

Årsrapport 2009

Fylkesmannen i Hedmark

Innhold

Kapittel 1 - Om embetet	Side 3
Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer	Side 11
Kapittel 3 - Resultatområder	Side 18
Kongehuset	Side 18
Miljøverndepartementet	Side 18
Landbruks- og matdepartementet	Side 27
Kunnskapsdepartementet	Side 46
Barne- og likestillingsdepartementet	Side 63
Justis- og politidepartementet	Side 66
Kommunal- og regionaldepartementet	Side 72
Arbeids- og inkluderingsdepartementet	Side 75
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 78
Statens Helsetilsyn	Side 96
Samferdselsdepartementet	Side 98
Utenriksdepartementet	Side 98
Kultur- og kirkedepartementet	Side 99
Fomyings- og administrasjonsdepartementet	Side 99

Kapittel 1 - Om embetet

1.1 Tilstanden i embetet og fylket – generelt

Hovedutfordringer i Hedmark

Årsrapporten gir ikke en fullstendig beskrivelse av tilstanden i Hedmark fylke. Dette er begrenset til de områdene hvor fylkesmannen har resultatansvar.

En av de store utfordringene fylket står ovenfor er den økonomiske situasjonen i kommunene. Det opereres med knapp driftsbalanse, og det er få reserver i budsjettene til å møte uforutsette utgifter. Den økonomiske handlefriheten er begrenset. Det er pr i dag tre ROBEK-kommuner i Hedmark, hvorav noen er i svært presset økonomisk situasjon. De fleste kommuner i fylket har lave korrigerede frie inntekter. Gjennomsnittlig utgjør disse inntektene i fylket 94 % av landsgjennomsnittet (2008). Mange kommuner med dårlig økonomi krever mye oppfølging fra fylkesmannen. Det er igangsatt en rekke omstillingstiltak i kommunene gjennom tildeling av skjønnsmidler. Det er forholdsvis stor omstillingsaktivitet i kommunene for å forbedre tjenestetilbudet.

Befolkningen i Hedmark har høy gjennomsnittsalder og lave fødselstall med et fødselsunderskudd (flere døde enn fødte). Andelen av befolkningen over 67 år er på 16%, mens landsgjennomsnittet er 12,6%. I 2008 ble det født 1844 barn i fylket, mens det døde 2173 personer. Frukbarheten (antall barn en kvinne i fertil alder får) i Hedmark ligger lavest i landet. Folketallet øker svakt som følge av større innflytting enn utflytting. Store deler av fylket har negativ befolkningsutvikling.

Den høye andelen eldre gir seg utslag i kommunenes prioriteringer. I Hedmark går 39% av kommunenes brutto driftsutgifter til helse/sosial/pleie- og omsorg mens landsgjennomsnittet er på 35%. Kommunene har en godt utbygd pleie- og omsorgstjeneste, og gjennom de siste års sentrale satsinger er de bygningsmessige forhold i tjenesten bedret betydelig. Økningen i antall eldre og større krav til kommunene har imidlertid ført til at tjenestetilbudet er noe mangelfullt i mange kommuner. Særlig er det etterspørselen etter sykehjemsplasser som er merkbart. Utfordringen i tida framover blir å skaffe nok personale med tilstrekkelige kvalifikasjoner, i tillegg til å kunne differensiere tilbudet bedre.

Barnevernstjenesten fungerer ikke godt nok i mange av fylkets kommuner. Dette resulterer i at barnevernet i hele 36 % av sakene ikke klarer å overholde lovpålagte frister, slik at mange utsatte barn må vente for lenge på at saken skal bli vurdert. Bemanningen i barnevernet er ustabil, og mye utskiftninger og fravær bidrar til at tjenesten ikke fungerer så godt som den burde. Vi har eksempler på gode interkommunale løsninger, men samtidig er det slik at også relativt store kommuner har problemer med å opprettholde et tilfredsstillende tilbud i barnevernet.

NAV-reformen er gjennomført i Hedmark, og organisatorisk er det opprettet NAV-kontor i alle kommuner. Hvordan kvaliteten på det sosialfaglige arbeidet skal opprettholdes i den nye organiseringen vil være fokus for fylkesmannens innsats de neste årene. Mange av kontorene er små og sårbare, samtidig som kravene til omstilling hos medarbeiderne vil være store fremover.

Sykehuset Innlandet viderefører ”nettverksmodellen” for sykehuset som innebærer mange relativt små sykehus i Oppland og Hedmark. Tilsynet har vist at denne modellen kan være sårbar både når det gjelder kompetanse og bemanning. Sykehuset har også utfordringer når det gjelder styring og kontroll ved de mange ulike avdelinger og tjenestesteder. Det har særlig vært problemer knyttet til å følge opp de lovpålagte krav i psykiatridivisjonen.

Kommunene synes å ha mange utfordringer i å opprettholde god kvalitet i de omfattende velferdstjenester de har ansvaret for. Den politiske oppmerksomheten om å drive disse velferdstjenester på en kvalitativt god måte er ikke like stor alle steder. Selv om det kan være lagt en god plan for tjenestene, blir det ikke i like stor grad fulgt opp om disse planene blir iverksatt. Det er også fortsatt for lite oppfølging av om tjenestene virker på en god måte og om oppdagede feil og mangler aktivt blir brukt i forbedring av tjenestene.

Alle barn i Hedmark med rett til barnehageplass per august 2009 fikk innfridd dette i permanente eller midlertidige barnehagelokaler. I løpet av høsten ble flere midlertidige barnehager ferdigstilt. Ventelistene over de som ønsket barnehageplass i høsthalvåret ble dermed redusert betydelig. Det er gjennomført noe færre tilsyn med kommunene som barnehagemyndighet enn forutsatt.

I perioden 2005 - 2009 har det vært store endringer i skolestrukturen i Hedmark. Seksten skoler, fordelt på sju kommuner, er lagt ned. Ytterligere fire kommuner har vedtatt eller har fremmet forslag om å legge ned små skoler. I noen kommuner erstattes disse av til dels små private skoler (Montessorri) for å opprettholde skolen i grenda.

Elevtallet i grunnskolen er synkende og er redusert med 208 elever fra 2008 til 2009. Skoleåret 2009/2010 utgjør elevene i Hedmark 3,73 % av grunnskoleelevene i Norge. Året før var andelen 3,76 %.

Andelen elever i grunnskolen som mottar spesialundervisning har økt med 0,5 % fra året før. Hedmark ligger over landsgjennomsnittet i å ytre ekstra hjelp for å kunne gi tilpasset opplæring i skolen.

Resultatene på nasjonale prøver og til eksamen i grunnskolen viser at Hedmark ligger noe under landsgjennomsnittet. Det arbeides aktivt i mange skoler for å forbedre resultatene. På kommunalt nivå rapporteres og diskuteres resultatene, jf. kravet om kvalitetssystem i opplæringsloven §13-10.

I fylkeskommunen er det ikke skjedd endringer når det gjelder skolestrukturen. Fylkeskommunen gjennomfører store investeringer for å oppgradere skoleanleggene sine. Arbeid mot frafall, vurderinger av spesialundervisningen, bedret voksenopplæring, etterutdanning innen fagopplæringen og klasseledelse er prioriterte områder.

Utarbeidelse av verneforslag for nasjonalparker og andre større verneområder er gjennomført i Hedmark. Det samme gjelder tematiske verneplaner. Det har vært arbeidet aktivt med utvidet skogvern og forvaltningsplaner for verneområdene. Naturtypedata fra 17 kommuner og viltdata fra 14 kommuner er lagt inn i naturbasen.

De siste par årene har gjennomføringen av nasjonalparkplanen og oppfølging av tidligere vernevedtak fått høy prioritet. Samtidig er biologisk mangfold prioritert ved kartlegging av områder og ved oppfølging av truede arter. Prioriteringene er fulgt opp med økte ressurser på de ulike fagkapitler, men en opplever en sterk konkurranse om personell med den aktuelle kompetansen på dette området. Utfordringene med å få tak i, og holde på den nødvendige kompetanse forventes å skjerpes ytterligere de nærmeste årene på bakgrunn av at det har blitt/blir utdannet få.

Hedmark er eneste fylke i landet med bestander av alle de fire store rovviltartene. Forvaltningsområdet er konfliktfylt, og det er store forventninger og krav til fylkesmannen om kort saksbehandlingstid og om tilgjengelighet. Samtidig er saksmengden svært stor og fylkesmannen må derfor avsette betydelige ressurser på forvaltningsområdet. Arbeidet med forebyggende og konfliktdepende tiltak har høy prioritet.

Det er vedtatt en egen fylkesdelplan for klima, og 14 av fylkets 22 kommuner har utarbeidet klimaplaner. Fylkesmannen følger opp dette arbeidet gjennom en egen prosjektstilling.

Hovedinnsatsen på landbruksområdet i 2009 har vært knyttet til oppfølging av kommunene på deres innsatsområder gjennom veiledning, kompetanseheving, kontroll og oppfølging av ulike avvik. Kommunenes kompetanse og kapasitet, og dermed forutsetninger for å løse oppgavene på en tilfredsstillende måte er bekymringsfull. For tre kommuner har det vært nødvendig med spesiell oppfølging. Flere kommuner har store utfordringer i forhold til oppgaveløsning med tilfredsstillende omfang og kvalitet.

Jordvernet sett under ett fra år 2000 og frem til i dag holder seg relativt stabilt både når det gjelder antall dyr og areal. Det er imidlertid stor nedgang i antall foretak. Foreløpige vurderinger fylkesmannen har gjort tyder på at strukturutviklingen er sterkere i Hedmark enn i andre fylker det er naturlig å sammenligne seg med.

I forhold til jordvern er det gjennomgående for lav oppmerksomhet i kommunene. Det er en klar tendens i at ønsket om bosetting og utvikling i kommunen går på bekostning av jordvernet. Avgangen av jordbruksarealer ligger på det dobbelte av målsettingen om halvering av omdisponert jordbruksareal. Samferdselstiltak var i 2009 den største utfordringen for jordvernet.

Kulturlandskap og gjengroing er en stor utfordring i Hedmark. Det er igangsatt flere tiltak knyttet til setring, beiting, flere tiltak gjennom regionalt miljøprogram blant annet kartlegging av landskap som er verdifulle både i lokal, regional og nasjonal målestokk. Området vil kreve stor innsats også i årene fremover.

Finanskrisen nådde skogbruket med full kraft i 2009. Innsatsen for å øke/holde oppe aktiviteten for å sikre en fremtidig skogbruksressurs og arbeidskapasitet ble styrket i 2009. Den nasjonale tilskuddsordningen for skogsflis og flere prosjekter rettet mot aktivitet i skogen når det gjelder kapasitet og kompetanse (rekruttere og beholde arbeidskraft), var viktige tiltak.

Samfunnsikkerhets- og beredskapsarbeidet er godt forankret i embetsledelsen og har en tydelig sektorovergripende plass i embetet. Arbeidet med å redusere samfunnets risiko og sårbarhet samt å øke krisehåndteringsevnen i fylket har prioritert fokus.

Det forebyggende beredskapsarbeidet er fortsatt den største utfordringen i fylket, selv om samtlige kommuner har utarbeidet risiko- og sårbarhetsanalyser. De fleste analysene har vært knyttet til hendelser og vi har derfor i 2009 arbeidet mye for å få kommene til å gjennomføre analyser knyttet til nytt areale i kommuneplaner og spesielt i reguleringsplaner. Vårt fokus på dette området har medført tydelige fremganger. Det er gjennomgående i de minste kommunene, der ressursene er begrensede, at utfordringene er tydeligst. Ny Plan- og bygningslov og ny lov om kommunal beredskapsplikt har imidlertid tydeliggjort kravene som samfunnet stiller til forebyggende beredskap. Embetet har gjennom året arbeidet med oppdatering og videreutvikling av egen risiko- og sårbarhetsanalyse for fylket. Den planlegges ferdigstilt i 2010.

Gjennom et målrettet og systematisk arbeid er evnen til krisehåndtering lokalt og regionalt generelt god. Rådgivning og kompetanseutvikling gjennom kurs, øvelser, tilsyn og andre møteplasser har resultert i en kvalitetshevning av beredskapsplanene og en tydelig framgang i krisehåndteringsevnen.

Tilstanden i embetet

Organisasjon

Fylkesmannen i Hedmark har i 2009 vært organisert i 6 avdelinger pluss stabsfunksjon. Avdelingene er: Beredskaps- og administrasjonsavdelingen, Kommunalavdelingen, Miljøvern avdelingen, Landbruksavdelingen, Oppvekst- og utdanningsavdelingen og Sosial- og helseavdelingen. Sosial- og helseavdelingen er inndelt i en sosialseksjon og en helseseksjon. De andre avdelingene har såkalt "flat" struktur.

Stillinger

Antall årsverk ved embetet har utviklet seg slik:

Avdeling:	Pr. 31.12.06	Pr. 31.12.07	Pr. 31.12.08	Pr. 31.12.09
Ledelse / stab	8,0	8,0	8,0	7,0
Beredskap og administrasjon	16,5	16,0	17,0	17,0
Kommunal	8,0	8,0	7,3	7,3
Landbruk	29,0	25,8	26,3	25,0
Miljøvern	15,8	16,6	16,6	17,8
Oppvekst- og utdanning	9,8	10,8	10,8	10,8
Sosial- og helse	20,6	21,7	24,6	24,4
Sum	107,7	106,9	110,7	109,3

Antall ansatte pr. 31.12.09 utgjør 109,3 årsverk, som er en nedgang på 1,4 årsverk fra forrige år. I årsverkene inngår alle faste ansatte og lengre engasjementer uavhengig av finansiering.

Embetet har styrket bemanningen maksimalt i forhold til tildelte ressurser. Bemanningen er i hovedsak blitt styrket innenfor sosial- og helseområdet. Embetet har hatt stort fokus på de høyest prioriterte oppgavene med god økonomistyring og effektiv saksbehandling. Oppgaveløsning på tvers av avdelingsgrenser, der dette er hensiktsmessig, har vært en viktig strategi. Øremerkede midler til spesielt prioriterte oppgaver er fulgt opp.

Embetet har stabil bemanning med en kompetanse som er godt tilpasset oppgavene. Det er god søkning til ledige stillinger.

Fylkesmannen i Hedmark har god måloppnåelse i forhold til resultatkravene i tildelingsbrevet og embetsoppdragene.

Økonomi

Regnskapsresultatet for 2009 viste et mindreforbruk på kr 480 000, som gir et akkumulert mindreforbruk på kr 1 672 000. Embetet utnytter aktivt fagsystemene på økonomiområdet, og har god oversikt og styring med den økonomiske situasjon gjennom året.

1.2 Rapportering på ressursbruk

1.2.1 Embetet som helhet

Departement	FMHE		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Kongehuset	11		11	0
Miljøverndepartementet	786	95	786	95
Landbruks- og matdepartementet	1081	72	1081	72
Kunnskapsdepartementet	361	84	361	84
Barne- og likestillingsdepartementet	175		175	0
Justis- og politidepartementet	211		211	0
Kommunal- og regionaldepartementet	126		126	0
Arbeids- og inkluderingsdepartementet	127	36	127	36
Helse- og omsorgsdepartementet	255	177	255	177
Statens Helsetilsyn	347		347	0
Samferdselsdepartementet	2		2	0
Utenriksdepartementet	2		2	0
Kultur- og kirkedepartementet	8		8	0
Fornyings- og administrasjonsdepartementet			0	0
Administrasjon	799		799	0
Embetsledelse	80		80	0
Sum:	4371	464	4371	464

1.2.2 Det administrative området

Område	FMHE		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Embetsledelse (FM og ass. FM)	80		80	0
Administrativ ledelse (adm sjef el. tilsvarende)	22		22	0
Arkiv	211		211	0
Regnskap og lønn	135		135	0
Personal	57		57	0
IKT	180		180	0
Informasjon	45		45	0
Ekspedisjon/forværelse	14		14	0
Statens hus (vaktmester, kantinge, sentralbord, renhold mm)	90		90	0
Landsdekkende oppgaver på administrativt område	45		45	0
Sum:	879	0	879	0

1.3 Andre forhold

Saksbehandlingstid og rettssikkerhet

Tidsmessig er det størst utfordring å holde forventet saksbehandlingstid på 6 uker for saker med oppsettende virkning. Vi ligger ellers innenfor kravene til gjennomsnittlig saksbehandlingstid til tross for merkbar økning av saksmengden på noen større oppgaveområder. Det er en særlig økning av saker om dispensasjon etter plan- og bygningsloven som vi gir uttalelse til, samt på området fri rettshjelp.

Vi har ikke hatt avgjørelser som er omgjort av departementet eller som har foranlediget kritikk fra Sivilombudsmannen.

For å sikre mest mulig lik rapportering og lik saksbehandling av saker etter plan- og bygningsloven, deltar Fylkesmannen i Hedmark i et nettverk med årlige samlinger sammen med fire andre embeter.

Elektronisk forvaltning

Saks- og arkivsystemer

Rutinedokument for personal- og ansettelsessaker er opprettet. Rutine for driftsstans i ePhorte er laget. Integrasjon mellom WebCruiter og ePhorte er gjennomført. OEP – offentlig elektronisk postjournal og sak-i-kart ble utsatt til 2010. Sak-i-kart utvides til også å omfatte inngang til ePhorte publikumsmodul. Elektronisk godkjenning av utgående dokumenter er tatt i bruk i alle avdelingene.

Rettshjelpsprosjektet

Elektronisk skjema for vedtak/søknad om fri retts hjelp ble i siste kvartal 2009 brukt i ca 44% av fritt rettsrådsakene mottatt i Hedmark. Alle advokater hjemmehørende i fylket har fått opplæringstilbud og er jevnlig oppfordret til å ta i bruk løsningen. Stort sett gir advokatene positive tilbakemeldinger, men enkelte anfører at de ikke sparer tid på å bruke skjemaløsningen, spesielt på utlendingssaker. Økt rasjonalitetsgevinst for embedetene kan oppnås dersom systemet videreutvikles slik at toveiskommunikasjon blir mulig. Systemet bør videre utvikles slik at det kan serve departementets statistikkbehov på området.

Nettbasert informasjon

Embedet har drevet intern opplæring i bruk av trippelnett gjennom hele året. Internett www.fylkesmannen.no/hedmark er den viktigste kanalen for formidling av informasjon til publikum og presse. Embedet har gjennom året arbeidet systematisk og målbevisst med kvalitetsheving av nettpublisering. Dette har resultert i at vi fikk 6 stjerner og ble beste fylkesmannsembete på kvalitetsvurderinga til Norge.no.

Informasjonssikkerhet

Embedet har oppdatert instruks for informasjonssikkerhet.

Ledelse og personalpolitikk

Forvaltningsreformen

Fylkesmannen har holdt sine ansatte løpende orientert. De aktuelle oppgaver er tatt over av fylkeskommunen. Fylkesmannen vil bistå faglig i innkjøringsfasen.

Innkjøp

Embedets anskaffelsesrutine er oppdatert og eget innkjøpsforum med innkjøpsleder er etablert. Embedet vil i 2010 være pilot på e-handel.

Personalpolitikk

I 2009 har det fortsatt vært behov for omstillinger i embedet som følge av ubalanse mellom oppgaver og ressurser. Det er lagt stor vekt på å utvikle riktig kompetanse i forhold til fylkesmannens fremtidige oppgaver gjennom kompetanseutvikling og rekruttering av nye medarbeidere. Det har vært ført en aktiv lønnspolitikk for å sikre nødvendig kompetanse. Det ble gjennomført en ny medarbeiderundersøkelse i 2009, med samme spørsmålstilling som i 2007. Besvarelsene fra de ansatte viser at vi i alt overveiende grad har godt arbeidsmiljø og tilfredse medarbeidere.

Likestilling

Embedets aktivitets- og redegjøringsplikt etter likestillingsloven

Det vises til likestillingslovens § 1a tredje ledd som fastsetter at virksomheter som er pålagt å utarbeide årsberetning, skal redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Redegjøringsplikten er todelt: det skal rapporteres både når det gjelder den faktiske tilstanden og for iverksatte og planlagte tiltak.

Følgende oversikter viser status hos Fylkesmannen i Hedmark pr. 31.12.2009:

Kjønnsfordeling

For hele virksomheten og avdelingsvis:

Avdeling	Kvinner (antall og %-vis pr. avd.)	Kvinner årsverk	Menn (antall og %-vis pr. avd.)	Menn årsverk	Totalt personer og årsverk	
Embetsledelsen		0	1 (100 %)	1,0	1	1,0
Beredskaps- og adm.avd.	9 (52,9 %)	9,0	8 (47,1 %)	8,0	17	17,0
IKT / stab	0	0	6 (100 %)	6,0	6	6,0

Årsrapport 2009 Fylkesmannen i Hedmark - Innhold:

Kommunalavd.	4 (50,0 %)	3,5	4 (50,0 %)	3,8	8	7,3
Landbruksavd.	14 (57,1 %)	13,6	12 (42,9 %)	11,4	26	25,0
Miljøvernnavd.	7 (43,8 %)	7,0	11 (56,2 %)	10,8	18	17,8
Oppvekst- og utdann.avd.	8 (72,7 %)	7,8	3 (27,3 %)	3,0	11	10,8
Sosial- og helseavd.	16 (64,0 %)	14,9	10 (36,0 %)	9,5	26	24,4
Totalt for hele embetet	58	55,8	55	53,5	113	109,3

Ekstkl. lærlinger og medarbeidere ute i permisjon. Inkl. vikarer og midlertidige ansatte.

Som det fremgår av statistikken har embetet en liten overvekt av kvinnelige ansatte, men balansen må sies å være god både totalt sett og på ledelsesnivå.

Lederstillinger – prosentandel kvinner og menn (antall)

	31.12.2007		31.12.2008		31.12.2009	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Embetsledelsen		100% (2)		100% (2)		100% (1)
Avdelingsledere	33,3% (2)	66,7% (4)	33,3% (2)	66,7% (4)	33,3% (2)	66,7% (4)
Seksjonsledere / ass.dir.	42,9 % (3)	57,1 % (4)	50 % (2)	50 % (2)	50 % (2)	50 % (2)

Gjennomsnittslønn

For hele virksomheten og avdelingsvis:

Avdeling	Kvinner 2009	Kvinner 2008	Menn 2009	Menn 2008	Gj.snitt 2009	Gj.snitt 2008	Gj.snitt 2007
IKT /stab			465 400	462 233	465 400	462 233	405 034
Kommunalavd.	459 771	418 357	545 121	541 426	504 200	482 421	434 667
Beredskaps- og adm.avd.	400 789	396 678	451 163	443 375	424 494	418 345	380 645
Sosial- og helseavd.	442 264	440 000	581 142	557 910	496 446	481 345	435 124
Oppvekst- og utd.avd.	473 336	470 151	461 267	458 167	469 983	466 822	418 104
Miljøvernnavd.	451 971	440 379	485 052	486 207	472 043	466 566	397 391
Landbruksavd.	441 746	431 607	462 368	457 793	451 150	442 844	387 434
Totalt for hele embetet	442 107	433 770	493 093	484 037	466 835	457 014	413 138

Ekstkl. lærlinger og medarbeidere ute i permisjon. Inkl. vikarer og midlertidig ansatte. Totalt for embetet har gjennomsnittslønnen økt prosentvis likt for begge kjønn.

Gjennomsnittslønn, stillingskategorier

For hele virksomheten med unntak av fylkesmann og ass. fylkesmann.

	Antall	Ant. K	Ant. M	Årsverk	Lønn kv. pr. årsverk	Lønn menn pr. årsverk	Ny lønn pr. årsverk
FYLKESAGRONOM	1	0,00	1,00	1,00	0	415 900	415 900
ASS. FYLKESLEGE	2	0,00	1,90	1,90	0	685 511	685 511
FYLKESLEGE	1	0,00	1,00	1,00	0	864 600	864 600
UNDERDIREKTØR	2	0,00	2,00	2,00	0	537 400	537 400
ASS. DIREKTØR	2	1,00	1,00	2,00	547 200	571 300	559 250
DIREKTØR	5	2,00	3,00	5,00	614 300	614 300	614 300
ARKIVLEDER	1	1,00	0,00	1,00	438 500	0	438 500
BETJENT	1	0,00	1,00	1,00	0	284 000	284 000
OVERINGENIØR	7	2,80	3,80	6,60	433 000	460 963	449 100
PROSJEKTLEDER	3	2,00	0,60	2,60	468 250	527 600	481 946
SENIORINGENIØR	5	1,00	4,00	5,00	471 700	497 900	492 660
SEKSJONSSJEF	2	1,00	1,00	2,00	571 300	749 600	660 450
SENIORKONSULENT	6	4,50	1,00	5,50	386 922	387 300	386 991
SENIORRÅDGIVER	28	14,70	12,40	27,10	476 956	488 753	482 354
FØRSTEKONSULENT	15	12,30	2,00	14,30	373 751	398 100	377 157
RÅDGIVER	31	13,45	16,80	30,25	438 048	445 115	441 973

Sum	112	55,75	52,50	108,25	442 107	493 093	466 835
------------	------------	--------------	--------------	---------------	----------------	----------------	----------------

Ekstkl. lærlinger og medarbeidere ute i permisjon.

Det var ikke lokale forhandlinger i 2009. Men det ble gjennomført 7 forhandlinger i hht til 2.3.4.

Nytilsetninger og interne tilsetninger

Nytilsetninger eksternt 2008		Intern tilsetting 2008		Nytilsetninger eksternt 2009		Intern tilsetting 2009	
K	M	K	M	K	M	K	M
7	6	2	1	1	3	2	2

I de 8 stillingene som ble lyst ut eksternt i 2009 var det til sammen 69 søkere hvorav 36 kvinner. Embetet har meget lav turnover.

I den ene av stillingene som ble endret fra vikariat til fast stilling ble det ansatt kvinne med innvandrerbakgrunn. Vi har ikke hatt søkere med innvandrerbakgrunn i 2009. Det har søkt en mann som har oppgitt å være funksjonshemmet. Han ble vurdert særskilt.

Stillinger lyses ut med at "Fylkesmannen i Hedmark er IA-virksomhet og har et personalpolitisk mål om å oppnå en balansert alders- og kjønnsammensetning, og rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. Arbeidsplassen vil om nødvendig bli tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne"

Arbeidstid:

Heltid 2006		Deltid 2006		Heltid 2007		Deltid 2007		Heltid 2008		Deltid 2008		Heltid 2009		Deltid 2009	
K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
45	48	15	1	51	44	11	3	48	49	12	6	50	49	8	6

Ekstkl. lærling og medarbeidere ute i permisjon, Inkl. vikarer og midlertidige ansatte.

Av deltid har menn 3 AFP. Av deltid kvinner er det 3 som har omsorgspermisjon, ingen har AFP.

Sykefravær:

	Egenmelding			Sykmelding			Samlet sykefravær		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Kvinner	1,86 %	2,32	1,9 %	4,44 %	4,68	6,2	6,31 %	7,01	8,1%
Menn	0,82 %	2,30	1,3 %	2,82 %	3,14	3,1	3,64 %	5,44	4,4%
Totalt fravær	1,41 %	2,31	1,6 %	3,73 %	3,99	4,7	5,13 %	6,30	6,4%

Inklusive lærlinger, vikarer og midlertidig ansatte, dvs alle som er registrert i Wintid.

Egenmelding

Kvinner er overrepresentert både når det gjelder egenmeldinger og sykefravær ved sykmelding. Tar vi med sykt barn/barnepasser forsterker dette bildet seg. Sykefraværet har ikke økt vesentlig fra 2008 til 2009, men vi ser en tendens til at det totale sykefraværet er stigende. Dette må det ses nærmere på, slik at målsettingen i IA-avtalen om maks 5% sykefravær kan bli en realitet.

Overtid

Det er ikke utarbeidet statistikk for overtid da det i liten grad forekommer overtid i embetet.

Kompetanseutvikling

Se tall under pkt 98.2 som viser fordelingen.

Personalpolitikk for fylkesmannen i Hedmark

For å fremme likestilling mellom kjønnene vil fylkesmannen:

- legge forholdene til rette og påse at gjeldende regler om likestilling følges generelt og i tilsetningssaker / omplasseringssaker spesielt.

- aktivt arbeide for å få flere kvinner opp i lederstillinger og i øvre del av saksbehandler/spesialistgruppene.

Likestillingen ved embetet er for øvrig ivaretatt gjennom [tilpasningsavtalen](#) til Hovedavtalen.

Det ble gjennomført en arbeidsmiljøundersøkelse i 2009 hvor ett av spørsmålene omhandlet forskjellsbehandling: Spørsmålet om "ulikheter" måler om de ansatte opplever at det er forskjellsbehandling av menn og kvinner, eller av yngre og eldre arbeidstakere. På en skala fra 1 – 5 der 1 er meget sjelden eller aldri og 2 nokså så sjelden, hadde embetet en score på 1,97. Imidlertid mener 7 av de 100 som svarte at det er mye forskjellsbehandling med hensyn til kjønn og alder.

Tilpasningsavtalens § 21 Likestilling

Virksomheten skal tilstrebe å likestille kvinner og menn i alle forhold hvor dette er mulig.

Dette er en overordnet målsetting for likestillingsarbeidet. Det er en helt klar bevissthet rundt dette, ikke minst ved ansettelser og ved lønnsforhandlinger.

Virksomheten skal tilstrebe lik fordeling av kvinner og menn i styrer, råd, utvalg og delegasjoner mv. for å gi kvinner så vel som menn variert og kvalifiserende praksis fra forskjellige områder.

I de faste råd og utvalg er det i dag en overrepresentasjon av kvinner. Det skyldes at det i 2009 som øvrige år har vært flere kvinnelige enn mannlige tillitsvalgte. Vi har ikke statistikk som sier noe om sammensetningen gjennom flere år.

Det skal årlig utarbeides en rapport som redegjør for status i virksomhetens likestillingsarbeid. Rapporten skal bl.a. inneholde opplysninger om fordeling av kvinner og menn ved tilsetninger, avansementer og lønnsopprykk.

Anses oppfylt med årsrapporteringen. Som grunnlagsmateriale for de lokale forhandlingene utarbeides det rapporter som viser lønnsutviklingen ved embetet, herunder også kjønnsmessige forskjeller.

SU har et ansvar for å følge med og vurdere om likestillingstiltak ved virksomheten blir fulgt opp.

SU har ikke hatt likestilling på dagsorden som eget tema, men det tas opp bl.a. ved lokale forhandlinger og likedan i 2009 når vi gjennomgikk og endret rutinedokumenter. Arbeidet med å gjennomgå og fornye/oppdatere personaldokumentene fortsetter i 2010.

Kriterier for personvurderinger skal virke kjønnsnøytrale.

Dette er en del av vurderingene i lokal lønnspolitikk og lokale forhandlinger.

Likestillingsaktiviteter og planlagte tiltak

Fylkesmannen har i samråd med de tillitsvalgte ført en aktiv seniorpolitikk for at medarbeidere skal stå lenger i arbeid. Det er bl a inngått avtale om at ansatte over 62 år får ta ut 6 seniordager i året, i tillegg til de 8 som er forhandlet frem sentralt. Ordningen har ikke "satt seg" i den forstand at vi kan se eventuelle likestillingsmessige forskjeller i bruk av ordningen. Dette området beholdes derfor på listen over tiltak.

I forbindelse med nytilsetninger har det vært søkere med innvandrerbakgrunn, og en som har oppgitt å ha funksjonshemming. Det skal begrunnes særskilt i tilsettingsprosessen dersom søkere med innvandrerbakgrunn eller funksjonshemming ikke innkalles til intervju. Det annonseres med at fylkesmannsembetet ønsker at arbeidsstyrken skal gjenspeile samfunnet for øvrig.

Likestilling vurderes alltid ved tilsetning, og det vil være et av flere områder det kan settes søkelys på i forbindelse med program for lederskapsutvikling.

Kart og stedfestet informasjon

Se resultatområde 98.5

FRI (Fylkesmennenes regionale informasjonsnett)

Se resultatområde 98.6

Læringer

Fylkesmannen har sammen med to andre virksomheter i Statens hus lærlingeordning.

Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer

2.1 Generelle samordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor

Generelt

Fylkesmannen har en løpende god kontakt og dialog med kommunene i fylket gjennom hele året. En slik kontinuerlig kontakt er avgjørende for å ha tilstrekkelig innsikt i de utfordringene kommunene står overfor. Etter siste kommunevalg foretok fylkesmannen en besøksrunde til alle kommunene i fylket. På disse møtene la kommuneledelsen frem sine utfordringer, og fylkesmannen orienterte om embetets oppgaver, og hva som er nasjonal politikk på ulike områder. Kommunenes økonomi var også et viktig tema. I 2009 ble det ikke gjennomført en slik besøksrunde, men det avholdes mange enkeltmøter med kommunene i ulike faglige sammenhenger.

Fylkesmannen har også et årlig møte med ordførerne i fylket hvor også rådmannsutvalget deltar. Et slikt fellesmøte er en god arena for å få frem en klargjøring og forståelse for nasjonal politikk, og de utfordringer kommunene i fylket står overfor fremover. Dette er også et viktig forum for gjensidig tilbakemelding om hvordan kommunikasjonene mellom kommunene og fylkesmannen fungerer.

Omstillingsarbeid

Fylkesmannen satte av 7,5 mill kroner av skjønnsmidlene til omstillingsarbeid i kommunene i 2009. Det innkom søknader fra kommunene på i underkant av 30 mill kroner. Det er relativt stor omstillingsaktivitet i kommunene, og disse tilbakeholdte skjønnsmidlene hjelper kommunene til å komme i gang med å gjennomføre nødvendige tiltak. Ved tildelingen av omstillingsmidler, følger fylkesmannen de retningslinjer som er gitt fra departementet. Av større prosjekter ble det satt i gang det vi har kalt "regionprosjekter". Her skal kommunene i hver region utrede regionsenterets betydning for regionen og vise versa. Tre av de fire regionene er i gang med prosjektet.

Den tyngste innsatsen med omstillingsarbeid måtte fylkesmannen legge inn i ROBEK-kommunen Eidskog i 2009. De andre ROBEK-kommunene er i ferd med å få et mer balansert driftsnivå i forhold til inntektene. Noe av problemene ligger i å inndeke akkumulert underskudd. Selv om disse kommunene etter mange års innsats for å komme i økonomisk balanse har gjort store fremskritt, gjenstår det en del uløste problemer. For å få til gode helhetsløsninger skjer det et tverrfaglig samarbeid i embetet, samtidig som en er klar på de ulike rollene fylkesmannen har overfor kommunene. Det er flere kommuner som har store økonomiske utfordringer, og fylkesmannen er ofte inne med rådgiving i slike sammenhenger. På grunn av nedgang i folketallet og endring i alderssammensetningen kommer en del kommuner dårlig ut av inntektssystemet, selv om den siste endringen av systemet har bedret situasjonen noe for noen av kommunene. Omstillingsarbeid vil like fullt være helt avgjørende for å make å opprettholde et forsvarlig tjenestetilbud til befolkningen.

Regionrådene

Samarbeidet med regionrådene benyttes i den grad fylkesmannen finner det hensiktsmessig for sin oppgaveløsning.

Enhetsrådet

Forsøket med enhetsfylke er avvirket i Hedmark, men samarbeidsordningen mellom fylkeskommunen og fylkesmannen opprettholdes i samme form og omfang gjennom et felles ledelsesorgan, enhetsrådet. Innsatsen i 2009 har vært rettet mot regionale utviklingsoppgaver, kommunal planlegging, miljø- og samferdselsoppgaver, samt kompetanseutvikling og folkehelsearbeid.

KOSTRA

Fylkesmannen har opprettet en egen arbeidsgruppe for å koordinere samarbeidet mellom avdelingene på dette område.

2.2 Velferd, helse og personleg tenesteyting

Fylkesmannen har fulgt opp Omsorgsplan 2015 med en rekke tiltak. Det er etablert en sentral koordineringsgruppe ledet av fylkesmannen, med KS, fylkets eldreråd og Sykehuset Innlandet som øvrige representanter. Kommunene er anmodet om å utarbeide egne planer for utfordringene i omsorgssektoren, og i felles møter med kommunene og med enkeltkommuner er denne planleggingen fulgt opp. Det er etablert undervisningssykehjem og undervisningshjemmetjenester i fylket, hvor fylkesmannen deltar i

styringsgruppene. Videre er det etablert faglige nettverk mot kommunene, og disse deltar aktivt i utformingen av kompetanseoppbygging. Det er også kontakt mot fagmiljøene for å følge opp demensplanen særskilt. Fylkesmannen sørger for at omsorgstjenestene blir fulgt opp på en helhetlig måte.

Spesialisthelsetjenesten er trukket med i arbeidet med omsorgsplan 2015. Fylkesmannen har bidratt til å etablere arenaer for samhandling mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten, spesielt på psykisk helse og rusområdet.

Det er gjennomført omfattende tilsyn med de kommunale helse- og sosialtjenester - både på bakgrunn av enkelthendelser og som planlagt tilsyn. Hedmark har et stort antall klager på helsetjenesten sett i forhold til innbyggertallet, og det medfører omfattende klagesaksbehandling. Vi har et omfattende arbeid med oppfølging av tilsyn for å sikre at forholdene blir endret slik at myndighetskravene blir fulgt. Det landsomfattende tilsynet med distriktpsikiatriske sentra er sluttført i 2009, men det vil åpenbart ta en viss tid før de avvik som er påvist er brakt i orden.

Arbeidet med handlingsplanen mot kjønnslemlestelse er videreført i form av informasjonstiltak i 2009. Det ble avholdt et kurs mot slutten av 2008 slik at vi ikke har ansett det som formålstjenlig med nye kurs i 2009.

Opptrappingsplanen for rusfeltet er godt i gang i fylket i et samarbeid med KORUS Øst. Det er opprettet kontaktforum for alle kommunene i fylket og igangsatt en rekke lokale prosjekter. Oppfølgingen av psykisk helse - feltet i kommunene er videreført i et nært samarbeid med rusfeltet. Det har vært lagt vekt på brukervedvirkning og opplæring av brukerrepresentanter, og etablert arenaer for samhandling og kontakt mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten.

Fylkesmannen har fulgt opp pasientrettighetsloven kap. 4 A med kurs og lokal veiledning etter den omfattende opplæringen i 2009. Vi har bare fått vel 30 kopier av vedtak, og mange av vedtakene har blitt fulgt opp på grunn av mangelfulle opplysninger og vurderinger. Det blir en omfattende jobb å følge opp dette feltet.

Folkehelsearbeidet er videreført i et nært samarbeid med fylkeskommunen, og er forankret i enhetsrådet i Hedmark, som er en videreføring av enhetsfylkeforsøket. I 2009 er en del oppgaver overført til fylkeskommunen som får det videre operative ansvaret for å drive folkehelsearbeidet i samsvar med lovendringen på området. Vi har økt innsatsen for å få folkehelseperspektivet inn i samfunnsplanleggingen i kommunene.

Fylkesmannen har bidratt til gjennomføringen av NAV-reformen i fylket og det er etablert NAV-kontorer i alle kommuner ved utgangen av 2009. Det er et nært samarbeid mellom NAV, KS og fylkesmannen på området. Vi har bidratt til kompetanseoppbygging i kommunene på sosialfeltet gjennom møter og kurs - både generelt og i forhold til spesielle områder som boligsosialt arbeid og gjeldsrådgivning. Vi har knyttet dette arbeidet nært opp mot opptrappingsplanen for rusfeltet og oppfølgingen av psykisk-helse-området.

Vi har forberedt tilsynet med sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. I 2009 har vi bidratt til å innføre kvalifiseringsprogrammet i NAV-kontorene i et eget prosjekt sammen med NAV, og med bistand fra flere kommunale veiledere. Måltallene for kvalifiseringsprogrammet er nådd i Hedmark, men det gjenstår videre kvalitetsutvikling på området.

2.3 Oppvekst, barnehagar, utdanning og likestilling

Barnevern

Fylkesmannen har i 2009 gjennomført alle de 53 lovpålagte individtilsyn i fylkets 18 barnevernsinstitusjoner. Det er gjennomført en systemrevisjon i institusjonene. Det er behandlet 18 klager på tvang i institusjonene, og klager er gitt medhold i 17 av disse. Det er gjennomført særlig tilsyn på bakgrunn av disse klagen i 3 tilfeller.

Det har vært gjennomført tre systemrevisjoner i kommunene rettet mot helsetjenesten, barnevernet og sosialtjenesten og samarbeidet mellom disse. Gjennomgangen av meldinger og kvartalsrapporter fra barnevernet viser en økning i antall barnevernssaker i kommunene på ca. 11 % fra året før. Andelen fristoverskridelser ved meldinger til barnevernet er på hele 32 %. Det har vært særlig oppfølging av de kommuner som har størst kapasitetsproblemer, og det er gitt varsel om mulkt til en kommune. Flere kommuner har problemer med å oppfylle lovkravene om tiltaksplaner, tilsynsførere og fosterhjembesøk. Det er behandlet 22 klagesaker på det kommunale barnevernet. Fylkesmannen ser med stor bekymring på den økende saksmengden og kompleksiteten i det kommunale barnevernet, og den åpenbare svikten som rapporteringen fra kommunene viser.

Tilsynet med omsorgssenteret for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger i Hedmark er forberedt i 2009 og vil bli iverksatt når beboerne er på plass.

Barnehage

Informasjons- og veiledningsoppdraget overfor kommunene og private barnehageaktører er ivaretatt i samsvar med oppdraget. I løpet av året er det gjennomført en kontinuerlig oppfølging av kommunene på alle fagområder innenfor resultatområdet.

Alle barn med rett til barnehageplass per august 2009 fikk innfridd dette i permanente eller i midlertidige barnehagelokaler.

Tilskuddene til barnehagesektoren er forvaltet i samsvar med oppdraget og utbetalt uten ugrunnet opphold. Det er gjennomført kontroll med seks av de sju tilskuddsordningene, jf. 38.1.

Utdanning

På utdanningsområdet brukes majoriteten av tiden på forvaltningsoppgaver. I tillegg til tilsynene har embetet gjennomført konferanser for skoleeierne med sikte på å øke kunnskapen og etterlevelsen av regelverket i sektoren.

Tilsyn har vært hovedoppgaven i 2009 og embetet har brukt 42 % av tidsressursene på utdanningsområdet til tilsyn. Dette inkluderer oppfølging av om avvik fra tidligere års tilsyn er lukket.

Tiltakene for økt kvalitet i grunnopplæringen er utført i henhold til oppdraget.

Likestilling

Det er etablert et samarbeid mellom Likestillingscenteret og Fylkesmannen om et felles opplegg for å nå målene i Handlingsplanen for likestilling i barnehage og grunnopplæringen (2008-2010).

2.4 Arealdisponering og byggjesaker

Fylkesmannen har på vanlig måte formidlet nasjonal politikk og samordnet statlige interesser ved behandling av kommuneplaner, reguleringsplaner og dispensasjonssøknader. Oppgavene gjennomføres i et samarbeid mellom embetets avdelinger, blant annet gjennom interne samordningsmøter. Særlig er uttalelse og deltakelse i prosesser som gjelder utarbeiding av kommuneplaner komplekse og tidkrevende. Samordna areal- og transportplan for Hamarregionen, ny E6 og jernbane, Vestmarka og flere saker vedrørende etablering av kjøpesentere. Saksmengden på området har vært generelt høy i 2009. Det ble sendt inn unormalt mange arealplaner fra kommunene kort før de nye planbestemmelsene trådte i kraft. Antall dispensasjonssaker til uttalelse økte med ca. 20% fra 2008. Antall klager var det høyeste på fire år. De fleste klagenesom vi behandlet, 44 av 85, gjaldt dispensasjon fra plan. Av disse fikk 12, dvs. 27%, medhold. Antall plansaker økte i 2009 sammenlignet med årene før, spesielt antallet dispensasjonssaker, som er det høyeste på 15 år. I 2009 behandlet Fylkesmannen 280 plansaker og 239 dispensasjonssaker.

Fylkesmannen har, i samarbeid med fylkeskommunen, gjennomført et omfattende kursopplegg for kommunene om de nye planbestemmelsene. Vi har holdt regionale samlinger særskilt beregnet på politikere, en større oppstartskonferanse, samt regionale konferanser med saksbehandlere som hovedmålgruppe. Vi har også startet et tidkrevende arbeid med revidering av et rundskriv om dispensasjonsbehandling som ventes slutført i februar 2010.

Fylkesmannen har også i 2009 deltatt i prosesser knyttet til utarbeidelse av regionale planer og veiledere, Hedmark har gjennom enhetsfylket et utvidet samarbeid mellom fylkeskommunen og fylkesmannen innenfor behandling av kommuneplaner. Det ble i 2009 avgitt felles uttalelse til kommuneplanene for Elverum, Alvdal, Hamar og Kongsvinger. Dette vil bli videreført i 2010, og målet er at behandlingen av alle kommuneplaner skal samordnes mellom fylkesmannen og fylkeskommunen.

Fylkesmannen har i 2009 behandlet klima- og energiplaner fra 10 kommuner, samt fra Hedmark fylkeskommune. Klimautfordringen har vært satt i fokus ved behandling av arealbruksplaner i 2009. Videre har vi foretatt en gjennomgang av intern drift, for å sikre at tiltak som kan begrense utslipp av klimagasser som følge av at driften blir gjennomført. For å kompensere for embetets reisevirksomhet i 2009 ble det i desember kjøpt frivillige klimavoter fra Klima- og forurensningsdirektoratet (daværende SFT) og Fylkesmannen har også oppfordret kommunene til å gjøre det samme.

Fylkesmannen har overfor kommunene fulgt opp arbeidet med universell utforming. Det har fortsatt vært fokus på å fremme folkehelse og sikre gode oppvekst- og levekår blant annet ved å følge opp de rikspolitiske retningslinjene for barn- og unge. Byfornyelse og fortetting gir ofte kommunene utfordringer med å utvikle tilstrekkelige arealer egnet for barn- og unges aktiviteter.

Fylkesmannen har også i 2009 hatt fokus på forvaltningen av strandsoner og vassdrag i innlandet. Fylkesmannen legger stor vekt på å ivareta allmennhetens interesser langs sjøer og vassdrag i sin behandling av planer og dispensasjonssøknader.

Villreinen er et statlig forvaltningsansvar, og betydningen av å ivareta dens leveområder er forsterket gjennom [St.meld. nr. 21 \(2004-2005\)](#) om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand og påfølgende tildelingsbrev. Hedmark har sammen med Oppland en fylkesdelplan for villrein i Rondane. Fylkesmannen deltar aktivt i oppfølgingen av denne gjennom et planråd som vurderer konkrete planer fra kommunene. Fylkesmannen har også i 2009 lagt innsats i arbeidet med oppdatering av kunnskapen om villreins arealbruk i Rondane og Sølnekletten.

Hedmark er det eneste fylket i landet som ikke har en fylkesplan for handel og service som dekker hele fylket. Det medfører at Fylkesmannen skal ta stilling til alle søknader om etablering eller utvidelse av kjøpesentre over 3000 m². Disse sakene har vært konfliktfylte og ressurskrevende. I 2009 har vi deltatt i et omfattende arbeid med revidering av fylkesdelplan for samordnet miljø-, areal- og transportplanlegging i Hamarregionen. Planen ble vedtatt i Fylkestinget i september, og omfatter også retningslinjer for handel og service i denne region.

En fylkesdelplan for miljø, areal og transport (SMAT) på Hedmarken er vedtatt i 2009. Planen har økt fokuset på klimautfordringene og viktigheten av å finne fram til en arealdisponering som reduserer transportarbeidet og utslippet av klimagasser, jf også rikspolitiske retningslinjer for areal og transportplanlegging. Planen er også viktig i forhold til jordvernet da den trekker opp langsiktige strategier i forhold til lokalisering av boliger og næringsvirksomhet.

Det er en politisk målsetting å halvere omdisponeringen av de mest verdifulle jordressursene innen 2010. Dette tilsvarer ca 300 daa dyrka mark per år i Hedmark. Foreløpige tall (KOSTRA 2008) viser at det er omdisponert om lag 750 daa i 2008. Det er en betydelig økning fra 2007. Økningen kan i hovedsak knyttes til ny riksveg 2 gjennom Sør-Odal kommune. Ulike samferdselstiltak er en stor utfordring for jordvernet i Hedmark fylke. Både ny E6 gjennom fylket, dobbeltspor på jernbanen, riksveg 2 gjennom Sør-Odal og riksveg 3/25 gjennom Løten går gjennom viktige jordbruksområder og beslaglegger mange dekar verdifull dyrka mark. I 2009 har en av de store sakene vært ny E6 gjennom Åkersvika naturreservat i Hamar kommune, og interessekonflikten mellom naturvern og jordvern.

Det har over flere år vært gjennomført kartlegging av verdifulle kulturlandskap i Hedmark og det er gjennomført supplerende kartlegginger av verdifulle kulturlandskap både med fokus på biologisk mangfold og kulturminner og kulturmiljøer fra 2005 til 2008. Disse kartleggingene og klassifisering av områdene etter lokal, regional og nasjonal verdi er et viktig grunnlag for utviklingen av virkemidlene gjennom RMP og SMIL. Videre ses disse prosjektene i nær sammenheng med de nasjonale målene om å ivareta jord- og kulturlandskapsressursene i et langsiktig perspektiv og arbeidet med å peke ut viktige jordbruksareal og kulturlandskap både lokalt, regionalt og nasjonalt. Fylkesmannen har arbeidet spesielt med utvalgte kulturlandskap hvor det er utarbeidet skjøtselsplaner og avtaler med grunneiere om forvaltning av disse områdene. Vi har også arbeidet med et beiteprosjekt for å få økt fokus på behovet for mer effektiv bruk av beiten og en framtidsrettet organisering av beitenæringa. I den forbindelse er det utarbeidet beitebruksplaner, starte opp en juridisk vurdering av spørsmål knyttet til beiting og gjennomført 4 møter med grunneierne i de aktuelle områdene. Beiteprosjektet får støtte over det nasjonale beiteprosjektet. Vi ser at utviklingen i antall setre fortsatt går nedover. Fylkesmannen bruker en god del ressurser for å stimulere til ivaretagelse og utvikling av seterholdet. Viktig i den sammenheng er ulike tilskudd over regionalt miljøprogram og de spesielle midlene til utvikling i seterområdene som er avsatt over jordbruksavtalen (5-årig program som går ut i 2010).

Fylkesmannen har prioritert det forebyggende samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet ved å være pådriver og veileder for oppdatering av risiko- og sårbarhetsanalyser, og ivaretagelse av samfunnssikkerhets- og beredskapshensyn i kommuneplanleggingen, hvor tilpasning til klimautfordringer har stått sentralt.

2.5 Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

Fra St. Hans og i to uker framover var det svært varmt vær uten nedbør i hele fylket. Deretter var det to måneder med nesten sammenhengende regn. I juli kom det dobbelt så mye nedbør som normalt og i august 50 % over normalen. Det spesielle været gikk hardest utover kornet ved at det ble små og skrupne korn med lav hektolitervekt. For fylket sett under ett ble kornavlingene 15-20 % under normalen. Mye regn førte til en del

drukning av potetene og problem med rødåte og blååte på lager. Det ble imidlertid overraskende lite tørråte i forhold til at det var to fuktige måneder. Volummessig ble det gode grovfôravlinger, men kvaliteten på 2. og 3. slått ble dårlig pga. all nedbøren. Mange hadde problemer med å få høstet til rett tid.

Jordbruksarealet i drift holder seg relativt stabilt rundt 1 058 000 da. Antall foretak som søkte produksjonstilskudd var 3745, en nedgang på 122 fra året før. Antallet storfe holder seg relativt stabilt, men vi ser en overgang fra melkekyr til ammekyr. I 2009 opplevde vi for første gang at antall samdrifter innen melkeproduksjon gikk ned. Antall sau har vist en nedgang på ca 10 % fra år 2000. Innen alle kraftforkrevende produksjoner er det en økning i antall dyr.

Finanskrisa rammet skogbruket for fullt i 2009. Omsatt virke ble registrert til 2 mill kubikkmeter (Skogfond 2009) som er en nedgang på i om lag 10 % fra året før. Planting og markberedning viser en nedgang i 2009, på noen områder er det en markert nedgang (suppleringsplanting jfr punkt 21.2) Skogfondsregnskapet viser at skogeierne har investert til sammen 53,8 mill kr på foryngelses- og ungskogpleietiltak i 2009. Dette er på samme nivå som i 2008.

Ordningen med tilskudd til uttak av virke til skogsflis har hatt stor betydning for å sikre sysselsettingen i skogbruket i en periode med lavere konjunktur. Ordningen viste seg svært krevende å forvalte. Vi har vært i løpende dialog med Statens landbruksforvaltning i forhold til forvaltning og behov for utvikling av ordningen.

Oppfølging av skog og trestrategien for Innlandet har vært en viktig oppgave for fylkesmannen i 2009. Strategien eies av fylkesmennene og fylkeskommunene i Hedmark og Oppland i fellesskap. Tiltak rettet mot økt aktivitet i skogbruket, kompetanse, rekruttering, bioenergi og klima har vært prioritert. En felles strategi er viktig for å samle aktørene om utfordringene og mulighetene i skogbruket og bidra til felles løft. Arbeidet med gjennomføringen av strategien har etter vår vurdering kommet godt i gang.

Fylkesmannen har i 2009 ferdigstilt arbeidet med to informasjonsbrosjyrer om henholdsvis jordbruk og skogbruk i Hedmark spesielt innrettet mot ungdom. Ungdomskoler i Hedmark har fått tilbud om å motta denne og interessen har vært stor. Brosjyrene er tilgjengelig på vår hjemmeside.

Fylkesmannen samarbeider tett med fylkeskommunen og Innovasjon Norge i forhold til næringsutviklingsarbeid. I dette samarbeidet har kommunen som førstelinje i næringsutviklingsarbeid stått sentralt. Det har vært arbeidet for å få opp et kompetanseprogram for kommunene og programmet har pt 38 deltagere. Det har ellers vært jobbet for å bevisstgjøre kommunene om deres rolle og ansvar på dette området.

Vi er fast medlem i de regionale partnerskap i regi av fylkeskommunen. Regionalt partnerskapet omfatter alle utviklingsaktører på regionalt nivå (statlige myndigheter og kunnskapsmiljøer) og kommunene. I 2009 har fokus vært rettet mot utvikling av planverk i tråd med kravene i ny planlov og å få plass modeller for samarbeid og arbeidsdeling mellom aktørene.

Fylkesmannen har hatt spesiell fokus på mat, reiseliv, bioenergi, Inn på tunet og økologisk landbruk. Vi har i samarbeid med fylkeskommunen og regionale myndigheter i Dalarna län (Sverige) startet opp et prosjekt for å styrke samhandlingen mellom de to landene når det gjelder utviklingsarbeid. Fylkesmannen forventer at dette vil gi verdifull erfaring og økt kompetanse. Prosjektet er finansiert over Interreg.

Innen Inn på tunet har vi arbeidet for å øke kompetansen hos både tilbydere og kjøpere. Seminarer og utvikling av kompetansetilbud gjennom høgskolen (det siste finansiert over KIL midler) har stått sentralt. Vi har også over flere år arbeidet for å få til et forskningsprosjekt i regi av høgskolen i Hedmark der lokale aktører på området fra kjøpere til tilbydere deltar som brukere og bidrar til å sikre relevansen av prosjektet. Dette arbeidet har vi endelig lykkes med og i desember 2009 fikk høgskolen nær 7 mill kr til dette viktige arbeidet. Vi har sammen med Innovasjon Norge arbeidet for å få opp et nettverk for Inn på tunet tilbydere og har gjennomført et kompetanseprogram for tilbyderne gjennom de to siste årene. Nettverket for Inn på tunet bedrifter ble formelt stiftet i 2009, har 26 medlemmer og fylkesmannen som sekretariat i en startfase.

Innen bioenergiområdet deltar vi som observatører i bransjenettverket Arena Bioenergi Innlandet (ABI), et nettverk som drives av både små og store aktører innen bioenergisatsingen i Hedmark og Oppland. Fylkesmannen administrerer også prosjektet Grønn Varme i Landbruket hvor Innovasjon Norge og Fylkeskommunen er samarbeidspartnere. Prosjektet har gardbrukere som primær målgruppe. Et resultat av vårt arbeid med bioenergi generelt sett er at det nå arrangeres årlige landskonferanser i regionen om optimal drift av bioenergianlegg.

Fylkesmannen har utarbeidet en kontrollplan for 2009 og kontroller er i hovedtrekk gjennomført i tråd med planen. Kontrollene avdekker at kompetanse i forvaltningsloven gjennomgående er en utfordring for kommunene i Hedmark. Spesielle utfordringer i kontrollarbeidet for øvrig er knyttet til vurderinger rundt driftssamarbeid

(forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket § 4), oppfølging av avvik der de økonomiske konsekvensene for brukerne er store og økologisk landbruk (bl.a avvik mellom godkjente arealer i kontrollordninger (Debio) og areal det søkes tilskudd for).

Innen miljøarbeidet er regionalt miljøprogram sentralt på jordbruksområdet. Programmet har to hovedinnsatsområder med tiltaksområder; Begrense gjengroing av kulturlandskapet med tiltak rettet mot økt beiting, skjøtsel i viktige kulturlandskap og setring og forurensing med tiltak rettet mot redusert avrenning og erosjon, riktig bruk av husdyrgjødsel og redusert bruk av plantevernmidler. Informasjons- og kompetansetiltak og storskalaforsøk har vært innrettet slik at de understøtter miljøprogrammet,

Det er fortsatt stor aktivitet på området skogbruksplanlegging og mange skogeiere ser seg tjent med oppdaterte ressuroversikter på eiendommene. Antallet som søker tilskudd over miljødelen til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er lavere enn det som er potensialet ut fra registreringene. I 2009 var det kun 7 eiendommer som søkte slikt tilskudd. Fylkesmannen har innenfor samarbeidet om skogsstrategien vært medarrangør av et seminar om skog, tre og klima.

Fylkesmannen i Hedmark har sammen med fylkesmannen i Oppland utarbeidet en ny handlingsplan for økologisk forbruk og produksjon. Fokus har vært rettet mot arbeidet med handlingsplanen, søknad om foregangsstatus og Økoløft. Andelen økologisk areal har økt til 5,4 % i 2009 (+ 0,2 % fra 2008). Arealet med økologisk areal er med dette bortimot stabilt, og målet om 15 % er langt unna. Frafall av produsenter og reduksjon i arealet for de som er omlagt er en utfordring. Vi antar dette i stor grad skyldes en ustabil og til dels vanskelig markedssituasjon. Potet og grønnsaker opplevde et spesielt vanskelig marked.

Det er en målsetting å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010. Fylkesmannen arbeider på flere felter for å følge opp denne målsettingen.

Utarbeidelse av verneforslag i henhold til landsplanen for nasjonalparker og andre større verneområder er fullført i Hedmark. Forvaltningsplan for Dovre og Rondane nasjonalparker med tilhørende landskapsvernområder er vedtatt. Videre er det i 2009 foretatt en grenseendring i Vangrøftdalen-Kjurrudalen landskapsvernområde. Et verneforslag for Hemmeldalen naturreservat er sendt Direktoratet for naturforvaltning for faglig gjennomgang og det er foretatt konsultasjon med Sametinget og Elgå reinbeitedistrikt av utkast til forvaltningsplan for Femundsmarka nasjonalpark. Samarbeidet med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og länsstyrelsene i Dalarna og Jämtland om forvaltningen av verneområdene i Femundsmarka-Rogen-Långfjella er videreført i 2009.

Arbeidet med tematiske verneplaner er gjennomført i Hedmark, men det arbeides aktivt med utvidet skogvern. Samtidig er det i 2009 arbeidet med forvaltningsplaner for et utvalg av de mindre verneområdene. Samarbeidet med SNO om forvaltning av verneområdene er videreutviklet.

Naturtypedata fra 17 kommuner og viltdata fra 14 kommuner er nå lagt inn i naturbase. Det er i 2009 påbegynt 2. generasjonskartlegging av biologisk mangfold i Våler, Elverum og Åmot kommuner. Materiale fra kartlegging er levert for kvalitetssikring for kommunene Eidskog, Kongsvinger, Sør-Odal, Nord-Odal, Grue og Åsnes. For øvrig søker en å ivareta hensynet til biologisk mangfold gjennom veiledning og aktiv deltakelse innenfor plan- og byggesaksbehandlingen. Naturbase brukes rutinemessig i forbindelse med behandling av plan- og dispensasjonssaker, og vi krever at biologisk mangfold skal være et av tema ved utredninger/ i planprogram, og minner kommuner og private firma om å bruke Naturbase.

Fylkesmannen har stort fokus på rovviltforvaltningen hvor arbeidet som sekretariat for rovviltnemnda i region 5 og som egen myndighetsutøver i forbindelse med tilskuddsforvaltning, skadefelling, ettersøk, gjennomføring av kvote- og lisensfelling og erstatningsoppgjør er sentrale oppgaver. Fylkesmannen har gitt omkring 275 tilskudd til ulike typer forebyggende tiltak, inkludert fellingsvederlag i 2009. Omlag 40 brukere har fått tilskudd til hjemmebeite. 44 brukere/beitelag har mottatt tilskudd for å gjennomføre tidlig sanking noe som omfatter i størrelsesorden 22 000 sau og lam. Antall søknader om erstatning gikk noe opp i forhold til 2008. Samlet erstatningskrav for sau var på 9414, hvorav 6927 ble erstattet. Dette utgjør en erstatningsutbetalig på kr. 16 531 439 kr. Arbeidet på dette forvaltningsområdet er svært ressurskrevende og skjer gjennom et utstrakt samarbeid mellom miljøvern- og landbruksavdelingen. Det blir på vanlig måte utarbeidet en egen rapport om arbeidet med forebyggende og konfliktdempende tiltak for 2009.

Hedmark er del av vannregion Glomma/Indre Oslofjord. Fylkesmannen i Østfold er vannregionmyndighet og en følger opp forventningene fra vannregionmyndigheten. Forvaltningsplan for vannregion Glomma ble sendt på høring i perioden 14. januar – 14. juli 2009. I Hedmark er vannområdet Femund-/Trysilvassdraget og Røgden med i første planfase i gjennomføringen av vannforvaltningsforskriften og inne i denne planen. Etter høringsperioden har Fylkesmannen etter oppdrag fra Vannregionmyndigheten bidratt med justeringer av høringsforslaget for vannområdet Femund-/Trysilvassdraget og Røgden. Fylkesmannen har også avgitt egen

høringsuttalelse til planforslaget. Overvåking av 3 lokaliteter innenfor vannområdet Femund-/Trysilvassdraget og Røgden som ble startet opp i 2008 er videreført i 2009.

Oppfølgingen av Regjeringens mål om å styrke tilsynet med prioriterte helse- og miljøfarlige kjemikalier og farlig avfall skjer fortløpende. Fylkesmannen har i 2009 tatt del i de nasjonale aksjonene og innenfor vårt myndighetsområde følger vi opp industrivirksomheter, avløpsanlegg og avfallsanlegg gjennom egeninitiert tilsyn. Miljøgiftsaken i Mjøsa er gitt prioritet og for øvrig er avtalte oppdrag på forurensnings- og avfallssektoren fulgt opp.

Miljøstatus er oppgradert og det er gjennomført tiltak for å gjøre miljøstatus mer kjent i ungdomsskoler og videregående skoler.

2.6 Samfunnstryggleik og beredskap

Hovedsatsningsområdet har vært den kommunerettede virksomheten med prioritet på forebyggende beredskapsarbeidet gjennom oppdatering av risiko- og sårbarhetsanalyser samt ivaretagelse av samfunnssikkerhets- og beredskapshensyn i kommuneplanleggingen. Videre kompetanseheving og kvalitetssikring gjennom krisehåndteringsøvelser og beredskapstilsyn. Øvelsesopplegget som har hatt hovedfokus på vannforsyning var lagt opp med fokus på kriseledelse, kriseinformasjon, helsemessig og sosial beredskap, smittevern og vannverksberedskap. Øvelsen ble gjennomført i 6 kommuner i 2009.

Denne satsningen har gitt kommunene en økt bevissthet i forhold til beredskapsansvaret og en framgang i krisehåndteringsevnen.

Fylkesmannen har lagt følgende prioriteringer til grunn for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap:

- Ved jevnlig kontakt med kommunene og regionale fagetater i arbeidet med oppdatering av fylkes-ROS holder fylkesmannen seg oppdatert på særskilte risikoområder, aktuelle risikovirksomheter, samfunnskritiske funksjoner og andre beredskapsmessige utfordringer i fylket.
- Øvelser for fylkesmannens ledergruppe, i 2009 ivaretatt gjennom håndteringen av svineinfluensaen, for å bedre embetets evne til å håndtere kriser og ivareta fylkesmannens samordningsansvar.
- I alle øvelser er det lagt betydelig vekt på informasjonsberedskap og evnen til å kunne koordinere/samordne informasjonshåndteringen i krisesituasjoner
- Pådriver og veileder overfor kommunene i arbeidet med forebyggende samfunnssikkerhet og beredskap ved fast deltakelse i fylkets planforum og ved beredskapsmessig oppfølging av alle kommunale plansaker.
- Fylkesmannen har fulgt opp kravene i Helse- og sosialberedskapsloven og Smittevernloven. Planverket har blitt oppdatert og videreutviklet gjennom vår serie med kommuneøvelser der vannforsyning har vært et hovedtema. Jfr. for øvrig Sosial- og helseavdelingens rapport på Resultatområde 77.1 Helsemessig og sosial beredskap.

Kapittel 3 - Resultatområder

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

I 2009 har vi hatt to besøk av HM Kongen, ett av HKH Kronprinsen og ett av HKH Kronprinsessen. Kongen besøkte VM på skøyter og Forsvarets veteransenter Bæreia i Kongvinger. Kronprinsen deltok ved åpningen av Vanggrøftdalen - Kjurrudalen kulturlandskap i Os. Kronprinsessen besøkte Hamar Røde Kors, nettverkskafeen og Sagatun brukerstyrt senter.

00.2 Tildeling av ordener og medaljer

Det er delt ut 4 fortjenestmedaljer i sølv.

Utdelingstidspunktet legges til grunn for rapporteringen.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMHE	Sum		
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.		
Resultatområde 00.1 og 00.2	11	11	0	
Sum:	11	0	11	0

Miljøverndepartementet

Resultatområde 01 Naturen mangfold og friluftsliv

Vi har i 2009 prioritert arbeidet med utarbeidelse av forvaltningsplaner for vernede områder, oppgavene i tilknytning til vannrammedirektivet og handlingsplaner for truede arter. Vi har benyttet våre erfarne medarbeidere til dette arbeidet, men har for tildelte fagmidler på dette området engasjert vikarer. En har av fagmidlene også innleid spesialkompetanse.

Arbeidet med kartlegging av biologisk mangfold fortssatte i 2009 ved bruk av fagmidler kombinert med skjønnsmidler.

Arbeidet med de store rovviltartene er fortsatt svært arbeidskrevende. Fylkesmannen har i 2009 måtte benytte betydelige personellressurser i tilknytning til forvaltningen av Galventispa. Øvrig viltforvaltning er gjennomført som tidligere, med fokus på villreinstammene.

En har ikke funnet å kunne prioritere arbeidet med friluftsliv i 2009.

Overføring av en del oppgaver på miljøområdet til fylkeskommunen fra 2010 er forberedt ved møter med fylkeskommunen.

01.1 Bærekraftig bruk og beskyttelse av leveområder

Fylkesvise verneplaner

Fylkesmannen har ikke hatt oppgaver på dette feltet i 2009, men avventer vedtak i saken om Bruvollhagan.

Utvidet skogvern

Fylkesmannen har i 2009 hatt på høring forslag om frivillig vern av 4 områder og oversendt til DN tilrådning om etablering av Brødalen, Eidsfjellet, Klokken og Steinfjellet naturreservater. Eidsfjellet og Steinfjellet naturreservater ble opprettet. Ett tilbud om frivillig vern ble avslått, mens 10 tilbud om frivillig vern er under registrering eller i forhandlinger.

Nasjonalparker og større verneområder

Utarbeidelse av verneforslag i henhold til landsplanen for nasjonalparker er fullført i Hedmark. Forslag om opprettelse av Fulufjellet nasjonalpark og Sølen landskapsvernområde ligger til sluttbehandling i Miljøverndepartementet. Det er sendt på høring et forslag om grensejustering av Vangrøftdalen-Kjurrudalen landskapsvernområde og vedtaket er kunngjort. Forvaltningsplan for Rondane og Dovre nasjonalparker med tilhørende landskapsvernområder er vedtatt. Et utkast til forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat er sendt til DN for faglig gjennomgang. Arbeidet med et utkast til forvaltningsplan for Femundsmarka nasjonalpark er videreført etter konsultasjon med Sametinget og Elgå reinbeitedistrikt. Kontakten og samarbeidet med länsstyrelsene i Jämtland og Dalarna og med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag om forvaltningen av verneområdene i Femundsmarka-Rogen-Långfjället er videreført. Sammen fikk de Interregmidler til prosjektet "Naturinformasjon – naturturisme i grenselandet Rogen – Femundsmarka – Långfjället" og arbeid med produksjon av plakater, brosjyre og webside for det norsk-svenske verneområdekomplekset er i gang.

I arbeidet med forvaltningsplan for Gutulia nasjonalpark er det gjennomført en kulturvern faglig gjennomgang av bygningene på Gutulivollen med prioritering av tiltak og en botanisk registrering av setervollen med forslag til skjøtselstiltak. En stor del av de spesielle tilskuddsmidlene til naturvernformål fra "tiltaks pakken" er brukt til prioriterte restaureringstiltak på bygninger på Gutulivollen.

Forvaltning og naturoppsyn i verna områder (tall for 2008 i parentes)

Et utkast til forvaltningsplan for Gjesåssjøen naturreservat ble sendt på høring, og er nær ferdigstilt. På grunn av sykdom ble forvaltningsplanutkastene for Våletjern naturreservat (nesten ferdig) og Gardsjøen naturreservat (påbegynt) forsinket. Det har ikke lyktes å avslutte arbeidet med et utkast til forvaltningsplan for Tufsingdeltaet naturreservat. Det høyest prioriterte tiltaket i utkastet til forvaltningsplan for Våletjern naturreservat, bygging av terskel i utløpsbekken, er gjennomført.

Det er behandlet 42 (66) søknader om dispensasjon fra forskriftene for nasjonalparker og tilhørende landskapsvernområder og 106 (100) søknader om dispensasjon fra forskriftene for ulike naturreservater. I alt 3 (5) klager på Fylkesmannens avgjørelse i slike saker er behandlet.

Det er holdt bestillingsdialogmøte med Statens naturoppsyn, som har ivaretatt administrasjonen av oppsynet i verneområdene. Det er produsert informasjonsplakater for 5 verneområder.

Regjeringsadvokaten og hans kommisjonærer er bistått i forhandlinger om frivillig vern i 3 saker samt i erstatningsoppgjøret for Fuggdalen og Hemmeldalen naturreservater og for 4 naturreservater på Statskog SFs grunn. Forberedende arbeid i forbindelse med erstatningsoppgjøret for 5 nasjonalparker og 7 landskapsvernområder er gjennomført for regjeringsadvokaten.

Kartlegging og overvåking av biologisk mangfold

Naturtypemateriale fra Hamar kommune er kvalitetssikret slik at naturtypedata fra i alt 17 av fylkets 22 kommuner er innlagt i Naturbase. Materialet fra 2. generasjons naturtypekartlegging er mottatt for kvalitetssikring fra Eidskog, Kongsvinger, Sør-Odal, Nord-Odal, Grue og Åsnes kommuner. Tilsvarende kartlegging er påbegynt i Våler, Elverum og Åmot kommuner.

Hedmarks del av elvedeltadatabasen er gjennomgått og oppdatert. Overvåking av 3 lokaliteter innenfor vannområdet Femund-/Trysil-vassdraget og Røgden som ble startet opp i 2008 er videreført i 2009.

Vi har deltatt på superbrukerkurs for det nye Vannmiljøsystemet og holdt internkurs i januar 2010.

Ivaretagelse av viktig arealer for biologisk mangfold

Forvaltningsplan for vannregion Glomma ble sendt på høring i perioden 14. januar – 14. juli 2009. I Hedmark er vannområdet Femund-/Trysilvassdraget og Røgden med i første planfase i gjennomføringen av vannforvaltningsforskriften og inne i denne planen. Etter høringsperioden har Fylkesmannen etter oppdrag fra Vannregionmyndigheten bidratt med justeringer av høringsforslaget for vannområdet Femund-/Trysilvassdraget og Røgden. Fylkesmannen har også avgitt egen høringsuttalelse til planforslaget.

Naturbase brukes rutinemessig i forbindelse med behandling av plan- og disp.saker, og vi krever at biologisk mangfold skal være et av tema ved utredninger/ i planprogram, og minner kommuner og private firma om å bruke Naturbase.

Etter innføring av ny plan- og bygningslov har vurdering av behov for konsekvensutredning tatt mye tid.

Det er gitt uttalelser til 17 (11) søknader om nydyrking, 8 (4) søknader om bygging av landbruksveger og søknader fra 4 (4) kommuner om sprøyting av skog. Det er gitt uttalelser til 77 (55) meldinger om tiltak etter energiloven, 5 (5) vassdragstiltak og 1 (5) melding om mini-/småkraftverk.

Motorferdsel i utmark

Etter forespørsler er det gitt veiledning til kommuner, organisasjoner og enkeltpersoner. Det er fulgt med i kommunenes praktisering av lovverket, og klagebehandling er foretatt.

Kulturlandskap

Landbruks- og kulturminnemyndighetene er bistått, særlig i arbeidet med fylkets ”utvalgte kulturlandskap i jordbruket”.

01.2 Bærekraftig bruk og beskyttelse av arter, bestander og genressurser

Hjorteviltforvaltning

Hedmark er landets klart største elgfylke, og vi legger vekt på å gi kommuner og rettighetshavere et best mulig grunnlag for sin forvaltning av elgen. Sett Elg fra jakta 2008 er gjennomgått og analysert med prognoseverktøyet cersim. Det er holdt 4 informasjonsmøter med kommunene regionvis om utviklinga i elgbestanden.

Fylkesmannen har deltatt på møter om vilt og trafikk i vegdirektoratet, Koppangseminaret, DN's senarieprosjekt Hjortevilt 2030, viltseminar på Klækken m.m.

Fylkesmannen er sekretariat for villreinnemnda i Forollhogna, som har holdt 3 møter og ei befarung i 2009. Arbeidet med villreinkart for Forollhogna er starta opp i 2009 og ferdigstilles i løpet av 2010. Fylkesmannen har deltatt i arbeidet og delvis også representert nemnda inn i dette prosjektet.

Arbeidet med villreinkart for Rondane og Sønkleppen blei avslutta i 2008, men det har vært noe arbeid videre med å få hele Rondane villreinområde med på videre undersøkelser gjennom GPS merking av villrein som en del av et større FOU prosjekt.

Knutshø er også i ferd med å sette i gang merking, jf Rondane over, men prosessen med framstilling av villreinkart er ikke i gang.

For øvrig er forvaltning av tilskott fra viltfondet gjennomført på vanlig måte og Fylkesmannen har for øvrig forberedt fylkeskommunen på overføringen av oppgaver iht. forvaltningsreformen.

Forvaltning av ferskvannsfisk, vassdrag og kalking

Fylkesmannen har hatt en omfattende utadrettet informasjonsvirksomhet ved direkte oppsøkende virksomhet med lokale møter og befaringer med grunneiere og rettighetshavere, brukerorganisasjoner og kommuner. Det er også produsert diverse fiskefaglige artikler, både populærvitenskapelige og vitenskapelige.

Kalkingsvirksomheten i Hedmark er omfattende. Forholdene er i bedring med mindre sur nedbør og derav mindre behov for kalk. Kalkingen av en del lokaliteter er faset ut og avsluttet, mens kalkingen av noen andre lokaliteter foreløpig er innstilt. Fylkesmannen har et omfattende samarbeid med svenske myndigheter om grensevassdragene. Et nytt større kalkingsprosjekt ble igangsatt i 2005 i Flensjøen i Os. Dette er fulgt opp med grundige før- og etterundersøkelser. I tillegg foregår det mer sporadiske effektundersøkelser i tillegg til et omfattende vannanalyseprogram.

Det er registrerte en utvikling i mange vassdrag med større variasjon i årsklassestyrke for mange fiskearter som vi mener kan forklares med endret klima. For å dokumentere dette er det i gang prosjekter i Glomma, i Fundin/ Marsjøen i Folldal, i Isteren i Engerdal og i Tufsinga, Fjellsjøen og Forollsjøen i Os.

Kartleggingen av miljøgifter i akvatiske systemer har fortsatt og kartleggingen viser at fisk i humuspåvirkete vannforekomster har et høyt nivå av kvikksølv.

I forbindelse med kartleggingen av biologisk mangfold er det arbeidet videre med en oversikt over fiskeartenes innvandring og utbredelse i Hedmark. Et viktig moment i denne sammenheng blir å kartlegge tiltak for å hindre ytterligere spredning av uønskete arter som blant annet ørekyte og identifisere geografiske områder som er

spesielt sårbare for slik spredning.

Rovviltforvaltning

Rovviltnemnda har avviklet 7 møter i 2009 og gjennomført studiereise til Sverige sammen med rovviltnemnda i region 4. Det ble videre arrangert et fellesmøte for rovviltnemndene i region 3, 5 og 6 med tema forvaltning av jerv. Sekretariatet har på oppdrag fra rovviltnemnda utarbeidet en rapport over utviklingen i sauene i Hedmark.

Antall søknader om erstatning gikk noe opp i forhold til 2008. Det er behandlet 392 søknader om erstatning med et samlet erstatningskrav for sau på 9414, hvorav 6927 ble erstattet. Dette utgjør en erstatningsutbetalig på kr. 16 531 439 kr. Det er innkommet 20 klager på vedtakene. I 2009 som året før ble flest dyr erstattet som tatt av bjørn (2535). Det har vært en markant økning i tap til bjørn, selv om man også tidligere har hatt år med store bjørneskader. Fra 2006 til 2009 har økningen vært på 29%. Jerveskadene er derimot betydelig redusert. Fylkesmannen er av den oppfatning at en medvirkende årsak til nedgangen i jerveskader er det fokus rovviltnemnda har hatt på uttak av jerv i de mest sauetette områdene i tråd med føringene i den regionale forvaltningsplanen. Det har vært en betydelig økning i antall dyr erstattet som ulvedrept i 2009 sammenlignet med 2008.

Det er utbetalt kr. 15 147 987 i tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak over statsbudsjettet kap. 1427 post 73.3. I tillegg har Rovviltnemnda i Hedmark disponert resterende del av budsjetttrammen på kr. 17 mill. til tiltak som skal gjennomføres i 2010. Disse midlene ble overført til DN ved utgangen av året, og forventes å bli stilt til disposisjon igjen i 2010. Fylkesmannen har gitt omkring 275 tilskudd til ulike typer forebyggende tiltak, inkludert fellingsvederlag i 2009. Omlag 40 brukere har fått tilskudd til hjemmebeite. 44 brukere/beitelag har mottatt tilskudd for å gjennomføre tidlig sanking noe som omfatter i størrelsesorden 22 000 sau og lam. Det utarbeides en egen rapport for forbyggende tiltak i Hedmark for 2009. I 2009 har Fylkesmannen hatt store utfordringer knyttet til ulveforvaltningen generelt og Galven-tispa spesielt. Det er satt inn betydelige midler i form av ekstraordinært tilsyn, hjemmebeite og tidlig sanking i de områdene Galven-tispa har oppholdt seg.

Fylkesmannen har behandlet 16 søknader om midler til konfliktdempende tiltak. Det er gitt tilsagn om kr 735 000 og tiltakene omfatter bl.a. kunnskapsformidling særlig rettet mot skoleklasser, rovdyrseminar, sporingskurs og prosjekter i regi av kommuner.

Fylkesmannen gjennomførte i 2009 innsamling av DNA fra bjørn i regi av elgjegere. Det ble sendt ut materiell for innsamling av DNA til 1300 jaktlag i hele fylket.

Pågangen fra brukere, kommuner og media i rovviltspørsmål er stor og mye ressurser brukes derfor på å veilede og besvare henvendelser. Fylkesmannen legger vekt på en helhetlig og omforent opptreden i rovviltspørsmål. Dette er viktig for å dempe konfliktnivået og bedre troverdigheten til Fylkesmannen på området. Vi mener selv at vi har kommet langt i forhold til å opptre som en enhet på dette området.

Fylkesmannen i Hedmark har siden 1999 hatt en beredskapsordning som innebærer at saueiere kan komme i kontakt med rovviltansvarlige hos Fylkesmannen på kveldstid og i helger, fra begynnelsen av juni til ca. 15. september. I 2009 har det vært brukt mye ressurser utenom ordinær kontortid på oppfølging av akutte situasjoner og spesielt for å holde beitebrukere oppdatert om Galven-tispas bevegelser. Det ble i de periodene Galven var peilbar, sendt 1-2 sms-varslere daglig til de beitelagene som ønsket det. Bare i august ble det sendt ut over 1100 sms-er fra vakttelefonen.

Fylkesmannen benytter aktivt internettsidene til å informere om aktuelle saker innenfor rovviltforvaltningen. Internett benyttes til å informere blant annet om søknadsfrister, regler for tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak, erstatningsoppgjøret samt om endringer i ulike ordning. Det er laget en egen internettside for [Rovviltnemnda i Hedmark](#) på Fylkesmannens nettsted. Innkallelser, saksframlegg og protokoller samt dokumenter som gjelder forvaltningsplanen ligger på denne nettsiden.

MD nedsatte høsten 2009 en arbeidsgruppe som skal se på effektivisering av skadefellingsforsøk. Fylkesmannen har ledelsen av arbeidsgruppa, og i tillegg et medlem i arbeidsgruppa. Videre er Fylkesmannen sekretariat for gruppa. Rapporten skal leveres departementet den 15. mars 2010.

Kompetansen innenfor rovviltforvaltning hos Fylkesmannen i Hedmark blir i betydelig grad brukt av andre offentlige etater (andre fylkesmenn, Mattilsynet, DN, MD, LMD mv.).

Forvaltning av trua arter

Fylkesmannen har ansvaret for gjennomføringen av handlingsplanen for hortulan. Intensiv overvåking av

hekkestatus for kjente hekkelokaliteter i Hedmark er gjenopptatt og avtale om hortulanvenning skjøtsel av én av disse lokalitetene er inngått med grunneieren. Det er innledet dialog med grunneiere også i andre hekkelokaliteter med sikte på avtaler om vegetasjonsskjøtsel. Det er gitt bistand til Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Fylkesmannen i Rogaland i oppfølgingen av handlingsplanene for henholdsvis storsalamander og åkerrikse. I tillegg er det gitt uttalelse til 10 utkast til handlingsplaner for truede arter og naturtyper. Oppgavene blir ellers ivaretatt gjennom den løpende behandling av saker etter plan- og bygningsloven, områdekonsesjoner og lignende.

01.3 Fremmede arter og GMOer

Fylkesmannens oppgaver har i første rekke vært å veilede og besvare henvendelser fra enkeltpersoner, kommuner og media. Jfr. innmeldte forslag til prioritering av tiltak mot fremmede arter pr 10.12.08 har Fylkesmannen i 2009 hatt hovedfokus på overvåking og registrering av utbredelse.

01.4 Friluftsliv

Resultatområdet har ikke kunnet bli prioritert i 2009. Oppgavene i henhold til embetsoppdraget er søkt fulgt opp, men uten stor ressursinnsats. Ivaretagelse av allmennhetens muligheter for friluftsliv er ivaretatt gjennom behandling av plan- og byggesaker. Fylkesmannen har i den forbindelse hatt et spesielt fokus på strandsonen til innsjøer og vassdrag.

Tilskuddsforvaltningen på friluftslivsområdet og fylkesmannens oppgaver i tilknytning til jegerprøven er gjennomført på vanlig måte. De spesielle tilskuddsmidlene til friluftsmål fra "tiltaks pakken" er fordelt og bruken av dem er rapportert. Enkle forvaltningsplaner for 9 sikrede friluftslivsområder er godkjent. Det er ellers gjennomført møter med fylkeskommunen for å forberede overføringen av oppgaver på friluftsområdet fra 2010.

Resultatområde 02 Bevaring av kulturminner

02.3 Kulturmiljø

Resultatområde 03 Rent hav og vann og giftfritt samfunn

Oppfølgingen av vannrammedirektivet er gitt prioritet. Overvåking og oppfølging av utslipp i vannresipientene er gjennomført på vanlig måte. Avdelingen hadde på våren stort fokus på oppfølging av utslippene i Mjøsa etter ledningsbrudd på hovedkloakkledning.

Oppfølging av et komposteringsanlegg og opprydding på en bilvrakplass har i 2009 vært spesielt krevende.

03.1 Helhetlig hav- og vannforvaltning

Vannrammedirektivet

Forvaltningsplan for vannregion Glomma ble sendt på høring i perioden 14. januar – 14. juli 2009. I Hedmark er vannområdet Femund-/Trysilvassdraget og Røgden med i første planfase i gjennomføringen av vannforvaltningsforskriften og inne i denne planen. Etter høringsperioden har Fylkesmannen etter oppdrag fra Vannregionmyndigheten bidratt med justeringer av høringsforslaget for vannområdet Femund-/Trysilvassdraget og Røgden. Fylkesmannen har også avgitt egen høringsuttalelse til planforslaget.

Overvåking av 3 lokaliteter innenfor vannområdet Femund-/Trysilvassdraget og Røgden som ble startet opp i 2008 er videreført i 2009.

Vi har deltatt på superbrukerkurs for det nye Vannmiljøsystemet. Internkurs er forberedt og gjennomført

Det er avholdt i alt 4 møter med Hedmark fylkeskommune i forbindelse med overføring av oppgaver innenfor vannforvaltning i henhold til forvaltningsreformen.

03.2 Overgjødning og nedslamming

Overvåking av forurensningssituasjonen i Mjøsa kanaliseres gjennom Vassdragforbundet for Mjøsa med tilløpselver. Overvåkingen er et ledd i nasjonalt overvåkingsprogram der utviklingen dokumenteres årlig ved rapportering om forurensningstilstanden.

Arbeidet med oppfølging av ny avløpsforskrift er fulgt opp i tråd med forventningene. Tilsynene etter avløpsaksjonen 2008 er avsluttet. Vi har deltatt i sentral avløpsgruppe i Klif (SFT).

03.3 Oljeforurensning

Akutt forurensning

27. januar veltet et vogntog ved Ådalsbruk i Løten kommune, og en betydelig del av kjemikalielasten rant ut i Svartelva. Vogntoget var lastet med salpetersyre, natriumhydroksid og et ureaprodukt. Utslippet førte til akutt fiskedødelighet, men vil trolig ikke gi noen langtidseffekter på den biologiske produksjonen i vassdraget.

22.-23. april oppstod lekkasje i en hovedavløpsledning i Mjøsa mellom Tjuvholmen i Hamar kommune og Sandvika i Stange kommune. Dette medførte utslipp av totalt 25.000 m³ råkloakk i Mjøsa samt ca. 1500 m³ råkloakk på samme sted i forbindelse med permanent utbedring av avløpsledningen et par uker senere. Utslipet førte til sterk hygienisk forurensning av de øvre vannlag i et område nordvestover og minst 2,5 km fra utslippspunktet. Målinger av fekale indikatorbakterier tyder på at det tok ca. 4 uker før forurensningssituasjonen var tilbake på et normalt nivå. Lav vanntemperatur og sirkulasjon i innsjøen gjorde at utslippet ikke førte til noen merkbar overgjødningseffekt i form av økt algevekst.

Fylkesmannen har i 2009 sluttført arbeidet med en framstilling av sårbare objekter og risikoområder ved akutte forurensninger (MOB-kart) for hele Hedmark. MOB-kart med beskrivelse er sendt ut til interkommunale utvalg ved akutt forurensning (IUA), kommunene i Hedmark, berørte politidistrikter, Klima- og forurensningsdirektoratet og Kystverket.

03.4 Miljøgifter

Fylkesmannens innsats mot spredning av miljøgifter blir til dels ivaretatt gjennom tilsynsarbeidet, se pkt. 07.3.

Fylkesmannen har også i 2009 deltatt i arbeidet med miljøhandlingsplanen for Mjøsa. Resultater fra overvåking viser at det omfattende arbeidet med å stanse tilførsler av miljøgifter til Mjøsa gir gode resultater. Det er viktig å fortsette miljøovervåkingen for å se utviklingen. Den danner et viktig grunnlag for å kunne sette inn de riktige tiltakene slik at mengden miljøgifter i mjøsfisken går ned. Kvikksølvinnholdet i fisk i Mjøsa økt noe de siste årene etter jevn nedgang fram til 2005. Årsaken til dette er ikke kjent så det blir viktig med oppfølgende undersøkelser.

I 2008 ble det avdekket DDT forurensning fra en gårdsfylling på Grefsheim gård i Ringsaker. DDT-forurensede masser ble i månedsskiftet mars/april 2009 fjerna frå dette deponiet og levert godkjent mottak

03.5 Avfall og gjenvinning

Alle relevante oppdrag for Hedmark er gjennomført. Når det gjelder tilsyn vises det til punkt 07.3.

I Hedmark er det påbegynt bygging av et avfallsforbrenningsanlegg. Anlegget vil stå ferdig og være i prøvedrift i 2011. Tillatelse til drift av anlegget ble gitt i 2008. På grunn av at Hedmark ikke har noen avfallsforbrenningsanlegg i drift, ble det i forbindelse med den landsdekkende kontrollaksjonen mot avfallsforbrenningsanlegg gjennomført en kontrollaksjon mot biobrenselanleggene i fylket. Dette var en videreføring av arbeidet vi hadde i 2008 med å øke kunnskapsnivået om biobrenselanlegg.

Fylkesmannen har ikke mottatt søknader om tillatelse til deponering. Ett anlegg er lagt ned og har fått vilkår for avslutning og etterdrift.

Fylkesmannen ga dispensasjon til et deponi for deponering av nedbrytbart avfall i 2009. Vedtaket ble påklaget og ferdigbehandlet hos Klif i slutten av 2009.

I forbindelse med oppdraget mot kommunene ble det avdekket at nær halvparten av kommunene har rutiner for å følge opp kravene i avfallsforskriften kap. 15 om byggavfall.

Resultatområde 04 Et stabilt klima og ren luft

Klimaarbeidet i embetet er styrket. Det er satt av ressurser til en prosjektleder og det er etablert en prosjektgruppe med representasjon fra aller fagavdelinger hos Fylkesmannen. Behandling av kommunale energi og klimaplaner er gitt prioritet sammen med arbeid med å implementere klimahensyn i kommunale planer er gitt høy prioritet.

Status for utarbeiding av klima- og energiplanen oppdateres løpende på miljøstatus for Hedmark.

04.1 Klimaendringer

Oppgavene er løst så langt det ressursene har strukket til. Det er lagt relativt stor innsats i høringsuttalelser til kommunale klima- og energiplaner. Til sammen har Fylkesmannen behandlet slike planer fra 10 kommuner, samt fra Hedmark fylkeskommune i 2009. Embetet er gjennomgått for å sikre at tiltak som kan begrense utslipp av klimagasser som følge av driften blir gjennomført og klima har vært satt i fokus ved saksbehandling og vedtak som er fattet i 2009. For å kompensere for embetets reisevirksomhet i 2009 ble det i desember kjøpt frivillige klimakvoter fra daværende SFT og Fylkesmannen har også oppfordret kommunene til å gjøre det samme.

Status for utarbeiding av klima- og energiplanen oppdateres løpende på miljøstatus for Hedmark.

04.4 Lokal luftkvalitet og støy

Oppgavene er løst så langt ressursene har strukket til. Støysaker følges opp gjennom behandling av planen etter plan- og bygningsloven, klager, tilsyn og konsesjonsbehandling. Behandling av skytebaner har stoppet opp i påvente av behandling av en klage som ligger i Klima- og forurensningsdirektoratet. Oppfølging av kommunenes arbeid med luftkvalitet er blitt nedprioritert.

Resultatområde 05 Internasjonalt miljø samarbeid og miljø i nord- og polarområdene

Fylkesmannen i Hedmark har ikke oppdrag på dette resultatområdet utover rapportering for Ramsarområder.

05.1 Miljø samarbeid i internasjonale miljø fora, herunder EUs miljø samarbeid og UNEP

05.2 Geografisk rettet miljø samarbeid, herunder miljø bistand

05.3 Miljø samarbeid i nord- og polarområdene

Resultatområde 06 Planlegging for en bærekraftig utvikling

Resultatområdet involverer de fleste avdelinger i embetet og det foregår en tett samhandling på tvers av avdelinger. I 2009 har det vært nedlagt et betydelig arbeid med kommuneplaner, kommunedelplan for E6 og

jernbane gjennom deler av fylket og revisjon av fylkesdelplanen for samordnet miljø-, areal og transportplanlegging i Hamarområdet. Fylkesmannen legger vekt på klimaperspektivet ved behandling av saker etter plan- og bygningsloven. Fylkesmannen har ved behandling av plansaker et spesielt fokus på barn- og unges rettigheter. I utbygningssaker i fjellområdene følger Fylkesmannen opp hensynet til villreinens leveområder. Ved innspill til planer legges det videre vekt på universell utforming.

06.1 Ansvar for at nasjonal politikk formidles og ivaretas

Saksmengden for plansaker gikk opp i 2009 sammenlignet med årene før, spesielt antallet dispensasjonssaker som er det høyeste på 15 år! I 2009 behandlet embetet 280 plansaker og 239 dispensasjonssaker.

Det ble fremmet innsigelse i 35 (ca.12,5 %) saker ut fra en miljøvernlig vurdering. Støyforhold og uteoppholdsareal/lekeplasser er tema som går igjen i innsigelsene. I løpet av året er innsigelsene til 11 av disse, samt 10 saker fra tidligere år avklart.

Oppgavene gjennomføres i et samarbeid mellom embetes avdelinger, blant annet gjennom interne samordningsmøter. Særlig er uttalelse og deltakelse i prosesser som gjelder utarbeiding av kommuneplaner (samfunnsdel og arealdel, samt klimahandlingsplaner og andre større arealplaner) komplekse og tidkrevende. Samordna areal- og transportplan for Hamarregionen er sluttført, det har vært videre prosess for ny E6, Vestmarka, omforming/kollektivknutepunkt i Hamar, utvidelse av kjøpesenter på Olrud, arealkonflikter i forbindelse med lokalisering av nye byggeområder i Elverum og Ottestad..

Vi har deltatt i aktuelle møter i de to prosessene for Rondane og Sønkkletten mot en felles regional plan for fastsetting av nasjonalt villreinområde, om lag 15 møtedager. Fylkesmannen møter også i planrådet for gjeldende fylkesdelplan for Rondane.

Det har også vært møter om oppstart for Forollhogna i 2009, med forventninger om oppstart i 2010.

Fylkesdelplan Dovrefjellområdet må også revideres for å tilfredsstille oppdraget med nasjonale villreinområder, men vi har ikke vært involvert foreløpig.

I dispensasjonssaker er arealbrukskonflikter i forhold til villrein og bygging i strandsonen gjengangere. Vurdering av planforslag i forhold til lokale og nasjonale klimamål har fått økt fokus og er nå innarbeidet som en del av standarden i tilbakemeldingene, se også Resultatområde 04.

Gjennom enhetsfylkeforsøket samordnes uttalelsen fra Fylkesmann og fylkeskommunen til kommuneplaner (det sendes ett brev), og dette krever ekstra ressurser. I tillegg er det utstrakt kontakt med Statens vegvesen, og Fylkesmannen deltar i månedlige planforum.

06.2 Fylkesmannen som styringsmessig bindeledd og rettssikkerhetsgarantist

Vi har i 2009 gjennomført omfattende opplæring av kommunene i de nye planbestemmelsene i plan- og bygningsloven. Dette har vært ressurskrevende. Vi har kommet langt i arbeidet med et rundskriv om dispensasjonsbehandling etter de nye reglene. Vi regner med å få det ferdig i februar 2010.

Antall plansaker vi har gitt uttalelse om ligger blant de høyeste for de 13 årene vi har ført statistikk. Antall dispensasjonssaker er det høyeste, opp 18% fra 2008.

Vi går gjennom den rettslige holdbarheten av bestemmelsene til både kommuneplaner og reguleringsplaner. Det oppdages stadig feil her som kan ha stor betydning for rettsstillingen til enkeltmennesker.

68% av klagen på vedtak etter plan- og bygningsloven sorterte under Miljøverndepartementets ansvarsområde i form av klager over reguleringsplan eller klage rundt dispensasjoner fra plan.

06.3 Samordning av statlige interesser

Fylkesmannen arbeider aktivt og løpende med å bedre samhandling, kommunikasjon og rutiner slik at staten opptrer mer helhetlig utad overfor brukerne. Fylkesmannen deltar i ulike sammenhenger på kontaktmøter med andre statsetater for å samordne statlige interesser. Videre gjennomføres det møter i forhold til enkletsaker der dette er hensiktsmessig og nødvendig. Fylkesmannen deltar også i regionalt planfora.

06.4 Kart og geodata

Fylkesmannen har i 2009 sluttført arbeidet med en framstilling av sårbare objekter og risikoområder ved akutte forurensninger (MOB-kart) for hele Hedmark. MOB-kart med beskrivelse er sendt ut til interkommunale utvalg ved akutt forurensning (IUA), kommunene i Hedmark, berørte politidistrikter, Klima- og forurensningsdirektoratet og Kystverket.

Naturtypemateriale fra Hamar kommune er kvalitetssikret slik at naturtypedata fra i alt 17 av fylkets 22 kommuner er innlagt i Naturbase. Materialet fra 2. generasjons naturtypekartlegging er mottatt for kvalitetssikring fra Eidskog, Kongsvinger, Sør-Odal, Nord-Odal, Grue og Åsnes kommuner. Tilsvarende kartlegging er påbegynt i Våler, Elverum og Åmot kommuner. Hedmarks del av elvedeltadatabasen er gjennomgått og oppdatert.

Vi har deltatt på superbrukerkurs for det nye Vanmiljøsystemet og holdt internkurs. Det er gjennomført kompetansetiltak på området, ved at en av våre ansatte har gjennomført studiet GIS i forvaltning og planlegging ved Universitet i Tromsø.

Resultatområde 07 Tverrgående virkemidler og oppgaver

Oppdragene på resultatområdet er i hovedsak utført i henhold til embetsoppdraget. Det er foretatt nødvendige oppdateringer i miljøstatus og i Forurensning legges nye tillatelser og tilsyn inn fortløpende. Opprydding er delvis gjennomført iht oppdrag.

Fylkesmannen har økt innsatsen med tilsyn på forurensningssektoren. Fylkesmannen har 3 stillinger som i hovedsak arbeider med tilsyn og oppfølging av disse. En av disse finansieres ved gebyrinntekter. I 2009 ble det utført 2,3 årsverk, mens Klifs (SFTs) forventning var 1,4 årsverk. Dette inkluderer behandling av egenrapporter fra virksomheter med tillatelse etter forurensningsloven.

07.2 Kunnskapsoppbygging og miljøinformasjon

Miljøstatus er holdt oppdatert. Faktaark om vannområder er lagt inn og side om klima er oppdatert. I forurensning legges nye tillatelser og tilsyn inn fortløpende. Opprydding er delvis gjennomført iht oppdrag.

Det er gitt skjønnsmidler til kommuner som er sett i sammenheng med tildelingene over kap. 141021 og 142701. Tildelingene bidrar til å framskynde arbeidet med kartlegging av biologisk mangfold. Det er også gitt skjønnsmidler som er med på å sikre driften av Vassdragsforbundet for Mjøsa. I 2009 er det også gitt midler til et prosjekt Storsjøen i Odalen.

07.3 Virkemidler og prosesser

Fylkesmannen har økt innsatsen med tilsyn på forurensningssektoren. Fylkesmannen har 3 stillinger som i hovedsak arbeider med tilsyn og oppfølging av disse. En av disse finansieres ved gebyrinntekter. I 2009 ble det utført 2,3 årsverk, mens SFTs (Klifs) forventning var 1,4 årsverk. Dette inkluderer behandling av egenrapporter fra virksomheter med tillatelse etter forurensningsloven.

Fylkesmannen har deltatt i 3 landsdekkende kontrollaksjoner med følgende tema:

- Galvano
- Bygg og anlegg/PCB (fokus på farlige stoffer i materialer og håndtering av farlig avfall)
- Deponi

I tillegg er det gjennomført en lokal aksjon rettet mot biobrenselanlegg som fyrer med rent brensel (fjernvarmeanlegg og energiproduksjon ved bedrifter). Det er utført 20 kontroller i denne aksjonen.

Det er gjennomført 3 revisjoner og 4 inspeksjoner ved bedrifter med tillatelse. Disse inspeksjonene gjennomføres iht. Fylkesmannens tilsynsplan.

Kommuneundersøkelsen 2009/2010. Tema for undersøkelsen er avløp og motorferdsel i utmark. Undersøkelsen er planlagt i 2009 og gjennomføres i 2010.

Det er gjennomført til sammen 48 kontroller.

Det er behandlet 92 egenrapporter om utslipp, avfall og energibruk fra rapporteringspliktige industribedrifter (45), avfall- (28) og avløpsanlegg (19).

Ressursrapportering

Resultatområde	FMHE		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 01	319	34	319	34
Resultatområde 02			0	0
Resultatområde 03	76	16	76	16
Resultatområde 04	36		36	0
Resultatområde 05	0		0	0
Resultatområde 06	206		206	0
Resultatområde 07	149	45	149	45
Sum:	786	95	786	95

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Landbruksbasert næringsutvikling

21.1 Jordbruk

Utviklinga på jordbruksområdet

Arealer og foretak

Jordbruksarealet i drift var ca. 1 058 000 daa i 2009. I de siste årene har arealet vært svært stabilt. Antall foretak som søker produksjonstilskudd var 3745, av disse var det 39 nye søkere med bare bier. Sammenlignet med 2009 er det en nedgang på 122 søkere (- 3,1 %).

Gjennomsnittlig jordbruksareal pr. foretak er 282 daa, en økning på 77 daa fra 2000.

Seterdrift og utmarksbeite

I 2000 var det seterdrift på 316 setre og etter dette har det vært en jevn nedgang i seterdrifta. I 2009 hadde vi 226 setre, herav 18 fellesetre noe som er en nedgang på 18 stk. I gjennomsnitt over 10 år er det blitt borte 10 setre i året.

Det er sluppet ca. 18 500 storfe, 115 500 sau/lam, 2000 geiter og 600 hester på utmarksbeite i 2009. Endring fra 2000 er + 850 storfe, - 3000 sau/lam, - 300 geiter og uendret i antall hester.

Produksjoner

Husdyrhold

Fra 2000 er antall storfe uendret, men antall melkekyr har minket med 2500 og det er en tilsvarende oppgang i antall ammekyr. I samme tidsrom har ca 31 % av foretakene sluttet med storfe og 36 % har sluttet med mjølkeproduksjon. Gjennomsnittlig melkekubesetning var i 2009 på 21 melkekyr mot 15,8 i 2000.

Det ble for første gang en nedgang i antall samdrifter til 74 i 2009, en nedgang med 8 fra 2008. De fleste samdriftene er i Ringsaker (28).

I saueholdet er det en nedgang i antall voksne sauer på ca. 6 000 fra år 2000, dvs. en nedgang på ca 10 %. Gjennomsnittlig besetningsstørrelse var i 2009 på 79 mot 59 i 2000. Fra 2000 til 2009 har 33 % av foretakene sluttet med sau.

Innen svineholdet er antall avlspurker noenlunde konstant på 6 500- 7000 stk. i de siste 10 årene, mens antall slaktegriser har økt med ca 8 % til 181 500 i 2009. Det var 46 avlspurker og 700 slaktegris pr. foretak i 2009. I de siste 10 åra har det skjedd en stor grad av profesjonalisering innen svineholdet hvor driftsmåtene er endret og vi har mer spesialiserte produksjoner.

Innen fjørfeholdet er antall foretak med kyllinger økt med ca. 18 % til 122 fra 2000 til 2009 og antall produserte kyllinger til 1 190 000, dvs. med 62 %. Antall verpehøner er i løpet av 10 år økt med 34 % og antall foretak er gått ned med 36 % slik at gjennomsnittsforetaket nå har 3100 verpehøner.

Fra 2000 til 2009 har skinnproduksjonen av mink økt med 100 % på det samme antallet foretak (12 stk.). Produksjon av reveskinn har minket med 40 % og antall foretak er 17 i 2009 mot 44 i 2000.

En ny driftsform er produksjon av hjortekjøtt med 5 foretak og ca. 320 dyr.

Planteproduksjon

I løpet av 10 år har grovforarealet økt med ca. 5 % og kornarealet minket tilsvarende. Strukturendringen er noenlunde lik for begge produksjoner med en nedgang på ca. 30 % i antall foretak.

Potetproduksjonen er noenlunde stabil arealmessig med ca. 50 000 daa, men den har hatt den største strukturendringen i de siste 10 år med en halvering av antall foretak. Potetareal pr. foretak var i 2009 på 109 daa.

Grønnsakarealet er stabilt på ca. 5000 daa, men her er det også betydelige endringer da 40 % av foretak med grønnsaker er borte i løpet av 10 år.

Innen frukt og bær er det store endringer både i antall foretak og areal. I løpet av 10 år er det en nedgang i areal med 20 % og i antall foretak med 50 %. Nedgang i areal har vært i jordbærproduksjonen med en nedgang på ca. 35 %, mens produksjon av andre bær (bringebær og solbær) og plommer har hatt en positiv utvikling.

Rovviltkompensasjonen

Den totale tapsprosenten for sau i 2009 var på 9,02%. I 2008 var tapet på 9,03 % og i 2007 på 10,22%.

Landbruksavdelingen er fast representert i sekretariatet i den regionale rovviltneemnda. Det ble avvirket 7 møter i 2009 og studiereise til Sverige sammen med rovviltneemnda i region 4. Det ble videre arrangert et fellesmøte for rovviltneemndene i region 3, 5 og 6 med tema forvaltning av jerv. Sekretariatet har på oppdrag fra rovviltneemnda utarbeidet en rapport over utviklingen i sauenæringa i Hedmark.

Fylkesmannens landbruksavdeling bidrar med ressurser i den ordinære saksbehandlingen innenfor rovviltområdet både innen forebyggende tiltak, i erstatningsoppgjøret og i kontakten med kommune og brukere. Videre bidrar landbruksavdelingen med faglige vurderinger, bla ved fastsetting av satser for forebyggende tiltak og i omstillingssaker.

Fylkesmannen har gitt omkring 275 tilskudd til ulike typer forebyggende tiltak, inkludert fellingsvederlag i 2009. Omlag 40 brukere har fått tilskudd til hjemmebeite. 44 brukere/beitelag har mottatt tilskudd for å gjennomføre tidlig sanking noe som omfatter i størrelsesorden 22 000 sau og lam. I 2009 har Fylkesmannen hatt store utfordringer knyttet til ulveforvaltningen generelt og Galven-tispa spesielt. Det er satt inn betydelige midler i form av ekstraordinært tilsyn, hjemmebeite og tidlig sanking i de områdene Galven-tispa har oppholdt seg.

Antall søknader om erstatning gikk noe opp i forhold til 2008. Samlet erstatningskrav for sau var på 9414, hvorav 6927 ble erstattet. Dette utgjør en erstatningsutbetalig på kr. 16 531 439 kr. Det vises til område 01.2 for mer informasjon.

Pågangen fra brukere, kommuner og media i rovviltspørsmål er stor og mye ressurser brukes derfor på å veilede og besvare henvendelser. Fylkesmannen legger vekt på en helhetlig og omforent opptreden i rovviltspørsmål. Dette er viktig for å dempe konfliktnivået. Vi mener selv at vi har kommet langt i forhold til å opptre som en enhet på dette området.

Kommunale veterinærtjenester

Det er ei utfordring å sikre stabil tilgang på veterinærtjenester i noen kommuner i Hedmark der det har vært nedgang i hold av produksjonsdyr (Sør-Østerdal). I 2009 fikk Hedmark tildelt kr 600 000.- i stimuleringsstilskudd til veterinærtjenester. Omsøkt beløp var kr 950 000.- fra 7 kommuner, så bevilgningen dekker på langt nær behovet. Omsøkte tiltak er i hovedsak driftstilskudd. Også kommuner med forholdsvis høgt dyretall mener det er behov for tilskudd for å opprettholde eksisterende tjeneste. Flere kommuner har hatt kommunale driftstilskudd, men i noen tilfelle er dette opphørt. Det vises forøvrig til mer detaljert rapport til SLF.

Tapsstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2008	2007
FMHE	40321	67634	85	6,77	10,36	9,03	10,22
Sum	40321	67634	85	0	0	0	

21.2 Skogbruk

Generelt

Finanskrisen traff næringen for fullt i 2009 og la en demper spesielt på hogsten i Hedmarkskogene. Investeringene har imidlertid holdt seg rimelig høye til tross for nedgang i avvirkning, lavere tømmerpris og reduksjon i avsetning på skogfond. For å redusere omfanget av krisen og spesielt for sysselsettingen, gikk regjeringen inn med en krisepakke bl.a. for uttak av skogflis (energiflis) fra skogbruket. Ordningen ble viktig for de entreprenørene som satset på uttak av skogsflis

Skog- og trestrategi

En vesentlig oppgave i 2009 har vært arbeidet med ”Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2008-2011” (vedtatt av fylkestingene 24.6.2008). Strategiplanen eies og gjennomføres av Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Oppland, Hedmark fylkeskommune og Oppland fylkeskommune. I 2009 ble det utarbeidet en egen prosjektplan for 2009-2011 med prioriterte strategier og tiltak. En rekke tiltak i prosjektplanen ble iverksatt umiddelbart. Det legges stor vekt på samarbeid med skog- og tresektoren i gjennomføring av de enkelte prosjekter/tiltak. Fylkesmannen i Hedmark driver sekretariatet for strategiplanarbeidet. For mer informasjon, se www.skogogtrestrategi.no

Avvirkning

Omsatt virke registrert i skogfondssystemet i 2009 var 2,0 mill kubikkmeter av de ulike sortimentene. Gjennomsnittet for fylket er på 2,2 mill/år. Til tross for nedgang på slutten av 2008, var 2009 det året finanskrisen slo ut for fullt på statistikken. På slutten av året kom det en oppgang i både priser og aktivitet. Mye av årsaken lå i tomme lagre hos industri og distribusjonsleddet. Det ble det avsatt 60,4 mill kr i skogfond. Her er det verdt å merke seg at innestående fond er redusert med nesten 11 mill kr eller 5,5 %.

Skogkultur

Ifølge skogfondsregnskapet har det vært en nedgang på plantearbeid i 2009 i forhold til de foregående årene. Dette gjelder både nyplanting og suppleringsplanting. Statistikken viser at det ble plantet til sammen 4,6 mill planter i 2009. Når det gjelder nyplanting har det blitt plantet totalt 26 760 dekar, noe som er en nedgang på ca 2 100 dekar i forhold til 2008. For suppleringsplanting har nedgangen vært betydelig. I 2009 ble det satt ut 238 770 planter i suppling, en nedgang på 95 600 planter i forhold til 2008.

Den samme trenden finner vi når det gjelder markberedningsarealet. I 2009 ble det markberedt 23 124 dekar. Målsettinga i Hedmark er et årlig markberedningsareal på ca 50 000 dekar. Det vil være svingninger i markberedningsarealet i forhold gode og dårlige frøår.

Ungskogpleie ble utført på til sammen 84 156 dekar. Dette er en økning på 5 000 dekar fra 2008 og den totale investeringen var ca 2 mill kroner høyere. En stor del av arbeidet er utført av utenlandsk arbeidskraft. Samtlige kommuner i Hedmark har prioritert ungskogpleie i tilskuddsammenheng (NMSK). Likeså har ungskogpleie vært prioritert hos skogeierorganisasjonene. Dette viser at en felles satsing fra forvaltning og næring har gitt resultater.

Skogfondsregnskapet viser at skogeierne har investert til sammen 53,8 mill kr på foryngelses- og ungskogpleietiltak i 2009. Dette er på samme nivå som i 2008. Her må det imidlertid bemerkes at det reelle investeringsnivået vil være noe høyere fordi det er investeringer som ikke er registrert i skogfondsregnskapet.

Skogsveger

Skogfondsregnskapet viser fortsatt høyt nivå på investeringer til vegformål. Det var i 2009 en økning på nybygging av både bil- og traktorveger, men noe nedgang i ombygging av bilveger. Vinterbilveger utgjør et lite,

men viktig skogfaglig og miljømessig bidrag. Vegvedlikeholdsinvesteringene holder fortsatt et høyt nivå. Det ble brukt i underkant av 15 millioner kroner til det formålet over skogfondsregnskapet.

Fylkesmannen ser fortsatt nødvendigheten av å øke kompetansen på vegområdet både i næringen og i forvaltningen. Dette er avgjørende for å ivareta de store investeringene som er gjort i skogsbilvegnettet. Kompetanse er også nødvendig for å kunne prioritere de viktigste vegprosjektene.

Forvaltningskontrollen i kommunene viser at det stedvis er behov for bedre rutiner knyttet til søknad om bygging/ombygging, søknad om tilskudd, oppfølging og avslutning av prosjektene.

Fylkesmannens samarbeid med Statens Kartverk Hamar for å oppdatere/ajourholde vegdatabasene vil bli videreført i 2010.

Miljøtiltak i skogbruket

7 eiendommer søkte om og fikk innvilget tilskudd fra miljødelen av nærings- og miljøtiltak i skogbruket i 2009. Arealet med miljøobjekter som ligger til grunn for søknadene er 119 dekar, fordelt på 10 tiltaksenheter. Grunnlaget for tilskudd er beregnet til kr 489 619, og samlet tilskudd utgjorde kr 113 357.

Til tross for at mange fikk nye skogbruksplaner med miljøregistreringer på slutten av 2008, var antall søknader svært lavt i 2009. Ved fordeling av midler, blir kommuner med nye skogbruksplaner prioritert med hensyn til miljøtilskudd året etter at planene er levert. Det virker som om mengden søknader påvirkes av hvordan ordningen markedsføres i kommunen. Generelt er det få skogeiere som klart kvalifiserer for tilskudd, men likevel er flere kvalifisert enn det søknadsmassen tilsier.

Skogbruksplanlegging med miljøregistreringer

Kun 59 skogeiere fikk tilskudd til nye skogbruksplaner med miljøregistreringer i 2009. Disse planene dekket 79 000 dekar med en total kostnad på 239 441 kr. Årsaken til den tilsynelatende lave aktiviteten skyldes at det fra 2 takstprosjekt ble levert produkter så sent på året at de ikke rakk å sende søknader før fristen var ute.

I tillegg er det utbetalt forprosjektmidler og tilskudd til kurs, slik at samlet utbetaling utgjorde 297 848 kr. En betydelig del av 2009 bevilgningen ble derfor overført til 2010.

Til tross for at mange skogeiere nå har miljøregistreringer på eiendommene, er det fortsatt god oppslutning om de ulike takstene. Med de prosjektene som nå er i gang og/eller under oppstart, er alle aktuelle arealer/eiendommer gitt tilbud om ny skogbruksplan og miljøregistrering. De siste områdene med førstegangs registrering av miljøobjekter antas å bli ferdige 2011/2012.

Tilskudd til produksjon av skogsflisråstoff

Ordningen med tilskudd til produksjon av skogsflisråstoff ble etablert i februar 2009, og da som en del av regjeringens krisepakke. Hovedformålet var å avhjelpe en vanskelig sysselsettingssituasjon i skogbruket. Fylkesmannen har forvaltet ordningen. Tilskuddet har bidratt til økt aktivitet på dette feltet i Hedmark og har hatt en positiv effekt på sysselsettingen.

Til sammen er det utbetalt 4,7 mill kr fordelt på 128 søkere. Hoveddelen er heltredrifter i form av rydding av vegkanter, hogst i kulturlandskap og i den høyereliggende bjørkeskogen. En mindre andel av søknadene gjelder hogstavfall (GROT). Noe av virket har gått til gardsvarmeanlegg og mindre fjernvarmeanlegg i Hedmark, mens hoveddelen ble levert til Sverige.

Beregninger basert på et utvalg blant driftene i Hedmark viser at ordningen i runde tall har bidratt til å utløse 55 millioner kWh (55 GWh). Heltredrifter har i snitt kostet 16 øre/kWh og tilskuddet har i snitt utgjort 9 øre/kWh.

Kompetansetiltak og FoU

Fylkesmannen har i løpet av 2009 arrangert flere kurs/samlinger, både for den kommunale forvaltningen og for skogbruksnæringa i Hedmark, bl.a. Vårsamling for Hedmarkskogbruket. God deltagelse og positive tilbakemeldinger tyder på at vi har funnet temaer som er aktuelle, samt at det bekrefter at fylkesmannens fortsatt må være aktiv i rollen som et etterspurt kompetansesenter.

Fylkesmannen har koordinert prosjektet "Økt skogkulturaktivitet i Hedmark 2009" (ØK-prosjektet), med fokus på økt aktivitet gjennom oppsøkende virksomhet og bedre administrativ kapasitet. Det er også fokusert på å styrke satsingen med økt kompetanse på alle nivå (spesielt utenlandsk arbeidskraft og arbeidsledere).

Fylkesmannen er ellers involvert i mange FoU-prosjekter, bl.a. om kvikksølv og skogbruk (NIVA), G14-prosjektet om foryngelse på middels skogsmark (Stange og Romedal Almenninger), trafikantopplevelse - og sikkerhetsprosjekt langs RV3 i Østerdalen (Statens vegvesen), satellitt - og webbasert overvåkningsprosjekt

Barn, ungdom og rekruttering

Fylkesmannen har initiert og finansiert forprosjektet ”Velg skog”, som markedsfører skogbruksutdanninger med konkret mål om flere søkere til videregående skole, bachelor og master, i samhandling med Skoglauget og SKI. Gjennom ØK-prosjektet støtter Fylkesmannen opp Rekrutter til skogs-prosjektet i Eidskog og Kongsvinger. Annen innsats ovenfor barn og unge styres primært gjennom støtte til Skogselskapet i Hedmark.

21.3 Bygde- og næringsutvikling

Her rapporteres det på bruken av BU-midlene som forvaltes av IN i forhold til den regionale næringsstrategien og utrednings- og tilretteleggingsmidlene som forvaltes av FM. Det vises også til rapport fra IN Hedmark om bruk av BU-midlene og til pkt 21.4 om verdiskapingsprogrammene.

BU-midler forvaltet av IN.

Strategiplanen ”Ta Hedmark i bruk” legger føringer for bruken av midlene både i forhold til:

- fordeling mellom tilleggsnæringer og tradisjonelt landbruk
- fordeling mellom regionene
- fordeling på produksjoner i de ulike regionene.

Fordelingen av midlene skal sees samlet over planperioden (2007 – 2009).

a) Fordeling i forhold til formål.

Strategiplanen har som føring at 1/3 av BU-midlene skal brukes til tilleggsnæringer og 2/3 til tradisjonelt landbruk. Fordelingen i 2009 er godt i tråd med planen (32/68).

b) Fordeling i forhold til regioner.

For 2009 har bevilgningene til Hedemarken blitt begrenset fordi regionen de 2 foregående årene har blitt tildelt relativt mye midler i forhold til målsettingen i strategiplanen. Alle søknader fra Sør-Østerdal og Glåmdalen er blitt innvilget, mens ledige midler til disse regionene er blitt overført til Nord-Østerdal. Samlet sett for strategiplanperioden er tildelingene til Hedemarken i samsvar med planen, mens Glåmdalen og Sør-Østerdal ligger litt under målsettingen og Nord-Østerdal litt over.

BU-midler forvaltet av FM.

Det er registrert 21 søknader og et samlet søknadsbeløp på over 6,0 mill. kroner. Av søknadene om midler til utrednings- og tilretteleggingstiltak er 17 søknader innvilget og 4 søknader avslått. Videre er det en del prosjekter som har vært under drøfting/vurdering i løpet av året, men som ikke har kommet så langt at fylkesmannen har mottatt endelig søknad.

Ingen av avslagene på søknader om støtte til utrednings- og tilretteleggingsprosjekter er påklaget.

Kvaliteten på søknadene og prosjektene har jevnt over vært god. Det er blitt lagt vekt på forberedende møter ved forespørsel fra søkere og generell informasjon om våre og Innovasjon Norge's ordninger. Slik dialog fører i mange tilfelle til en positiv utvikling av prosjektene/ søknadene samtidig som søknadene kanaliseres til ”riktig” finansieringsordning.

Alle prosjekter som har blitt tildelt midler har vært innenfor de prioriterte innsatsområdene i handlingsplanen, samtidig som det har vært en jevn fordeling av søknader på ulike satsingsområder. Det ble i 2009 ikke mottatt søknader på prosjekter som rettet seg direkte mot kvinner, mens det ble mottatt bare 1 søknad rettet direkte mot ungdom. Den siste ble innvilget.

Totalbudsjett, for de utrednings- og tilretteleggingsprosjektene som er innvilget BU-støtte, er på over 30 mill. kroner. Dette underbygger den betydningen BU-midlene har med tanke på å utløse aktivitet relatert til næringsutvikling i og i tilknytning til landbruksnæringa. Mange av prosjektene det er bevilget midler til, er samarbeidsprosjekter mellom ulike lokale og regionale aktører. Dette bidrar til at den kompetanseoppbygging som skjer gjennom de ulike prosjekter utgjør en varig styrking av lokal og regional kompetanse.

Samordning / samarbeid.

Faglaga i landbruket og skogeierforeningene har deltatt i forbindelse med utarbeidelsen av handlingsplanen for bruken av BU-midlene på fylkesnivå.

FM v/landbruksavdelingen deltar som observatør i IN Hedmark's styremøter. Det er gjennomført 3 dialogmøter mellom IN, FK og FM. I tillegg er det løpende kontakt og møter mellom FMLA og IN i forbindelse med

saksbehandlingen. Landbruksavdelingen har deltatt aktivt i arbeidet med RUP, samtidig som det foregår et løpende samarbeid gjennom ”enhetsrådet”. Samarbeidet og samordningen, i forhold til arbeidet med næringsutvikling, mellom fylkeskommunen, Innovasjon Norge og FMLA har fungert godt gjennom året.

Kontroll.

For alle prosjekter blir sluttregnskap og sluttrapporter gjennomgått og godkjent før sluttutbetaling.

Inn på tunet og Grønn tjenesteyting

FM i Hedmark har i 2009 hatt stor fokus på Inn på tunet, Grønn Jobb og Grønn trapp.

Fylkesmannen har i 2009 bidratt til at Høgskolen i Hedmark starter opp et 3-årig forskningsprosjekt: *Mental Health Promotion by Recovery-Oriented Green Care Services*. Forskningsprosjektets mål er å bidra til dokumentasjonen av velgjørende helseeffekter av forskjellige grønne omsorgstjenester, og fokusere på de praktiske implikasjonene av denne kunnskapen. Videre vil forskerne se på de sosioøkonomiske effektene som avledes av disse helseeffektene, og på konsekvensene for landbruket.

I den nasjonale handlingsplanen for Inn på tunet er det fokusert på nettverksetablering for Inn på tunet tilbydere i fylkene. I 2009 ble nettverket ”Inn på Tunet Hedmark” etablert. Fylkesmannen bidrar med sekretærfunksjon for nettverket første året. Nettverket har arrangert seminar for sine medlemmer. Det er 26 tilbydere som har meldt seg inn i nettverket.

Vi arrangerte også et stort seminar i samarbeid med Fylkesmannen i Oppland, de regionale Inn på Tunet prosjektene i Hedmark og Oppland, Hedmark fylkeskommune, Skogbrukets kursinstitutt og NAV for ansatte i offentlig sektor for å informere helse, sosial og arbeidsmarkedssektoren om de supplerende tilbudene som Inn på tunet virksomheter kan tilby i våre innlandsfylker.

I 2009 fikk vi sammen med Fylkesmannen i Oppland innvilget KIL midler til et høyskolestudium. Høgskolen i Hedmark er ansvarlig gjennomfører av studiet ”Naturen og gården som arena for helsefremmende, sosialt og pedagogisk arbeid”. Studiet startet opphøsten 2009 og avsluttes våren 2010 og gir 15 studiepoeng. Målgruppe for studiet er offentlig ansatte, kjøpere og tilbydere av Inn på tunet tjenester.

Reiseliv

I forhold til arbeidet med landbruksbasert reiseliv er fylkesmannen deltager i partnerskap for reiseliv i Hedmark i regi av fylkeskommunen. Gjennom partnerskapet deltar vi i arbeidet med å utarbeide felles strategi og handlingsplan for reiselivet. Målet med handlingsplanen er at partene i fellesskap totalt sett skal gi et bedre tilbud til reiselivsaktørene i Hedmark, og derigjennom realisere målet om økt verdiskaping innen denne næringa.

Strategiplanen har et mål om 20 reiselivsprosjekter i året. Innovasjon Norge har i 2009 gitt tilskudd til 43 ulike reiselivsprosjekter, mens fylkesmannen har innvilget støtte til 4 tilretteleggingsprosjekter som er direkte reiselivsbaserte.

Fylkesmannen har i 2009 inngått partnerskapsavtale med Hamarregionen Reiseliv, i tillegg til tidligere avtale med Hedmark Reiseliv.

Fylkesmannen har som planlagt gjennomført et forprosjekt for å følge opp arbeidet med å avklare og konkretisere aktuelle oppfølgingstiltak av småskala/landbruksbasert reiseliv.

Førstelinjetjenesten på landbruksområdet i kommunene.

Fylkeskommunen, Innovasjon Norge og Fylkesmannen samarbeider om organisering, motivering og kompetanseheving av førstelinjetjenesten i kommunene gjennom det 4-årige prosjektet ”Kommunenes rolle i lokalt næringsutviklingsarbeid”. Gjennom styringsgruppe og prosjektgruppe er også KS, næringshagene, utviklingsselskaper og kommunene involvert i prosjektet, mens Høgskolen i Hedmark bidrar i forhold til kompetanse og kompetanseutvikling.

Gjennom prosjektet samarbeider vi om og gjennomfører 3-4 faglige samlinger for de ansatte i førstelinjen i kommunene. Prosjektet legger vekt på å se arbeidet med næringsutvikling i sammenheng. Både landbruk og øvrig næringsliv sees på som en enhet i prosjektet. I noen sammenhenger har det blitt gjennomført tiltak spesielt med tanke på næringsutvikling i og i tilknytning til landbruket.

I 2009 er det gjennom prosjektet utviklet et kompetansehevingskurs ”Veileder i næringsutvikling” for ansatte i førstelinjetjenesten i fylket. Kurs et utviklet i samarbeid med Høgskolen i Hedmark og fullført kurs gir 10 studiepoeng. Alle kommunene i fylket deltar på kurset med 1-3 personer fra hver kommune. Gjennomføringen av kurset skjer hovedsakelig i 2010.

Avslutning

Fylkesmannens arbeid i forhold til næringsutvikling er i vesentlig grad rettet mot innsatsområdene i ”Ta Hedmark i bruk”. Det vises derfor i tillegg til rapporteringen under 21.4 Verdiskapingsprogrammene og 22.4 Økologisk landbruk.

21.4 Verdiskapingsprogrammene

Verdiskapingsprogrammet for mat

Fylkesmannens arbeid i forhold til Verdiskapingsprogrammet for mat blir i hovedsak kanalisert gjennom prosjektet ”Mat i Hedmark”. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Fylkesmannen, Fylkeskommunen og Innovasjon Norge. Prosjektet har fokus på enkeltbedrifter og etablerere. I 2009 har prosjektet særlig hatt fokus på å støtte etablerte bedrifter med ambisjoner og muligheter for økt omsetning. Videre har tilrettelegging og nettverksarbeid vært prioritert. Prosjektleder jobber mye innenfor tilrettelegging av prosjekter og formidling av matfaglig kompetanse og har en sentral rolle i forhold til Kompetansenettverk Øst. Fylkesmannen og IN jobber tett sammen om matsatsinga i fylket.

IN har i 2009 bevilget 1,2 millioner kroner av VSP mat rammen fordelt på 8 prosjekter. Dette er en økning fra 2008 da det bare var 3 slike prosjekter. Fra BU-midlene er det også innvilget 8 matprosjekter, samt 2 prosjekter fra andre midler. Dvs at 16 prosjekter er støttet innenfor matsatsningen med til sammen ca 3,5 millioner kroner.

Prosjektperioden for ”Mat i Hedmark” går fram til 2012.

Trebasert innovasjonsprogram

Fylkesmannens arbeid i forhold til Trebasert innovasjonsprogram har i 2009 i hovedsak skjedd som et samarbeid med bransjeprogrammet Trefylket. Bransjeprogrammet startet opp i 2004 og ble avsluttet i november 2009. Bransjeprogrammet har i løpet av denne tida bidratt til flere initiativ/prosjekter på tresida som lever videre. Her kan bl.a. nevnes prosjektet *Landbruksbygg i tre* og *Tredrivern i Innlandet*. Bransjeprogrammet har også bidratt undervegs i arbeidet med *Trehus Innlandet* som søkte bevilgning over Arenaprogrammet, men fikk avslag. Det jobbes videre med utforming av Trehusnettverket. På rekrutteringssida kan nevnes prosjektene *Velg Treteknikk* og *Tid for Tre*.

Som en oppfølging av *Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2008-2011*, har Fylkesmannen i 2009 vært medarrangør av seminarene ”Tre som bærekraftig byggemateriale” i Nord-Østerdal og ”Alle gode ting er tre – også for klimaet” på Honne. Hovedmålgruppe for begge arrangementer var lokalpolitikere.

Bioenergiprogrammet

Fylkesmannens arbeid relatert til Verdiskapingsprogrammet for bioenergi blir i hovedsak kanalisert gjennom prosjektet Grønn Varme i Landbruket (GV). GV ble etablert i 2009 som en fortsettelse av Grønn Varme fra Hedmarkskogen (2003-2008). GV er også et samarbeidsprosjekt mellom Fylkesmannen, Hedmark fylkeskommune og Innovasjon Norge.

Prosjektet går ut 2010. Formålet med GV er å:

- Bidra til økt produksjonen av bioenergi fra landbruket i Hedmark.
- Bidra til å øke kunnskapsnivået innen bioenergi spesielt rettet mot landbruket og kommunene

GV har følgende fokusområder;

- Informasjon
- Veiledning
- Kompetanseheving

Veiledningen har for en stor del skjedd som telefonisk eller nettbasert førstelinjeveiledning spesielt mot potensielle utbyggere av gardsvarmeanlegg. Kompetansehevingen skjer stort sett gjennom målrettede seminarer. For 2009 nevnes spesielt:

- Medarrangør til bredt anlagt gardsvarmeseminar i Ringsaker og Stange
- Initiativtaker og medarrangør til driftsseminar om bioenergi (160 deltakere)
- Deltakelse som rådgiver i FoU prosjekt om Grot i Mjøsregionen.
- Holdt en rekke foredrag om bioenergi i ulike fagfora, blant annet i Interreg prosjektet Scandinavian Heartland.

IN har i 2009 bevilget tilskudd til 11 prosjekter innen bioenergi og 16 prosjekter innen flisproduksjon.

Resultatområde 22 Miljøtiltak i landbruket

22.3 Miljøprogram og miljøplan

Vannforurensning

Fylkesmannen mener at det fortsatt er mye å hente ved å sette fokus på sikker lagring og best mulig bruk av husdyrgjødsel og ser positivt på at det er satt i gang en prosess med revidering av Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav. Det er spesielt viktig at det blir en klar rollefordeling mellom kommunen og regionale myndigheter i forhold til forskriften. Det må fremskaffes oppdaterte verdier over mengde og næringsinnhold i gjødsel fra ulike dyreslag. Hvor mye husdyrgjødsel det er lov å spre pr. dekar må framstilles på en mer brukervennlig måte f.eks tonn pr.da istedenfor spredeareal og 17 kg Total-N pr. dekar.

Fylkesmannen har de tre siste årene satt spesielt fokus på bedre lagring og utnyttelse av husdyrgjødsel og prioritert tiltak rettet mot lagring og bruk av husdyrgjødsel ved disponering av midler til storskalaforsøk og informasjonstiltak forøvrig.

Fylkesmannen mener det er behov større fokus på riktig lagring av husdyrgjødsel. Mange gjødsellager for bløtgjødsel begynner å bli gamle. Mange har etablert store besetninger med utedrift der det er problem å samle opp gjødsel. Vi har fått flere store kyllinghus i områder som har svært lite spredeareal på åpenåker og vi har ved foretaks kontroll avdekket at det i mange tilfeller ikke foreligger avtaler om leie av spredeareal.

Fylkesmannen i Hedmark er godt fornøyd med at 4 kommuner i fylket er med i pilotordningen med tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Fylkesmannen har deltatt i en arbeidsgruppe i Statens landbruksforvaltning for å utvikle ordningen. For å skaffe seg erfaring med pilotordningen har Fylkesmannen vært med 2 kommuner på kontroll av tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Det har vært en del misforståelser om hvilke tiltak det kan søkes tilskudd for. Kartene som skal følge søknaden er ofte mangelfulle. Nedmolding innen to timer er ofte dårlig dokumentert. Fylkesmannen har inntrykk av at de som disponerer bløtgjødsel har en bedre holdning i forhold til regelverket enn de som disponerer tørrgjødsel. Fylkesmannen mener det bør stilles strengere miljøkrav for å få tilskudd og at de høyeste satsene bør reduseres.

Fylkesmannen mener tiden nå er inne for å ta en avgjørelse om det skal innføres en permanent nasjonal ordning med tilskudd til miljøvennlig husdyrgjødsel. Ordningen har ført til en bedre utnyttelse av husdyrgjødsel, men utfordringene er så forskjellig fra fylke til fylke at vi mener at tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel bør bli en del av regionalt miljøprogram.

Luftforurensning

Grunnvilkåret om at det ikke kan brennes halm om høsten på foretak som søker tilskudd til tiltak mot forurensning innen regionalt miljøprogram har ført til at høstbrenning av halm nesten er opphørt. Reduksjon i vårbrenning av halm er fortsatt en utfordring. Ved rulleringen av regionalt miljøprogram ble det også lagt restriksjoner på vårbrenning.

Plantevernmidler

Fylkesmannen samarbeider med BSF og lokal landbruksrådgivning om kurs og mener å ha et tilfredsstillende kurstilbud i hele fylket. Vi innser imidlertid at vi skulle ha hatt et mer målrettet kurstilbud til de som bare jobber med grøntanlegg og blomster. Fylkesmannen har i 2009 avholdt til sammen 134 eksamener/avsluttende oppgaver i kurset handtering og bruk av plantevernmidler. Det er overraskende mange som ikke fornyer autorisasjonsbeviset etter 10 år.

Fylkesmannen mener autorisasjonsordningen har ført til en mer bevisst handtering og bruk av plantevernmidler, spesielt med tanke på helse og miljø. Vi har inntrykk av at forhandlerne er nøye med å ikke utlevere plantevernmidler til personer som ikke er autorisert, men det er nok allikevel en del som utfører sprøytearbeid uten å være autorisert. Det er behov for at Mattilsynet tar stikkprøvekontroll av personer mens de sprøyter for å undersøke at den som utfører arbeidet har gyldig autorisasjon.

Miljøprogram

Fylkesmannen har sammen med ordførerne i fylkets 4 regioner, Hedmark Fylkeskommune og faglaga vedtatt revidert miljøprogram for perioden 2009-2012. Hedmark fylke deles naturlig inn i 4 regioner. Miljøutfordringene for hver av disse regionene er definert i miljøprogrammet. Det er store variasjoner mellom regionene, men de største miljøutfordringene på jordbrukssida er samlet under følgende hovedsatsingsområder:

- Begrense gjengroingen av kulturlandskapet
- Erosjon og avrenning fra jordbruket
- Riktig bruk av husdyrgjødsel
- Redusere bruken av plantevernmidler

Informasjons- og utviklingstiltak som understøtter arbeidet med Regionalt miljøprogram har vært prioritert høyt, og kan deles inn i 3 hovedområder:

1. Informasjons- og kompetansehevingstiltak

- fagdager, markdager og kurs for kommuner, forsøksringer og faglag
- samlinger for kommunene m.v. vedrørende forvaltning av regelverk

2. Samarbeidsprosjekter med kulturminnevernet for ivaretagelse av kulturminner

3. Storskalaforsøk – miljøvennlige driftsformer ihht. innsatsområder i Regionalt miljøprogram

- Riktig bruk av husdyrgjødsel
- Redusert bruk av plantevernmidler
- Begrense gjengroing av kulturlandskapet

Tilskuddsordninger

For å målrette virkemidlene i regionalt miljøprogram mot de mest effektive tiltakene økte fylkesmannen satsene for åker i stubb og reduserte satsene for tilskudd til lett høstharving og høstkorn direktesådd eller sådd etter lett høstharving.

Satsen for fangvekst sådd sammen med hovedvekst ble redusert med kr 10 pr. dekar, mens satsen for fangvekst sådd etter høsting av tidligkultur ble økt fra 70 til 180 kr pr. dekar. Ordningen med tilskudd til ugrasharving ble utvidet til å gjelde et større geografisk område og for radkulturer.

Når det gjelder ordninger rettet mot tiltak i kulturlandskapet ble det fra og med 2009 skilt mellom innmarksbeiter kartlagt og klassifisert som nasjonalt og regionalt verdifulle med tilskuddssats på hhv. kr 150 og kr 100 pr. dekar. Det ble innført en ny ordning for beite eller slått av utvalgte kulturminner. Tilskuddssatsen er kr 1000 pr. stk for kulturminner lik eller større enn 0,5 dekar og kr 500 for kulturminnene som er mindre.

Tilskuddssatsen for organisert beitebruk ble økt fra 14 til 20 kr pr. dyr for storfe og fra kr 7 til 10 for småfe.

I 2009 søkte 2483 foretak om tilskudd til generelle miljøtiltak for jordbruket dvs. 66 % av foretakene som søkte produksjonstilskudd pr. 31.07.09. Andelen har vært tilnærmet lik siden vi innførte regionalt miljøprogram i 2004.

Forurensningsordningene

Det er innvilget 28,5 mill kr i tilskudd til tiltak for å redusere forurensningen fra jordbruket i 2009. Tilskudd til endret jordarbeiding skal bidra til å redusere erosjon og arealavrenning fra jordbruksarealer. Arealet i stubb har økt med ca. 7.000 dekar det siste året, mens arealet med lett høstharving har gått ned med ca. 17.000 dekar. Det viser hvordan tilskuddssatser virker for å styre tiltakene i ønsket retning. Arealet med fangvekster sådd sammen med hovedveksten er på samme nivå som året før. Det er bare 4 som har søkt om tilskudd til fangvekst sådd etter høsting på tidligkultur på til sammen 201 dekar. Fylkesmannen vil arbeide for å få flere til å så fangvekst etter høsting av tidligkultur da vi mener dette tiltaket har god miljøeffekt.

Ordningen med tilskudd for etablering av grassoner langs vassdrag som skal bidra til å redusere tapet av jord og næringsstoffer til vann er på samme nivå som i 2008 med ca. 74.000 meter. Fylkesmannen ønsker fortsatt økt oppslutning om denne ordningen da det er mye å hente med effektive grassoner. Det har vært en del misforståelser i enkelte kommuner slik at de har innvilget tilskudd både til grassone og produksjonstilskudd til korn for samme arealet. Dette er nå brakt i orden.

Tilskudd til ugrasharving er fortsatt en liten ordning med en oppslutning på ca. 8.500 dekar.

Oppslutning om ordningen med tilskudd til spredning av husdyrgjødsel om våren eller i vekstsesongen har økt med ca. 11.000 dekar siste året, forholdsvis likt fordelt på nedmolding og spredning på eng.

Tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel

(rapporteres her selv om det ikke er en del av regionalt miljøprogram)

Av ca. 800 foretak med husdyr i de aktuelle kommunene er det ca. 340 foretak som har søkt tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Til sammen er det spredd husdyrgjødsel på en miljøvennlig måte på ca. 70.000 dekar, en økning på 17.000 dekar fra 2008. I Hedmark utgjorde bredspredning med nedmolding innen 2 timer ca. 50.000 dekar. Dette er en metode de fleste kan få til med bedre planlegging og økt samarbeid, mens de øvrige metodene som regel krever investering i utstyr eller leie av entreprenør.

Fylkesmannen vil i 2010 samordne den regionale ordningen og den nasjonale pilotordning på slik måte at det ikke innvilges tilskudd etter begge ordningene for samme areal.

Dersom det skal etableres en nasjonal ordning, bør det stilles større krav til at spredningen virkelig blir miljøvennlig mht. spredd mengde pr. dekar. Det gis nå tilskudd selv om det spres 2-2,5 ganger vekstens behov for fosfor det enkelte år. Ny norm for fosforbehov til korn er 1,4 kg P pr. dekar ved 400 kg avling, mens kravet til spredeareal tilsvarer 3,5 kg fosfor pr. dekar. For at det skal gis tilskudd til miljøvennlig spredning mener Fylkesmannen i Hedmark det bør stilles krav om at det ikke tilføres større mengder fosfor enn vekstens behov det enkelte år. Det bør også stilles krav om at all gjødsla skal være spredd på en miljøvennlig måte. Satsene bør i større grad tilpasses miljøeffekten av de ulike tiltakene.

Fylkesmannen har i 2009 gjennomført forvaltningskontroll i to kommuner av tilskudd til generelle miljøtiltak og en kommune av miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Kontrollene er gjennomført både for å se på kommunens forvaltning av regelverket, og for å skaffe erfaring med ordninger og miljøeffekt. Resultater fra kontrollene er omtalt under resultatområde 24.

Kulturlandskapsordningene

Den tradisjonelle seterdrifta har høy prioritet i Hedmark. I 2009 ble det søkt tilskudd for 226 setre med melkeproduksjon fordelt på 208 enkeltsetre og 18 fellessetre. Dette er en nedgang på 18 fra året før, noe som er en forholdsvis sterk nedgang i forhold til tidligere år.

Ordningen med tilskudd til verdifulle kulturlandskapsområder som høstes ved beite eller slått skal bidra til å hindre gjengroing av verdifulle kulturlandskap og ivareta kulturminner og kulturmiljøer innenfor disse områdene. Omsøkt jordbruksareal i seterområder er på sammen nivå som i 2008, mens arealet med verdifulle innmarksbeiter har økt med

ca. 2.500 dekar til 7.800 dekar. Tilskudd til artsrike slåttemarken som er kartlagt og klassifisert som spesielt verdifulle har en økning på 20 dekar fra året før til 79 dekar.

Innen den nye ordningen med tilskudd til registrerte og utvalgte automatisk freda kulturminner som ligger på eller i nær tilknytning til jordbruksarealer er det innvilget tilskudd til skjøtsel av 32 kulturminner. Vi forventer en økning her neste år når ordningen blir bedre kjent.

Tilskudd til beitelag skal bidra til å legge til rette for en mer rasjonell utnytting av utmarksbeite gjennom organisert tilsyn, sanking og andre målrettede fellestiltak i beiteområdet. Ordningen har stor oppslutning og er viktig både i forhold til bedre utnytting av fôrressursene, ivaretagelse av kulturlandskap og effektiv og rask sanking og flytting av dyr i rovdyrutsatte områder. Det er i 2009 søkt tilskudd gjennom denne ordningen for omtrent samme antall dyr som i 2008.

Fylkesmannen mener det er behov for en bedre organisering av beitelagene og områder som beites. Det er på bakgrunn av dette igangsatt et eget beiteprosjekt i Hedmark som også har fått midler over det nasjonale beiteprosjektet. Resultatene fra dette prosjektet er gitt i egen rapport.

Miljøplan

Det er 52 foretak som har krysset av på søknaden om produksjonstilskudd at de ikke har miljøplan. Disse foretakene er ikke berettiget tilskudd til generelle miljøtiltak eller tilskudd til miljøvennlig spredningen av husdyrgjødsel. Ved stikkprøvekontroll for produksjonstilskudd er det avdekket at 8 foretak ikke har godkjent miljøplan. Kommunene har i liten grad foretatt avkorting pga. feilopplysninger om miljøplan.

Gjennom deltakelse på kommunenes kontroller har fylkesmannen erfart at det er få miljøplaner som tilfredsstillende kravene i forskriften fullt ut. Kartet mangler ofte helt eller har vesentlige mangler. Gjødslingsplanen inneholder sjelden alle opplysningene det er krav om etter forskriften. Opplysningene som inngår i sprøytejournalen finnes i stor grad som notater i ei dagbok, noe fylkesmannen mener er akseptabel dokumentasjon. Tiltaksplan og

dokumentasjon på gjennomførte tiltak har i liten grad vært på plass.

Fylkesmannen har inntrykk av at kommunen i liten grad utfører ekstra kontroll av sjekklista etter 15. november som er fristen for å fylle ut denne. Fylkesmannen vil foreslå at fristen for å fylle ut sjekklista følger jordbruksavtaleåret og at den skal være utfylt pr. 31.07 for siste 12 måneder. Den bør sendes ut sammen med søknad om produksjonstilskudd hvert år.

Fylkesmannen mener at mange brukere har behov for oppfriskingskurs for å heve kvaliteten på miljøplanen som et dokumentasjons- og planleggingsverktøy. Vi har derfor prioritert noe informasjons- og utviklingsmidler til kommuner som har arrangert kurs for oppdatering av miljøplan.

Fylkesmannen ser positivt på at det i 2010 vil bli satt i gang en prosess med evaluering av miljøplanen.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2008 etter søknadsomgang 2007 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Gjengroing	Avrenning til vassdrag	Kulturminneverdier	Tilgjengelighet og friluftsverdier	Verdifulle kulturlandskap	Plantevernmiddel	Avfallsinnsa
FMHE	0	28178480	26500	0	11896810	379620	0
Sum	0	28178480	26500	0	11896810	379620	

22.4 Økologisk landbruk

Status

Det har vært en svak økning i jordbruksarealet som er økologisk/under omlegging også i år fra 5,2 % i 2008 til 5,4 % i 2009. Potetarealet er på 761 daa, som er en liten økning, men grønnsaker frukt og bær er redusert med 16 % til 600 daa. Vi ser også at markedssituasjonen har endret seg betydelig, og at mange økologiske produsenter vurderer å redusere sitt areal ytterligere i 2010. Dette gjelder spesielt for grønnsaker og potet. Dette er bekymringsfullt fordi det kan være vanskelig å motivere disse produsentene til å øke produksjonen igjen pga evt økonomiske tap de har fått denne sesongen. Vi ser fortsatt virkninger av et dårlig økologisk marked for korn i 2004.

Det var registrert 1322 økologiske melkeku 01.01.09 og 1409 økologiske melkekuer 31.07.09. Dette utgjør 9 - 10 % av antall melkekuer i Hedmark, og er en økning fra 2008 da dette utgjorde 8 % av kutallet. Antall økologiske ammeku utgjør 2 % og det økologiske saueholdet er på 6,5%.

Planarbeid og prosjekt

Fylkesmannens arbeid i 2009 har vært preget av rullering av handlingsplan for økologisk landbruk i Innlandet og jobbing opp mot en eventuelt foregangsstatus for økologisk landbruk. Ny handlingsplan er oversendt SLF. Det har vært 4 møter i rådet for økologisk landbruk i Hedmark og Oppland. I tillegg har det vært møter i faggruppene som har gitt innspill til rådet for økologisk landbruk.

Rådet for økologisk landbruk i Innlandet har bedt Fylkesmannen prøve å bidra til mer stabilitet i forbruket av økologisk mat ved å stimulere til økt offentlig forbruk. En skisse til satsing på økt offentlig forbruk av økologisk mat ble derfor sendt SLF i 2009. Hedmark er også i første pulje for innføring av Knutepunktprosjekter for miljøvennlig offentlig innkjøp. I Handlingsplan for Miljø- og samfunnsansvar i offentlig sektor 2007-2010 ligger det inne at økologisk mat er et prioritert område. Vi observerer imidlertid at i veiledningen til handlingsplanen er økologisk mat ikke lengre prioritert. Dette gjør vårt arbeid vanskeligere.

Handlingsplanmidler

For 2009 fikk Fylkesmannen i Hedmark tildelt kr 425 000 til oppfølging av tiltak i Handlingsplanen for økologisk landbruk. I tillegg har vi disponert kr 2 141 av inndratte midler.

Fylkesmannen i Hedmark har mottatt 21 søknader med en samlet kostnadsramme på kr 808 500. Derfor var det nødvendig å foreta en streng prioritering. Søknadene er vurdert i nært samarbeid med Fylkesmannen i Oppland etter kriterier fastsatt av Rådet for Handlingsplanen for økologisk landbruk. Nedenfor har vi satt opp en oversikt over disponeringen av midler:

- Marked og omsetning kr 66 300
- Korn, protein og oljerike vekster kr 194 915
- Grøntproduksjon kr 128 500
- Mjølke og kjøtt kr 14 220
- Felles for flere delmål kr 23 207

For mer detaljert informasjon om bruken av midler i 2009 til oppfølging av tiltak i Handlingsplan for økologisk landbruk vises til egen rapport til Statens landbruksforvaltning.

Kommunene og Økoløft

Fylkesmannen har i 2009 hatt 2 kommunesamlinger der økologisk landbruk sto på dagsorden. På den første samlingen ble det informert om ny nasjonal handlingsplan og satsingen på foregangsfylke og alle økoløftkommunene presenterte sine prosjekter. Den neste samlingen dreide seg om produksjonstilskudd.

Det ble avdekket avvik på 14 av 18 kontrollerte søknader av tilskudd til økologisk produksjon. Vi ser at kommunene trenger kompetanseheving, og at det bør bli et bedre system for utveksling av informasjon mellom Debio og SLF sine systemer. Vi mener at det er behov for å se på om det er mulig å få til et regelverk som medfører et enklere oppfølgingsregime for kommunene. Dette gjelder særlig kravet om økologisk drift etter utbetaling av omleggingstilskudd.

Fylkesmannen har jevnlig kontakt med Økoløft kommunene. I tillegg til det arbeidet de gjør etter oppsatte prosjektplaner, så har vi jobbet med å få gjennomført bakekurs i samarbeid med prosjekt Fellesløft for norsk økologisk matkorn. I 2009 ble det gjennomført et kurs på Lillehammer. Men tilbakemeldingen var at dette måtte gjennomføres lokalt. Barnehageansatte ønsker ikke å reise langt for et slikt kurs. Det ble derfor planlagt nye kurs spesielt for økoløftkommunene for 2010.

Samarbeid

Internasjonalt har vi også hatt flere som har vært interessert i vårt arbeide:

- Polish-Norwegian Partnership for Development of Ecological Education of Adults har vært på studietur hos oss.
- UMB Master students Agricolology har skrevet oppgave om det økologiske landbruket i Tolga. Studentene presenterte sin oppgave for Rådet for økologisk landbruk i Innlandet i november på Røros.

I 2009 har Hedmark og Oppland blitt med i Økoviken- samarbeidet, som er et nettverk for de som jobber med økologisk landbruk i fylkesmannsembetene på Østlandet.

22.5 Tre og miljø

Det vises til 21.4.

Resultatområde 23 Eiendoms- og bosettingspolitikk

Resultatområde 23 Eiendoms- og bosettingspolitikk

Klagesaksbehandling m.m.

I 2009 behandlet Fylkeslandbruksstyret 63 (65) saker med følgende fordeling:

Konsesjonssaker inkl. endring av vilkår	7	(8)	
Prissaker kons.lov/tvangsauk	0	(1)	
Fritak bo- og driveplikt	6	(7)	Omdisponerings-/delingssaker
21 (15)Overprøving av saker/vurdering av overprøving	0	(5)	
Odelsfrigjøring	0	(0)	
Salg av eiendommer (klager inkl.)	0	(3)	
Saker etter plan/bygningsloven	8	(7)	
Høringer	2	(4)	
Strategier	0	(1)	Referatsaker/andre saker
(14)			18
Nydyrking	1	(0)	

(Tall fra 2008 i parentes)

Når det gjelder omdisponering og delingssaker ble vedtaket endret i 4 saker. Av konsesjonssakene ble vedtaket endret i 4 saker. I bo - og drivepliktsakene ble vedtaket endret i 5 saker. Fylkeslandbruksstyret vurderte overprøving av kommunens vedtak i 0 saker.

I tillegg har Fylkesmannen behandlet 25 saker i førsteinstans. For omdisponerings-, fradelings- og konsesjonssaker gjelder dette saker hvor kommunen ikke kan avgjøre sakene selv. Når det gjelder omdisponeringssaker og fradelingssaker er ingen av sakene avslått. Når det gjelder konsesjonssaker ble heller ingen saker avslått.

Fordeling av førsteinstanssaker, tall for 2008 i parentes:

Konsesjonssaker, herunder endring av vilkår	10	(18)
10 (17)		Omdisponerings-/fradelingssaker
Andre saker etter jord- konsesjons- og odelsloven	1	(6)
Saker vedr. dekning av saksomkostninger	1	(2)
Høringer	0	(1)
Andre saker	3	(8)

Fylkesmannen ble i 2009 bedt om å gjennomføre en undersøkelse i minimum 5 kommuner når det gjelder revidering av forskrift om gebyr for behandling av konsesjonssaker m.v. Undersøkelsen ble sendt til 5 kommuner som alle svarte. Svaret på undersøkelsen ble oversendt SLF den 15. juni 2009.

Jordfondet

Staten ved fylkeslandbruksstyret har 9 eiendommer stående i jordfondet pr. 31.12.2009. Det er oppgjort kontoer i Jordfondet for 5 eiendommer og tilbakeført ca. kr. 1.341.260,- til jordfondet i 2009. Disse tallene har de siste 2-3 år vært påvirket av innbetalinger på en eiendom, Strandteigen i Rendalen, hvor Fylkesmannen formidler salg for annen eier, dette utgjør om lag 5.2 mill kr. Når det gjelder 7 av eiendommene er deres konto i Jordfondet gjort opp i begynnelsen av 2010. For en av 2 siste eiendommene gjenstår hjemmeloverføring (Strandteigen i Rendalen. Oppgjøret for denne eiendommen, ca. 5.2 mill., skal overføres til Forsvarsbygg i løpet av 2010. For den andre gjenstår annonsering og salg (eiendommen Holtet i Våler) før oppgjør av eiendommens kontoer i Jordfondet.

Det ble inngått 3 kjøpekontrakter for salg av eiendommer/deler av eiendommer i jordfondet i 2009. Salgssummer iht. kjøpekontraktene er på til sammen kr. 1.401.950. I tillegg til dette innbetales omkostninger til staten, d.v.s. det er en samlet innbetaling til staten på kr. 1.425.077 for disse eiendommene. Leieinntektene er i 2009 på kr. 39.600. Det er sørget for sletting av 6 heftelser knyttet til jordfondeiendommer i 2009.

Juridiske virkemidler

Fylkesmannen har en sentral funksjon som klage- og kontrollorgan. Gjennom dialogen med kommunene skal fylkesmannen følge med på utviklingen av praksis på landbrukslovområdet.

Fylkesmannen har i 2009 avholdt kurs for kommunene. I tillegg er det et betydelig behov for veiledning overfor kommunene som dekkes ved bruk av e-post, telefonsamtaler og besøk i enkeltkommuner. Veiledning på telefon og e-post ser ut til å øke i omfang. Dette gjelder henvendelser både fra kommunene og fra privatpersoner.

Det må påregnes at behovet for veiledning overfor kommunene vil være betydelig også i 2010. Det tas sikte på å holde kurs for kommunene innen landbrukslovområdet i løpet av 2010. Videre må det påregnes en del arbeide knyttet til jordfondeiendommer i 2010. Knyttet til både de eiendommene som skal avsluttes og tidligere oppgjorte eiendommer som det kommer forespørsler på. Fra 1. juli 2009 har vi fått en rapporteringshjemmel i jordlovens § 3. I løpet av første halvdel av 2010 vil det måtte vurderes i hvilken grad det skal settes i gang undersøkelse overfor enkeltkommuner med hjemmel i nevnte bestemmelse. Det må påregnes et ikke ubetydelig ressursbehov inntil det er etablert rutiner i forhold til denne ordningen.

Fylkesmannen har ikke registrert noen særlige problemer til kommunenes praktisering av regelverket i 2009.

Resultatområde 24 Inntekts- og velferdspolitiske tiltak

Produksjonstilskudd og velferdsordninger

Fylkesmannen har arrangert fagsamling for kommunene med hovedtema behandling og kontroll av søknader om tilskudd til økologisk landbruk, manuelle utbetalinger, dispensasjon og kontroll. Kommunene er ellers fulgt opp fortløpende med veiledning pr. e-post og telefon. Det er også i 2009 fokusert på saksbehandlingsrutiner og kontroll i veiledningen overfor kommunene. Det har vært gjort en ekstrainsats for å påse at kommunene følger opp feillister for å få ned antall manuelle utbetalinger. Dette har redusert antall feilmeldte søknader med ca. 60

%.

Erfaringer fra foretakskontroll viser fortsatt at bestemmelsen om driftsfellesskap er vanskelig og ressurskrevende å forvalte og kontrollere og at det er en del usikkerhet om forståelsen av regelverket både hos produsentene og kommunene.

Landbruksvikarordningen

Alle kommuner er dekt opp av landbruksvikarordningen i avløserlagene. I 2009 ble årsverkene fordelt slik:

Landbrukstjenester Hedmarken (kommunene Ringsaker, Hamar, Løten, Stange): 4 årsverk

Landbrukstjenester Solør-Odal (Grue, Våler, Åsnes, Sør-Odal, Nord-Odal, Eidskog, Kongsvinger, Elverum): 1,5 årsverk

Landbrukstjenester Øst (Elverum, Trysil, Åmot, Engerdal): 2,5 årsverk

Landbrukstjenester Nord-Østerdal (Tynset, Tolga, Rendalen, Stor-Elvdal, Folldal): 6 årsverk

Alvdal Avløserlag (Alvdal): 1 årsverk

Os Avløserlag (Os): 1 årsverk

Ringsaker kommune har beholdt arbeidsgiveransvaret for sine 2 kommunale landbruksvikarer. I tillegg har Våler 1 kommunal landbruksvikar.

Etter- og videreutdanningsfondet i landbruket

Aktiviteten når det gjelder etter- og videreutdanningskurs for bønder har som vanlig vært stor i 2009. Tildelte EVL-midler til fylket ble i sin helhet disponert og utbetalt til kurs som var gjennomført og rapportert innen utgangen av november.

FMs kontrollarbeid på landbruksområdet i 2009

Hjelpeskjema til bruk i embetenes årsrapporter

1. Hvordan er kontrolloppgavene på landbruksområdet organisert?

a) Ansvarlige i avdelingen (funksjon/ stilling):

Jens Windju er systemansvarlig for kontrollen

b) Øvrig ansvars- og oppgavefordeling:

Ansvarlig for kontrolloppgavene i skogbruk: Dagfinn Haget

Den enkelte fagansvarlige har deltatt i kontrollarbeidet på sine fagområder.

2. Hva er gjort av kompetansetiltak på kontrollområdet?

a) I FMLA:

Jens Windju og Dagfinn Haget har deltatt på kontrollseminar arrangert av SLF

b) I/rettet mot kommunene:

Forvaltning og kontroll er temaer på kommunekurs.

3. Hvilke kontroller er gjennomført og i hvilket omfang?

Forvaltningskontroll, antall kommuner:

Jord: 6

Skog: 11

Foretaks kontroll, antall foretak:

Jord: 4

Skog:2

I tillegg er det kontrollert 86 foretak med gris og fjørfe opp mot leveranseregisteret for slakt og produksjonstilskuddsdata.

4. Hvilke ordninger/delordninger er kontrollert?

Jordbruk:

Forvaltningskontroll:

- Tilskudd til økologisk landbruk
- Tilskudd til spesielle miljøtiltak i landbruket
- Tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel
- Manuelle utbetalinger av produksjonstilskudd og avløsertilskudd

Foretaks kontroll;

- Mulig driftssamarbeid
- Lov og forskrift om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen

Skogbruk:

Forvaltningskontroll:

- Skogfond
- Nærings og miljøtilskudd i skogbruket
- Saksbehandling vedrørende landbruksveger

Foretaks kontroll:

- Miljøtilskudd
- Kontroll av kommuneskoger (Der Fylkesmannen er skogbruksmyndighet)

5. Hva slags type avvik er avdekket (presiser ift ordning/ forskrift/ vilkår i regelverk)?

Jordbruk:

- Mange kommuner mangler nødvendig delegering til de som underskriver for kommunen. *Forv.loven*
- Kommunene må bli bedre til å opplyse og utrede saker og fatte vedtak.
- Driftsfellesskap *Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket*
- Tilskudd til økologisk landbruk. Ikke samsvar med Debio sin klassifisering.
- Oppfølging av miljøplan. Mangler i gjødselplan og bruk av husdyrgjødsel. *Forskrift om miljøplan og Forskrift om gjødselplanlegging.*
- Kommunene følger dårlig opp *Forskrift om gjødselvarer m.v. av organisk opphav*
- Av de 86 foretakene som er kontrollert mot leveranseregisteret er det registrert avvik (brudd på regelverket) i 17 tilfelle (Lov og forskrift om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen).

Skogbruk:

- Manglende rutiner for oppfølging og dokumentasjon ved kontroll av NMSK hos kommunene.

6. Hvordan er avvik er fulgt opp? sett x

Kontrollert enhet er pålagt å endre sine rutiner

X

Tilskudd er trukket tilbake

X

Annet, spesifiser her:

14 foretak er ilagt standardisert erstatning for brudd på husdyrkonsesjonsregelverket, samlet erstatning kr 358 000. 3 saker der det er fattet bruddvedtak er oversendt SLF for klagebehandling. 2 saker er under behandling

7. Hva ser dere som de viktigste utfordringer i kontrollarbeidet videre fremover (eks. risikovurderinger, malverktøy, oppfølging av avvik med mer)?

De juridiske utfordringene vi møter i konklusjoner etter en kontroll er noe som krever mye tid i interne diskusjoner, særlig etter en foretaks kontroll. Mange saker kan få store økonomiske virkninger.

Konklusjonen er at vi må utvikle etatens juridiske kompetanse.

8. Har kontrollvirksomheten avdekket behov for regelverksendringer (presiser hvor i regelverk)?

Driftssamarbeid *Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket §4* er vanskelig å tolke både for den enkelte bruker og forvaltningen.

9. Andre kommentarer/ innspill (eks. generelle erfaringer fra kommuner som er kontrollert):

Både kommunen og foretakene viser stor forståelse for nødvendigheten av Fylkesmannen kontrollarbeid.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2008 - antall

Klagebehandling

Embeter	Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
FMHE	4	3	1	3		
Sum	4	3	1	3	0	0

Dispensasjonssøknader

Embeter	Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
FMHE	32		4	2		4			
Sum	36	3	5	5	0	4			

Resultatområde 25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør

Det ble også i 2009 utarbeidet handlingsplan for vår kommunedialog. Den omfattet tiltak for både kompetanse, landbrukspolitisk dialog og forvaltningskontroll. Planen er blitt fulgt opp og tiltakene er i hovedsak gjennomført.

Kompetansesenterfunksjonen er ivaretatt slik:

- Gjennomført 15 kurs og fagsamlinger
- Utstrakt veiledning på telefon og e-post
- Legger stor vekt på dialogbasert forvaltningskontroll da dette skaper en god arena for kompetanseheving i kommunene.
- Deltatt som ressurspersoner på møter i kommunal regi på forespørsel fra disse

- Gjennomført møter med kommuner innen områdene landbruksbasert næringsutvikling, kommunen som landbruksmyndighet og på konkrete fagområder som, klima, bioenergi, skogskader, beiting mv
- Aktiv deltagelse i utvikling av prosjekter/tiltak for å mobilisere og øke aktiviteten i landbruket i kommuner eller region
- Deltagelse i styringsgrupper/prosjektgrupper i enkeltprosjekter som gjennomføres i kommuner

Dette er et område som krever mye av våre ressurser og vi jobber kontinuerlig med å utvikle og målrette vår kompetansesenterfunksjon.

Landbrukspolitisk dialog er ivaretatt slik:

- Landbruk som tema har stått på dagsorden på fylkesmannens ordførersamlinger
- Deltagelse i regionalt partnerskap under ledelse av fylkeskommunen
- Møter med politisk og administrativ ledelse i forbindelse med utarbeidelse av kommuneplaner
- Fagseminarer rettet mot både administrativ og politisk nivå i kommunene
- Oppfølging og dialog med kommuner etter initiativ fra kommunene eller fylkesmannen

Kommunenes tiltaksstrategier er rullert i løpet av 2009 og vil bli lagt til grunn for tildeling av SMIL og NMSK midler til kommunene. Dialogen her går mye på at de økonomiske rammene for oppfølging av tiltaksstrategien er så små at dette er vanskelig å skape et landbrukspolitisk engasjement på grunnlag av dette. Strategi for skog- og tresektoren og Regionalt miljøprogram gir viktige føringer og mål for kommunenes prioriteringer og bruk av økonomiske virkemidler.

Kommunens kapasitet og ressursbruk

Det er store forskjeller mellom kommunene både med hensyn til ressurser og kompetanse. Spesielt ser vi at det er stor utfordring å være ny fagperson i de kommunene som har liten landbruksadministrasjon. I flere kommuner er det nå kun en fagperson som skal dekke hele landbruksområdet. Det er en tydelig trend på at kommunene kutter på ressursene og kapasiteten er derfor bekymringsmessig lav i mange av kommunene våre. Det ser heller ikke ut til at kommunesamarbeid (felles landbrukskontor) løser denne utfordringen, når effektiviseringsgevinsten ikke blir beholdt på landbruksområdet for å øke kapasiteten. Fylkesmannen har også i år fulgt opp ressurs- og kompetansesituasjonen i 3 kommuner.

Samarbeidet med KS regionalt

I forbindelse med lanseringa av St.meld.nr.39 (2008-2009) (Klimamelding for landbruket) ble det våren 2009 gjennomførte fagsamling for kommunene hvor kommunale klimaplaner og klimatiltak i landbruket var tema. KS deltok på denne fagsamlingen.

Miljørettet prosjektarbeid, midler over kap. 1144 post 77

Midlene har blitt brukt til diverse kostnader for å styrke våres kommunedialog jfr rapporten over.

Resultatområde 26 Jord- og landskapsressurser

26.1 Jordvern og kulturlandskap

Jordvern

Det er en politisk målsetting å halvere omdisponeringen av de mest verdifulle jordressursene innen 2010. Dette tilsvarer ca 300 daa dyrka mark per år i Hedmark. I Hedmark viser foreløpige tall rapportert gjennom KOSTRA for 2008 en omdisponering på om lag 750 daa som er en betydelig økning fra i fjor. Økningen kan i hovedsak knyttes til ny riksveg 2 gjennom Sør-Odal kommune. Ulike samferdselstiltak er en stor utfordring for jordvernet i Hedmark fylke. Både ny E6 gjennom fylket, arbeidet med dobbeltspor på jernbanen, riksveg 2 gjennom Sør-Odal og riksveg 3/25 gjennom Løten går gjennom viktige jordbruksområder og beslaglegger mange dekar verdifull dyrka mark. I 2009 har en av de store sakene vært ny E6 gjennom Åkersvika naturreservat i Hamar kommune, og interessekonflikten mellom naturvern og jordvern.

I forbindelse med Fylkesmannens veiledningsrolle og innspill til kommuneplaner blir det gjort en jobb for å ivareta de nasjonale målene for jordvern og bevaring av kulturlandskap. Flere kommuner har fokus på å peke

ut viktige jordbruks- og kulturlandskapsområder, blant annet jobber noen kommuner med temaplaner for seterområdene i kommunen. Samtidig er det en stor utfordring at mange kommuner etter hvert mangler viktig kompetanse eller har for liten bemanning. Det medfører betydelig veiledningsansvar ovenfor enkelte kommuner. Der kommunene er i gang med overordnede planprosesser har vi deltatt så tidlig som mulig i planfasen for å informere, både om landbrukets arealressurser og om landbruket i næringssammenheng.

I februar ble det arrangert regionale kurs for saksbehandlere og politikere i kommunene i ny plan- og bygningsloven. PBL er et viktig redskap for å ivareta nasjonale føringer.

Kulturlandskap

Det har over flere år vært gjennomført kartlegginger av verdifulle kulturlandskap i Hedmark. Det er gjennomført supplerende kartlegginger av verdifulle kulturlandskap både med fokus på biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljøer fra 2005 til 2008. Disse kartleggingene og klassifisering av områdene etter lokal, regional og nasjonal verdi er et viktig grunnlag for utviklingen av virkemidlene gjennom RMP og SMIL. Videre ses disse prosjektene i nær sammenheng med de nasjonale målene om å ivareta jord- og kulturlandskapsressursene i et langsiktig perspektiv og arbeidet med å peke ut viktige jordbruksareal og kulturlandskap både lokalt, regionalt og nasjonalt.

Fylkesmannen har koordineringsansvaret for prosessen rundt "Utvalgte kulturlandskap" i Hedmark, og vi jobber nært sammen med regionale myndigheter og lokale aktører i denne prosessen. Vangrøftdalen/Kjurrudalen seterområde i Os kommune ble valgt ut. Et flott nasjonalt åpningsarrangement ble gjennomført i juni. Vi har fått på plass avtaler med nærmere 30 av de aktive seterbrukerne i området. Det er i tillegg utarbeidet 11 skjøtelsesplaner som skal legge grunnlaget for avtaler om skjøtsel av arealene rundt setrene. Det er en positiv holdning blant grunneierne til å ha en slik særskilt forvaltning. Samarbeidet er godt både med grunneierne og kommunen for å nå de målene som er satt i områdeplanen. En detaljert rapport om arbeidet med utvalgte kulturlandskap er sendt direkte til SLF.

26.2 Samfunnsplanlegging

Fylkesmannen behandlet 504 hørings saker etter Plan- og bygningsloven i 2009, herav 265 uttalelser i plansaker (inkl. 3 mindre vesentlige endringer) og 239 uttalelser til dispensasjonssaker. Landbruksavdelingen har koordineringsansvaret i embetet for uttalelser til plansaker, mens dispensasjonssakene koordineres av kommunalavdelingen.

8 plansaker ble behandlet i fylkeslandbruksstyret og det ble fremmet innsigelse på landbruksfaglig grunnlag til 3 kommuneplaner og 1 kommunedelplan. I alle fire sakene ble innsigelsene fulgt opp av fylkeslandbruksstyret, og i to av sakene har man gjennom mekling kommet til enighet med kommunen. Fylkeslandbruksstyret har videre hatt en oppfølging av ny E6 gjennom Åkersvika i Hamar kommune.

Fylkesmannen har også i 2009 deltatt i prosesser knyttet til utarbeidelse av regionale planer og veiledere. Rulleringen av Fylkesdelplan for samordnet areal- og transportplanlegging (SMAT) har krevd mye ressurser også i 2009. Hedmark har gjennom "enhetsfylke" et utvidet samarbeid mellom fylkeskommunen og fylkesmannen innenfor behandling av kommuneplaner. Dette er videreført i 2009. Det ble i 2009 avgitt felles uttalelse til kommuneplanene for Elverum, Alvdal, Hamar og Kongsvinger. Forsøket vil bli videreført i 2010, og målet er at behandlingen av alle kommuneplaner skal samordnes mellom Fylkesmannen og fylkeskommunen.

Fylkesmannens landbruksavdeling har videreført sin deltakelse i Regional ressursgruppe for stedsutvikling som i 2009 har hatt hovedfokus på Regjeringens småsamfunns satsing.

Fylkesmannen deltar i planforum i regi av fylkeskommunen der det arrangeres om lag 10 møter i året. Planforum er en viktig arena for dialog mellom kommunen og regionale myndigheter i forbindelse med kommuneplanprosesser og andre større planer i kommunal regi.

Kart og stedfestet informasjon

Fellesprosjektet mellom Statens kartverk, fylkesmennene og fylkeskommunene i Hedmark og Oppland, FylkesGIS, ble fra og med 1. januar 2008 overført til fast drift. Hovedmålene med samarbeidet er å bidra til å sette intensjonene i [St.meld. nr. 30 \(2002-2003\)](#) "Norge digitalt" ut i livet. Innlandsls, www.innlandsgis.no, har i 2009 vært i operativ drift. Den tidligere prosjektorganisasjonen ble avløst av et lederforum for GIS i Hedmark og Oppland og sørge for forankring mot ledernivået hos de respektive partene samt være et forum for strategiske diskusjoner på ledernivå. Lederforumet er utvidet med en representant for Statens vegvesen og to rådmenn. Dette forumet er ikke en del av Norge digitalt organiseringen, men har som ambisjon å kunne ta opp temaer som er av

mer strategisk karakter for de to fylkene. Det er også videreført ei operativ gruppe for drift som også fungerer som ett felles fagforum.

GIS var også i 2009 et satsingsområde for enhetsrådet i Hedmark og opprettholder en samordnet satsning på GIS. Dette er koordinert med Statens kartverk og gir stabile rammebetingelser for drift av de interkommunale samarbeidende i fylket.

Alle kommunene i fylket er nå med i operative interkommunale GIS-samarbeid. Disse løsningene baserer seg på fellesprogramvare- og felleskartservere samt bruk av bredbånd. Dette innebærer at alle kommuner har fått tilgjengeliggjort geodata på internett og har tilgang på gode arbeidsverktøy for bruk i planarbeid, landbruksforvaltning, byggesaksbehandling og publikumsbetjening. De første samarbeidene er nå gått over fra prosjekt til fast drift. Status og videreføring er beskrevet i [geodataplan for Hedmark og Oppland](#). De regionale GIS-samarbeidene har stor betydning for at det løpende daglige arbeidet i kommunene fungerer, ikke minst på tvers av kommunens avdelinger. Det gjør også at de som jobber i kommunene har et fungerende nettverk å spille på.

Som en naturlig videreføring av satsningen på interkommunale GIS løsninger, er det i 2009 gjort vedtak av enhetsrådet om gjennomføring av prosjekt "Plansatsing i Hedmark og Oppland" 2009-2012. Prosjektet her per dato en total kostnadsramme på 18,8 millioner kroner, dette inkluderer tilskudd fra DIFI på 600 000 kroner som del av tiltakspakken til fornying av kommunene.

Etter at FAD i 2008 rullerte felles GIS strategi for alle embetene, er det lagt mer vekt på en mer konkret handlingsplan for vårt embete. Vi er representert i alle utvalg knyttet til geodataarbeidet regionalt. I 2006 ble det en felles organisering for Hedmark og Oppland. Les mer om dette på <http://www.statkart.no/hamar>. Samarbeidet med kartverket fungerer svært godt.

Med full tilgjengelighet til alle kartdata gjennom samordnet partnerskap i Norge digitalt via FAD har vi også fått utvidet vår bruk innenfor de tradisjonelle driftsoppgavene spesielt for landbruk og miljø. Felles referansegruppe GIS hos fylkesmannen i Hedmark sørger for at dette fagområde er forankret i alle avdelinger.

Det ble i løpet av året gitt tilbud om kurs i bruk av www.innlandsgis.no for samtlige ansatte.

Det er også avholdt kurs på bruk av programvare i felles lisenspool. 10 personer har deltatt på disse kursene. En person ved embetet har tatt kurs innenfor GIS i forvaltning og samfunnsplanlegging (20 studiepoeng). Det er i tillegg til ordinære driftsoppgaver startet opp og videreført prosjekter med tanke på utvidet bruk og nytte internt, men også med tanke på eksterne brukere. Den samlede kompetansen er derfor stadig økende innenfor GIS-området.

Sekundærklassering av saker i arkivsystemet ble startet 2006, men er fortsatt ikke satt opp som karttjeneste. Dette vil bli iverksatt når det foreligger en operativ løsning fra programvareleverandørene.

På beredskapsområdet har konkret arbeid vært knyttet mot øvelser, ROS-analyser og oppfølging av ICS/EIS prosjektet, [les mer her](#). Det er deltatt i flere GIS relaterte prosjekter, men arbeidet med "Modell for identifikasjon og prioritering av spesielt sårbare befolkningskonsentrasjoner og miljøressurser ved akutte forurensninger på land (MOB-Land)" har også i 2009 tatt en del ressurser. Dette prosjektet er det mottatt ekstern finansiering til i tillegg til egeninnsats, og prosjektet ble formelt avsluttet i januar 2009.

Fylkesmannen i Hedmark har i 2009 vært representert som leder i FAD fagutvalg for kart/GIS og medlem i miljøforvaltningens IT/GIS gruppe.

Etablering av geodata, drift og vedlikehold av etablerte geodata

Dekningen av geodata i fylket er etter mange års målbevisst arbeid i ferd med å bli heldekkende, se "[Geodataplan for Hedmark og Oppland 2010-2013](#)". I tillegg er det etablert avtaler i alle kommuner om forvaltning, drift og vedlikehold av eksisterende geodata. Dette sikrer investeringene som er lagt inn i førstegangsetableringen. Som beskrevet er det økt bruk av dataene både lokalt og regionalt, noe som setter økt krav til oppdatering og nye data. I tillegg er digitale terrengmodeller (DTM) basert på laserteknologi, i ferd med å bli en del av infrastrukturen på samme måte som strekkartet og ortofoto er det. Dette grunnlaget gir alle planmyndigheter / -prosesser større fleksibilitet da det ikke lengre er nødvendig å etablere høydegrunnlaget fra flybilder. I tillegg finnes en rekke andre bruksområder (nye høydekurver, vegprosjektering, skogtakst, høyspentraseer, rydding av kraftgater...)

Det er stort behov for gjennomgang av hele vegsituasjonen i kartet, fra Europa- til landbruksveger. Dette sees i sammenheng med adressering på veg og gater, og kjøres som et prosjekt med Statens Kartverk og FM: *Vegnett- og adresseringsprosjekt i Hedmark og Oppland*. Alle skogsbil- og traktorveger vil bli gjennomgått og

kvalitetssikret, og supplert med manglende innhold, spesielt traktorveger. Dette vil gi fullstendighet og riktig geometri i kartet. Veg- og adresseringsprosjektet går også i 2010 og ferdigstilles i 2011. I Hedmark er dette viktig for å få inn traktorvegene i kartet og kvalitetssikret skogsbilvegene slik at kartene blir fullstendig og korrekt. Dette er en omfattende jobb som må ta tid. Spesielt i Hedmark er dette viktig, fordi traktorveger tidligere ikke har blitt viet stor oppmerksomhet. Grunnlaget for INON-kart vil bli komplett og GPS navigasjon fra bil fungere bedre, herunder for utrykningskjøretøy.

Tildelingen fra Skog og landskap setter Landbruksparten i stand til å delta som fullverdig Geovekstpart i aktuelle prosjekter. Dette er helt avgjørende for den samlede fremdriften og tilgangen til detaljerte data for landbruksformål og skogbruksplanlegging spesielt. Samordningen med skogbruksplanlegginga fungerer og gir effekt for alle parter gjennom riktige data til riktig tid over ønskede arealer og til en lav kostnad. For at dette skal fungere, kreves det mye innsats fra FM side med deltakelse i aktuelle fora og kompetanse for å kunne gi råd til de aktuelle miljøene.

En klar tendens er at nye Geovekstprosjekter går over mer enn en kommune. Årsaken til dette er de tidligere beskrevne interkommunale GIS-løsningene som har behov for en mest mulig identisk infrastruktur og med felles opprinnelsestidspunkt.

Gårdskartprosessen er fortsatt et viktig bidrag til å heve kvaliteten på datasettene AR5 og matrikkel. Mange kommuner er nå på vei over i kontinuerlig vedlikehold. Fylkeskartkontoret og fylkesmannen benytter ulike tiltak for at investeringen fra det periodiske ajourholdet skal ivaretas. Variasjonene kommunene i mellom er imidlertid så store at det er behov for virkemidler som sørger for at det kontinuerlige vedlikeholdet fungerer i praksis. Hvis ikke blir perioden fram til et nytt og dyrt periodisk vedlikehold forholdsvis kort. AR5 er i dag et datasett som i større og større grad også benyttes av andre miljøer enn kun landbruket. Det setter ekstra krav til at innholdet er oppdatert.

Felles lisenspool for GIS

Fylkesmannen i Hedmark fikk for 2009 i oppgave å drifte felles lisenspool for GIS programvare. Dette har etter de tilbakemeldingene vi har fått fungert godt. Embetet er tildelt denne oppgaven også for 2010

Ressursrapportering

Resultatområde	FMHE	Sum		
	1510	Fagdep.	1510	Fagdep.
Resultatområde 21	526	72	526	72
Resultatområde 22	150		150	0
Resultatområde 23	75		75	0
Resultatområde 24	134		134	0
Resultatområde 25	71		71	0
Resultatområde 26	125		125	0
Sum:	1081	72	1081	72

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på utdanningsområdet

80 % av innsatsen på utdanningsområdet ligger innenfor resultatområde 31. Fylkesmannen vurderer det slik at dette er i samsvar med embetsoppdragets prioritering av forvaltningsoppgavene.

Måloppnåelsen er god på alle underliggende områder. Forvaltningsoppgavene, tilsynsarbeid, informasjon om regelverket og veiledning til kommuner og PPT ble gitt prioritet i 2009.

31.1 Tilsyn og oppfølging av regelverk

Måloppnåelse

Fylkesmannen mener måloppnåelsen er god. Det er gjennomført 23 tilsyn i 2009 inkl. de fire som inngår i det felles nasjonale tilsynet.

Tilsynene er utført i samsvar med føringene i embetsoppdraget. Egen rapport om det nasjonale tilsynet med tre kommuner og en privat skole er sendt.

Tre planlagte tilsyn måtte utsettes til 2010 pga langvarig sykefravær.

Alle avvik som er gitt under tilsyn med private skoler i Hedmark i perioden 2007-2009 er lukket.

a) Embetets ressurser

Fylkesmannen har brukt 42 % av ressursinnsatsen på utdanningsområdet (145 ukeverk) til tilsynsarbeid. Dette er en økning på 15 % fra året før. 17 av ukeverkene er brukt på nasjonalt tilsyn. Ni medarbeidere i fagavdelingen har tilsyn etter opplæringsloven som arbeidsoppgave.

b) Kompetanse

Embetet har høy faglig kompetanse med utdanning fra høyskole/universitet og relevant yrkeserfaring fra hele grunnopplæringen. En jurist leder tilsynsarbeidet. Tilsynsteamet har deltatt på direktoratets opplæring i regelverk og metode. Kompetansen hos medarbeiderne er god og det er stabilitet i bemanningen.

c) Metodikk og strategier

Tilsynsaktiviteten har vært jevn hele året og tilsynsmetodikken har variert. Det er utført:

- Fire tilsyn etter systemrevisjonsmetoden
- Åtte skriftlige tilsyn/dokumenttilsyn. I noen av de skriftlige tilsynene har det vært formålstjenlig å ha et sluttmøte med kommunen. To av de skriftlige tilsynene var rettet mot alle 22 kommunene i Hedmark (oppl. § 8-2 gruppestørrelse/GSI). Tilsynet med ulykkesforsikring (oppl. § 13-3b omfattet også fylkeskommunen. I tilsynsoversikten utgjør disse tilsynene to av nitten tilsyn.
- Det er gjennomført syv oppfølgingstilsyn. Formålet med disse er å verifisere av at avvik som ble gitt ved de nasjonale tilsynene i 2007 og 2008 er lukket. Dette skjer i et møte med kommunen og skriftlig tilbakemelding fra Fylkesmannen i etterkant.

Alle kommuner i Hedmark har hatt tilsyn i 2009. Det er gjennomført tre egne tilsyn med fylkeskommunen og to kommuner har hatt to tilsyn. Fylkesmannen har ikke gitt pålegg.

Tilsynsobjektene er valgt etter en vurdering av kriterier i ROS-analyser, praktisk gjennomførbarhet og tidligere erfaringer. Som ledd i dette har vi kommet fram til at statistikk og andre kvantitative data ikke gir godt nok grunnlag alene for å vurdere risiko og vesentlighet. Dette må suppleres med kjennskap til kommunenes organisering, erfaringer fra klagesaker, henvendelser fra foreldre og andre kriterier.

d) Andre forhold i fylket

Rett til fysisk aktivitet, forskrift til opplæringsloven §1-1a

Fylkesmennene fikk i oppdrag å undersøke om kommunene hadde fulgt opp at retten til jevnlig fysisk aktivitet utenom kroppsøvingsfaget for elever på 5.-7. årstrinn blir ivaretatt. Kontrollen ble gjennomført som spørreundersøkelse til samtlige kommuner. Alle kommuner med unntak av Tolga har tilbudet.

e) Fylkesvise konferanser/kurs om regelverket

Det er gjennomført 6 konferanser med til sammen ca 1100 deltakere. Tema på regelverksamlingene har vært:

- Vurdering (høringskonferanse + 3 regionale konferanser i fylket) - 872 deltakere
- Elevenes rettigheter (kap. 5) - 144 deltakere
- Psykososialt skolemiljø (kap. 9a-3) (samarbeid med FM Oppland) - 95 deltakere.

Responen på regelverksamlingene og tilbakemelding på veiledning i etterkant av tilsynene viser at dette imøtekommer et behov i sektoren.

Tilsynsoversikt utdanningsområdet

	Tilsynsobjekt	Tema/Myndighetskrav	Avvik	Merknad	Pålegg	Metode	Kommenter
FMHE	Grue kommune	Opplær.l. §2-8 jf § 13-10	2		■	Systemrevisjonsmetoden	

FMHE	Tolga kommune	Opplær.l. § 2-8 jf § 13-10	2		■	Systemrevisjonsmetoden	
FMHE	Våler kommune	Spesialundervisning, tilpasset opplæring og forsvarlig system	2		■	Systemrevisjonsmetoden	
FMHE	Sør-Odal kommune	Opplær.l. § 2-15. Gratisskoleprinsippet	2		■	Systemrevisjonsmetoden	
FMHE	Elverum kommune	Opplær.l. § 2-15 Gratisskoleprinsippet	2		■	Dokumenttilsyn	
FMHE	Åmot kommune	Opplær.l. § 2-15 Gratisskoleprinsippet	1		■	Dokumenttilsyn	
FMHE	Ringsaker kommune	Opplær.l. § 2-15 Gratisskoleprinsippet	1		■	Dokumenttilsyn	
FMHE	Tolga kommune	Opplær.l. § 2-15 Gratisskoleprinsippet	2		■	Dokumenttilsyn	
FMHE	Hedmark fylkeskommune	Lokal gitt eksamen i videreg.skole	1		■	Dokumenttilsyn	
FMHE	23 kommuner i Hedmark inkl.fylkeskommunen	Opplær.l. § 13-3b. Ulykkesforsikring	0		■	Dokumenttilsyn	Alle kommunen har ulykkesforsikri etter § 13-3b
FMHE	Hedmark fylkeskommune	Opplæring i Kongsvinger fengsel	1		■	Dokumenttilsyn	
FMHE	22 kommuner i Hedmark	Opplær.l. § 8-2 Gruppestørrelser og GSI-tall	0		■	Dokumenttilsyn/feilretting	
FMHE	Kongsvinger kommune	Spes.undervisning, tilpasset opplæring og forsvarlig system	0		■	Oppfølgingstilsyn	Oppfølging av nasj. tilsyn fra 2007/2008.
FMHE	Stange kommune	Spes.undervisning, tilpasset opplæring og forsvarlig system	0	1	■	Oppfølgingstilsyn	Oppfølging av nasj. tilsyn fra 2007/2008.
FMHE	Nord-Odal kommune	Spes.undervisning, tilpasset opplæring og forsvarlig system		1	■	Oppfølgingstilsyn	Oppfølging av nasj. tilsyn fra 2007/2008.
FMHE	Os kommune	Spes.undervisning, tilpasset opplæring og forsvarlig system		1	■	Oppfølgingstilsyn	Oppfølging av nasj. tilsyn fra 2007/2008.
FMHE	Åsnes kommune	Spes.undervisning, tilpasset opplæring og forsvarlig system	0		■	Oppfølgingstilsyn	Oppfølging av nasj. tilsyn fra 2007/2008.
FMHE	Eidskog kommune	Spes.undervisning, spes.ped.hjelp, tilpasset opplæring og forsvarlig systemn	0		■	Oppfølgingstilsyn	Oppfølging av nasj. tilsyn fra 2007/2008.
FMHE	Hedmark fylkeskommune	Spes.undervisning, tilpasset opplæring og forsvarlig system	0		■	Oppfølgingstilsyn	Oppfølging av nasj. tilsyn fra 2007/2008.

31.2 Klagesaksbehandling

Måloppnåelsen vurderes som god.

a) Embetets ressurser

Det er brukt 43 ukeverk på klagesaksbehandling, dvs. 12 % av tilgjengelige ressurser på utdanningsområdet. Fem medarbeidere deler arbeidsoppgavene. Arbeidet ledes av en jurist.

b) Kompetanse

Embetet har høy faglig kompetanse gjennom formell kompetanse fra høyskole/universitet. Kompetanseheving

ivaretas gjennom bred deltakelse på direktoratets regelverksamlinger og drøftinger internt av aktuelle problemstillinger.

c) Metodikk og strategier

Det legges vekt på en rask, men grundig saksbehandling i samsvar med lovverket.

d) Andre forhold i fylket

Antallet klagesaker har økt fra 149 saker i fjor til 158 i 2009. Økningen har vært størst på grunnskoleområdet.

Grunnskolen

De fleste klagene gjelder standpunkt karakter og skoleskyss.

- Standpunkt: Det er mottatt flest klager på standpunkt karakter i grunnskolen. De fleste er gitt medhold/delvis medhold pga faglærers manglende vurdering av elevens måloppnåelse i faget.
- Skoleskyss: Økning fra 32 saker i 2008 til 52 saker i 2009. Grunnen til økningen er mange klager fra spesielt en kommune som endret skyssreglementet sitt i 2009.
- Spesialundervisning/spesialpedagogisk hjelp: Det har vært en stor nedgang i antall klagesaker på spesialundervisning. I 2008 var det tjuefire klager mens det bare var ti i 2009. Det er sammensatte årsaker til denne reduksjonen. Noen av klagesakene på spesialundervisning løses i kommunen ved at skolen helt eller delvis imøtekommer foreldrenes krav. Dette medfører at de ikke sendes som klagesaker til Fylkesmannen. Andre årsaker kan være at enkelte foreldre ikke er klar over klageadgangen.

Det er behandlet fem klager på spesialpedagogisk hjelp etter § 5-7 i 2009 mot syv året før.

Skolebytte: Det har vært en økning i klager fra ingen saker i 2008 til åtte saker i 2009.

Videregående opplæring

Fylkesmannen har hatt syv klagesaker i 2009 mot seks i 2008. I en sak har Fylkesmannen gitt klager avslag. De andre sakene ikke er klagebehandlet av oss, men oversendt Utdanningsdirektoratet eller andre fylkesmannsembeter. I 2008 ble behandlet Fylkesmannen 5 klager innen videregående opplæring.

Private skoler

Det er ikke mottatt klager som gjelder private skoler.

Andre klagesaker

Forvaltningsloven: I tillegg til klager på opplæringsloven er det mottatt klager på saksbehandlingen etter forvaltningsloven. Det har vært klaget på brudd på taushetsplikt og innsyn i elevmapper, dekning av sakskostnader og spørsmål om ugyldige kommunale vedtak på opplæringsområde. Dette er klagesaker som vi krevd betydelig tid.

Klager på eksamen: Fylkesmannen i Hedmark administrerer klagebehandling i matematikk for grunnskolen og grunnskoleopplæring for voksne. Dette er omtalt under resultatområde 31.5.

	Type klage	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Sum
FMHE Klage i grunnskolen	Klage på morsmålsopplæring - § 2-8		1	1
FMHE Klage i grunnskolen	Klager på spesialundervisning - § 5-1	2	8	10
FMHE Klage i grunnskolen	Klager på skoleskyss - § 7-1	24	28	52
FMHE Klage i grunnskolen	Klager på skolebytte - § 8-1		8	8
FMHE Klage i grunnskolen	Klager på psykososialt skolemiljø - § 9a-3	1	1	2
FMHE Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder	Klager på spes.ped. hjelp - § 5-7	1	4	5
FMHE Klage i private skoler	Klager på privatskoleloven	0	0	0
FMHE Klage i videregående opplæring	Klager på 5.året i vgo - § 3-1, 5.ledd		1	1
FMHE Klage i grunnskolen	Klage på standpunkt karakterer jf	45	34	79

		forskrift kap 5		
FMHE	Klage i grunnskolen	Klage på lokalt gitt eksamen jf forskrift § 5-10	1	1
FMHE				
FMHE				

31.3 Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

GSI innsamlingen er gjennomført i henhold til oppdraget.

a) Embetets ressurser

En saksbehandler har dette som arbeidsområde og har brukt 12 ukeverk på arbeidet.

b) Kompetanse

Saksbehandler har arbeidet med GSI siden 1992 og deltar i en nasjonal arbeidsgruppe for å videreutvikle systemet.

c) Metodikk og strategier

Skolering av kommunene/privatskolene gjennomføres hvert år. Det er tett oppfølging gjennom innsamlingen av data.

d) Andre forhold i fylket

Rapportering på §8-2: Ingen skoler brøt gruppestørrelsene, men det var noe feilføringer.

GSI-tall er brukt i tilsynsarbeidet.

31.5 Eksamen og nasjonale prøver

Fylkesmannen har sørget for at gjennomføring av eksamen og nasjonale prøver har skjedd etter gjeldende retningslinjer. Informasjon fra eksamener og prøver er brukt i arbeidet med tilsyn.

EKSAMEN:

a) Embetets ressurser:

4 personer jobber i team med eksamen og nasjonale prøver. Det er brukt 44 ukeverk på dette området.

b) Kompetanse:

Embetet har høy faglig kompetanse gjennom formell kompetanse fra universitet/høgskole, yrkeserfaring fra pedagogisk og administrativt arbeid i grunnskole, videregående opplæring og hos Fylkesmannen.

c) Metodikk og strategier:

Fylkesmannen mener det er viktig å ansvarliggjøre kommunene/fylkeskommunen. Det er gjennomført samling med skolefaglig ansvarlige i kommunene/fylkeskommunen der eksamen/nasjonale prøver har vært et tema. Fylkesmannen har deltatt på fylkeskommunenes rektormøter der lokalt gitt og sentralt gitt eksamen var tema.

d) Andre forhold:

I samarbeid med Fylkesmannen i Oppland arrangerte vi høsten 2009 fagdager i matematikk, norsk og engelsk for lærere i ungdomsskolen. Vårens eksamensoppgaver ble gjennomgått og eksempeleoppgaver ble vurdert. Hensikten er å gi flest mulig lærere innsikt i sentrale føringer til skriftlig eksamen i grunnskolen og motivere lærerne til å melde seg som fagperson til eksamen. Samlingene blir veldig godt mottatt.

Det er gjennomført dokumenttilsyn i Hedmark fylkeskommune, jf. resultatområde 31.1. Tema var fylkeskommunens system for å ivareta lovkravene knyttet til lokalt gitt eksamen. Det ble gitt avvik etter tilsynet.

Fylkesmannen fikk tilfeldig beskjed fra en videregående skole om at de hadde gjennomført en eksamen på feil dag. Feilen ble oppdaget da skolen kontaktet Fylkesmannen fordi de ikke fikk opp følgeseddel for faget.

Utdanningsdirektoratet ble straks kontaktet og feilen ble ordnet på en forsvarlig måte.

Det ser ut til at PAS/PGS har fungert veldig bra på alle nivåer i Hedmark, og det har vært forholdsvis lite problemer.

Brukere av PAS på alle nivåer er fornøyd med programmet.

Fylkesmannen i Hedmark er godt fornøyd med det samarbeidet vi har med FM Oppland i gjennomføringen av eksamen i grunnskolen.

Embetet har deltatt på fellessensur i videregående (ansvarlig FM Sør-Trøndelag) med en person i januar og to personer i juni.

Sentralt gitt og lokalt gitt eksamen i grunn- og videregående skole i Hedmark er gjennomført etter gjeldende retningslinjer.

Klagebehandling i matematikk for grunnskolen og grunnskoleopplæring for voksne

Klagebehandlingen er ikke kommentert under pkt. 31.2

Fylkesmannen i Hedmark gjennomførte landsdekkende klagesensur i matematikk etter eksamen i grunnskolen og grunnskoleopplæring for voksne i samarbeid med fylkesmannen i Oppland.

Totalt ble det behandlet 153 klager i grunnskolen og 1 klage fra grunnskoleopplæring for voksne. 148 av klagen ble behandlet i juli og 5 klager måtte behandles i august da klagen ikke var mottatt fra skolene. Klagen fra grunnskoleopplæring for voksne ble sendt klagenemnda pr. post.

PAS fungerte bra ved gjennomføringen av klagesensuren.

NASJONALE PRØVER

Den praktiske gjennomføringen av prøvene gikk greit. Det er relativt få spørsmål om PAS/PGS, på samme vis som under eksamen.

Både i skolene og kommunen er brukes av prøvene som en del av skoleeiers § 13-10 system og skolene sine egne internvurderinger. Resultatene flere steder blitt gjnstad for politisk diskusjon som f.eks Åmot kommune.

Mediedekningen omfatter stadig rangeringslister, men synes i tillegg å ha utvilket seg i retning av reportasjer fra enkeltskoler i forhold til resultatene.

Særskild Rapportering	JA	NEI	Øvrige kommentarer
1. Benytter embetet informasjonen som fremkommer ved avvikling av prøver og eksamener i tilsynsarbeidet?	X		Nasjonale prøver trekkes inn i vurderingene i forhold til valg av tilsynsobjekter. Dette gjelder bla. de tilsynene som har omhandlet spesialundervisning og tilpasset opplæring.

Særskild Rapportering	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
			Vi antar at fritakselevne faller	

<p>2. Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver</p>	<p>5. trinn har noe større fritak enn landet. I engelsk er fritaksprosenten 4,1%, i lesing - 5.0% og regning - 3,8% 8.trinn har mindre fritak enn landet med engelsk 1,1%, lesing - 1,9% og regning - 0,7%</p>	<p>Vi finner først og fremst prosentvariasjon mellom enkeltskoler. Vi har ikke funnet noen felles kommunal trend innad i kommunene, f.eks ved at alle skolene i en kommune har høyt fritak. Mange prosentvariasjoner utgjøres av få elever pga små skoler.</p>	<p>inn under gruppen elever med spesialundervisning. Hedmark har 8,3% andel spes.ped elever. Høyeste fritaksprosen er 5%, laveste er 0,7%. Mange fritak forekommer i små barneskoler med høye prosentfritak men få elever. Noen "forsterkede" skoler med stor andel funksjonhemmede elever har mer fritak enn "normal skolene"</p>	<p>I samsvar med ovenstående, og etter dialog med kommunene, har vi ikke funnet grunnlag for særskilte tilsyn på dette ene området. Temaet har vært løftet fram på konferanser og gjennom de oppfølgingstilsyn som har omhandlet spesialundervisning og tilpasset opplæring.</p>
---	--	--	--	--

31.7 Tilskuddsforvaltning

Oppdraget er utført i samsvar med retningslinjene for tilskuddsforvaltningen.

a) Embetets ressurser

Arbeidet utføres i all hovedsak av en medarbeider. Ca10 % av ressursene på utdanningsområdet brukes til tilskuddsforvaltning.

b) Kompetanse

Fylkesmannen har høy faglig kompetanse gjennom formell kompetanse fra høgskole og relevant praksis.

c) Metodikk og strategier

Søknadene er kontrollert i forhold nødvendig dokumentasjon. Det er foretatt formalia- og rimelighetskontroller og at faktiske opplysninger stemmer med det som er innrapportert. Foruten skriftlig innrapportering og søknad har saksbehandler hatt mye telefonkontakt med kommunene. Fylkesmannen har gode rutiner for å kunne sammenligne utviklingen på området.

d) Andre forhold i fylket

Kap. 225 post 60 Tilskudd til landslinjer

Søknad fra fylkeskommunen er mottatt og kontrollert etter retningslinjene før oversending til Utdanningsdirektoratet.

Kap 225 post 64 Tilskudd til opplæring av barn og unge asylsøkere i mottak.

Det er foretatt formalia- og rimelighetskontroller i henhold til retningslinjene for ordningen del II, pkt. 12.1. Det er kontrollert at antall elevmåneder stemmer med oppgitte tidsrom. Alle mangler er rettet før utbetaling av tilskudd. Det er ikke funnet avvik som tilsier videre oppfølging. Det har vært omfattende kommunikasjon med kommunene, både pr. telefon og e-post, på grunn av feil og mangler ved søknadene. En del søknader ble i første omgang mottatt på gamle skjemaer, og var dermed mangelfulle i forhold til opplysninger som skal gis i henhold til nye skjemaer.

Kap 225 post 64 Tilskudd til opplæring av barn og unge asylsøkere i omsorgssenter.

Det var i 2009 en kommune i Hedmark som hadde omsorgssenter. Søknaden inneholdt ikke mangler som krever tiltak. God kontakt pr. telefon ivaretar at kontrollen er utført i henhold til vesentlighet og risiko.

Kap. 225 post 66 Tilskudd til leirskoleopplæring

Det er kontrollert at mottatte søknader inneholder den foreskrevne dokumentasjon. Et betydelig antall kommuner

har mangler i sine søknader, noe som har nødvendiggjort direkte kontakt med de enkelte kommunene både pr telefon og e-post. Resultatet av dette arbeidet er at alle etter hvert har fremlagt den foreskrevne dokumentasjon. Dokumentasjon fra leirskolene er kontrollert opp mot søknadene. Dataene fra søknadene er lagt inn i en database (excel-ark) som går over flere år. Dette gir god oversikt i et lenger tidsperspektiv enn det enkelte budsjettår.

Det er 2 kommuner som ikke har hatt elever på leirskole i 2009, mot 10 kommuner i 2008, basert på mottatte søknader.

Kap. 227 post 62 Tilskudd til Fjellheimen leirskole

Deltakerlisten er mottatt og kontrollert. Det samme er regnskapet. Forfall pga sykmelding og for sene avbestillinger er ikke tatt med, da aktivitetskravet er oppfylt uansett. Året 2009 har vært eksepsjonelt hva kapasitetsutnyttelsen angår.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i grunnopplæringen

Ca. 20% av fylkesmannens innsats på skolesektoren ligger innenfor resultatområde 32.

Midler til etter- og videreutdanning er utdelt etter søknad. Det er mye regionalt samarbeid knyttet til midlene.

Tiltak som gjelder lov og regelverk knyttet til spesialundervisning er viet stor oppmerksomhet.

32.2 Kompetanseutvikling

Oppdraget gjennomført i henhold til resultatkravet.

- Midler til etter-/og videreutdanning er fordelt. Bruken av midlene er kontrollert.
- Skoleeiers elektroniske rapport januar/februar 2009 ble fulgt opp. Kommunene har flere ganger rapportert på deltakelsen i videreutdanningsløpet.
- Fylkesmannen har stimulert og bidratt til regionalt samarbeid.
- Etterutdanningstiltakene har vært fulgt opp gjennom mange regionale møter med kommunene.

a) Embetets ressurser

En medarbeider har hatt dette arbeidet som prioritert oppgave i 2009. Ressursforbruk: 34 ukeverk

b) Kompetanse

Saksbehandleren har høy formell kompetanse fra universitet, relevant yrkeserfaring fra grunnopplæringen og lang erfaring med denne typen arbeid.

c) Metodikk og strategier

Fylkesmannen har hatt kompetanseutvikling som tema på møter og samlinger for skoleeiere. Det har vært god dialog med skoleeierne og jevnlig møtevirksomhet i regional sammenheng hvor kompetanseutvikling har vært tema.

d) Andre forhold i fylket

1. Samarbeid

Etterutdanningsplanene er nå i hovedsak regionale og kommunene har mange felles planer. Når det gjelder videreutdanning er det flere kommunale vurderinger ut fra egne behov, men også dette området inngår i felles planer for enkelte kommuner.

2. Skjønnsmidler

I 2009 har Fylkesmannen i tillegg bidratt med 1 mill. kr av tilbakeholdte skjønnsmidler for å styrke det regionale samarbeidet om oppfølging av St.meld. nr 31 (2007-2008).

3. Etterutdanning i lesing 2008/2009

Fem kommuner av totalt 22 har fått midler: Løten, Tolga, Åmot, Kongsvinger og Folldal. Midlene er fordelt på 11 skoler:

- Løten (3): Jønsrud, Østvang, Løten
- Tolga (1): Tolga skole
- Åmot (3): Rena, Deset, Osen
- Kongsvinger (3): Vennersberg, Marikollen, Roverud
- Folldal (1): Verket (nåv. Folldal skole)

57 lærere var påmeldt og 50 fullførte.

4. Videreutdanning 2008/09

103 lærere tar videreutdanning og tar til sammen 1870 studiepoeng.

32.3 Skoleporten

Arbeidet med Skoleporten er utført i samsvar med oppdraget og har dekket alle tre oppdragsområdene:

- Ledd i kvalitetssikring. Det har vært gjennomført en regional konferanse der skoleporten har vært gjennomgått. Det vil bli arrangert tre konferanser til i 2010.
- Bruk i tilsyn, se tabelldata
- Brukerstøtte: Dette har i hovedsak dreid seg om tilgang til skoleporten UBAS).

a) Embetets ressurser

En saksbehandler har hatt hovedansvaret og detaljkunnskapen, men har vært sykmeldt i lang tid uten vikardekning. Dette har medført at innsatsen på resultatområdet begrenser seg til 2 ukeverk.

b) Kompetanse

Saksbehandler er godt kvalifisert og har arbeidet med Skoleporten gjennom lengre tid.

c) Metodikk og strategier

Veiledning gjennom brukerstøtte pr. telefon og på en regional konferanse.

d) Andre forhold i fylket

Fylkesmannen erfarer at Skoleporten brukes i varierende grad. De store kommunene bruker skoleporten i tillegg til egne systemer i analysearbeidet. Det har vært noe misnøye med at nye data ikke blir publisert raskt nok. Dette gjelder særlig eksamensresultatene.

Særskild Rapportering	JANEI	Spesifiser dersom avvik	Øvrige kommentarer
1. Har embetet oppdatert brukerstøtte- og veiledningsfunksjon?	X		På tross av hovedansvarliges sykefravær har vi klart å håndtere UBAS og annen brukerstøtte på adekvat måte. Samordningen av passord har vært en fordel.
2. Benytter embetet Skoleporten på en formålstjenlig måte i tilsynsarbeidet?	X		Skoleporten er rutinetema på mange av de interne planleggingsmøter vi har i forarbeidet med tilsyn.
			Mange kommuner henter data fra Skoleporten men klager

3. Brukes Skoleporten i lokal kvalitetsvurdering?	x		over gamle data. De lokale kvalitetsvurderingene gjelder i stor grad utfallet av nasjonale prøver, eksamen og brukerundersøkelser.
---	---	--	--

4. Innspill fra embetet til forbedringer av Skoleporten:

Flere indikatorer bør legges i skoleporten. Flere kommuner kjøper egne systemer for å kunne legge inn flere indikatorer. Det blir dobbelt system og er lite hensiktsmessig. Det bør være mulighet for å legge inn lokale indikatorer i rapportmodulen (som i tilstandsrapporten) Nye tall bør legges inn fortere. Skolene bør ha tilgang til å legge inn grupper.

32.4 Erfarings- og kunnskapsinnhenting

a) Embetets ressurser

Fire personer har hatt arbeidsoppgaver på området. Det er brukt ca 10 ukeverk i 2009.

b) Kompetanse

Avdelingen har høy, faglig kompetanse på området gjennom formell kompetanse fra høyskole og universitet, yrkeserfaring fra pedagogisk og administrativt arbeid i grunnskole, videregående opplæring og hos Fylkesmannen.

a) Metodikk og strategier

Fylkesmannen har hatt få konkrete henvendelser fra Utdanningsdirektoratet på resultatområdet. Fylkesmannen har deltatt som observatør ved prosjektet Helhetlig skoledag, og bistått Utdanningsdirektoratet ved prioritering av deltakere til prosjekt om arbeidslivsfag i grunnskolen.

Stortingsmelding nr. 31 (2007-2008) Kvalitet i skolen og utdrag fra St.prp. nr. 1 (2008-2009)

Kunnskapsdepartementet er presentert i regionmøter og dialogmøter i Hedmark fylke. Fylkesmannen har gjennom disse møtene etterspurt sentrale felt fra nevnte dokumenter, samt etterspurt endringer ut fra Ot. prp. nr. 55 (2008-2009). Vi kan trekke frem følgende:

- Tidlig innsats
- Forsterket opplæring i norsk og matematikk
- Status for undervisningspersonalets kompetanse
- Fysisk aktivitet

Dokumentasjon og utfordringer innenfor områdene frafall i videregående opplæring er innhentet fra Hedmark fylkeskommune som grunnlag for videre arbeid med feltet. Fylkesmannen har arbeidet nært med Hedmark fylkeskommune om ulike tiltak for å kartlegge frafall, og om tiltak for å redusere frafall i videregående opplæring.

Resultater fra elevenes læringsmiljø er hentet ut fra Skoleporten og videre bearbeidet. Elevenes lese- og regneferdigheter er hentet ut fra kommuners resultater fra nasjonale prøver og eksamensresultater og videre bearbeidet. Materialet er, og vil videre bli brukt som grunnlag for nasjonale tilsyn og andre tilsyn etter opplæringsloven. Resultatene er også tatt opp under regionmøter og dialogmøter. Ved innføring av ny forskrift for vurdering er skolenes arbeid med fagplaner, kompetansemål og kriterier etterspurt

Regionmøter og dialogmøter har vist seg å være gode arenaer der Fylkesmannen kan innhente opplysninger om kommunenes oppfølging av nasjonale utdanningspolitiske satsningsområder, og samtidig informere og eventuelt veilede om dette.

b) Andre forhold i fylket

Fylkesmannen i Hedmark har videreført tidligere strategiplan Likeverdig opplæring i praksis ved å gjennomføre møter mellom PPT i Hedmark, NAFO og Fylkesmannen i Hedmark, og ved planlegging av konferanse innen fag

Fylkesmannen i Hedmark har valgt å videreføre samarbeidet om Den kulturelle skolesekken og har deltatt på møter i arbeidsutvalg for Den kulturelle skolesekken – bestående av representant fra Turnéorganisasjonen for Hedmark, Hedmark fylkeskommune og Fylkesmannen i Hedmark:

- Fordelt prosjektmidler til prosjekt som skal presenteres i grunnskolene som tilbud fra Den kulturelle skolesekken
- Gjennomgått kommuners årsrapportering fra Den kulturelle skolesekken
- Samarbeidet om nominasjon til Gullsekken

Fylkesmannen i Hedmark har videreformidlet informasjon om Dronning Sonjas skolepris og Benjamin-prisen.

32.5 Tiltak innen tilpasset opplæring og spesialundervisning – kap 230.01

Arbeidet er utført i samsvar med oppdraget og målet er nådd. Fylkesmannen i Hedmark har påsett at det blir informert om regler for spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder, tilpasset opplæring og spesialundervisning gjennom konferanser, regionale samlinger, møter med kommunene og gjennom henvendelser fra innbyggerne.

a) Embetets ressurser

Midlene på kap. 320.01 er brukt i henhold til formålet. Det er brukt ca 22 ukeverk på resultatområdet.

b) Kompetanse

Personalet som har gjennomført tiltakene har god formell pedagogisk og spesialpedagogisk kompetanse og lang erfaring på området.

c) Metodikk og strategier

Fylkesmannen i Hedmark har sørget for informasjon og veiledning innen tilpasset opplæring og spesialundervisning for barn, unge og voksne med særskilte behov gjennom flere tiltak.

1. Konferanser og regionale samlinger

Det er gjennomført konferanser for skoleeiere, skoleledere, lærere og PP- tjenesten i Hedmark fylke med utgangspunkt i lovverket, jf. resultatområde 31.1.

Det har siste halvår vært under planlegging en konferanse for Hedmark fylke med tema Ny veileder om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning. Konferansen ble arrangert i januar 2010.

Fylkesmannen hadde planlagt å gjennomføre fire regionale samlinger for skolefaglig ansvarlig, rektorer og ledere i PPT med tema tilpasset opplæring og skoleporten. Tre av de planlagte samlingene måtte utsettes til 2010 fordi kommunene ikke hadde kapasitet til å delta.

Fylkesmannen har gjennomført fire regionale samlinger med tema voksnes rettigheter etter opplæringsloven § 4A-2. Målgruppen har vært skolefaglig ansvarlig, PPT og rektorer ved voksenopplæringssettene. Dette tiltaket inneholder en gjennomgang av regelverk og erfaringer fra praksis i regionen.

2. Tiltak overfor PPT

Fylkesmannen har tett kontakt med PP- tjenesten i Hedmark fylke. Det er gjennomført tre møter med ledere for PPT i Hedmark. Tilpasset opplæring og spesialundervisning er naturlige tema på disse møtene i tillegg til viktig informasjon som er av prinsipiell karakter.

Videre har Fylkesmannen i samarbeid med PP- lederne i fylket, arrangert kompetanseheving for PPT for å bidra til å heve kvaliteten på tjenesten.

3. Tilsyn – opplæringsloven kap. 5

Det er gjennomført ett tilsyn med skoleeier ifht opplæringslova kap 5.

4. Oppfølgingstilsyn

Videre er det gjennomført oppfølging av tidligere tilsyn på dette området, jf. resultatområde 31.1.

d) Andre forhold i fylket

Det har vært rettet et stort fokus mot tilpasset opplæring og spesialundervisning i 2009. Temaet er viet mye oppmerksomhet i de sammenhenger hvor dette har vært naturlig, og er løftet fram som et grunnleggende prinsipp for all undervisning.

Resultatområde 38 Tilsyn og forvaltning på barnehageområdet

73 % av ressursinnsatsen på barnehageområdet er innenfor resultatområde 38.

Måloppnåelsen på resultatområdet forutsetter en bred sammensatt kompetanse på fagfelter som barnehagepedagogikk, økonomi, juss samt informasjons- og formidlingskunnskap.

Forvaltningsoppgavene er utført i samsvar med oppdraget og saksbehandlingstiden ansees å være akseptabel.

38.1 Tilskuddsforvaltning

Tilskuddsordningene er forvaltet i samsvar med oppdraget og etablerte utbetalingsrutiner.

Det er foretatt kontroll med fire av tilskuddsordningene:

Driftstilskudd til barnehager (kap. 231 post 60)

Investeringsstilskudd (kap. 231 post 61)

Tilskudd til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage (kap. 321 post 62)

Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder (kap. 321 post 63).

Det henvises til særreporteringen til KD med frist 28. februar for nærmere informasjon om gjennomføring og resultat av kontrollen.

a) Embetets ressurser

En medarbeider har som hovedarbeidsoppgave å forvalte tilskuddsordningene. Andre bistår ved behov.

Ressursbruk: 32 ukeverk.

b) Kompetanse

Embetet har høy faglig kompetanse gjennom formell kompetanse fra høgskole/universitet (økonomi og juss).

c) Metodikk og strategier

Kontakten med kommunene er god. Tilskuddene er utbetalt uten ugrunnet opphold.

d) Andre forhold i fylket

Antallet søknader om investeringstilskudd og tilskudd til faste plasser i midlertidige lokaler er lavere i 2009 enn foregående år. Antall endringsmeldinger for driftstilskudd er på nivå med tidligere år.

38.2 Klagesaksbehandling

Saksbehandlingen er utført i samsvar med oppdraget.

a) Embetets ressurser

Ved behandling av klagesaker jobbes det i team for å utnytte den samlede kompetansen. Klagesaksbehandlingen i 2009 har vært ressurskrevende sett i forhold til antall klager. Samlet ressursbruk: 5 ukeverk.

b) Kompetanse

Embetet har høy faglig kompetanse gjennom formell juridisk, økonomisk og pedagogisk kompetanse fra høgskole/universitet og relevant yrkeserfaring.

c) Metodikk og strategier

Saksbehandlingen følger vanlige prosedyrer.

d) Andre forhold i fylket

Det har vært en markant endring i antall klager de siste år: Tolv klager i 2007, ti klager i fjor og en klage i 2009. Vi antar at dette har sammenheng med økt satsning på kunnskapsformidling og veiledning om forskriften.

Den eneste klagen dette året gjaldt økonomisk likeverdig behandling av kommunale og private barnehager. Saken har gått flere runder: Først medhold for den private barnehagen som klaget på beregningen av tilskuddet, og så i neste omgang medhold til kommunen som hadde beregnet tilskuddet på nytt.

Klagesaksbehandling barnehageloven med forskrifter

		Type klage	Medhold/delvis medhold	Avslag
FMHE				
FMHE	Klage etter barnehageloven med forskrifter	Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tiskudd, § 6	1	

38.3 Informasjon og veiledning

Oppdraget er utført og målet er nådd.

a) Embetets ressurser

Informasjons- og veiledningsoppdraget overfor kommunene og private barnehageaktører er ivaretatt av barnehageteamet i fagavdelingen.

Det er gått med 13 ukeverk til dette området

b) Kompetanse

Teamet har bred kompetanse på masternivå på områdene barnehageforvaltning/pedagogikk, juss og samfunnsøkonomi.

c) Metodikk og strategier

1. Aktiv veiledning

1.1 Barnehagemyndigheten:

I løpet av året er det lagt til rette for en kontinuerlig oppfølging av kommunene på alle fagområder innenfor resultatområdet. Med god tilgjengelighet og kommunikasjon via e-post og oppfølgingssamtaler på telefon sikrer det tverrfaglige samarbeidet internt i avdelingen at kommunene kan gis tilbakemeldinger på sine henvendelser på relativ kort tid.

1.2 Kommunale og ikke-kommunale barnehageeiere:

Veiledning er gitt via informasjon på hjemmesiden, i telefon og skriftlig.

1.3 Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlig tilskudd

I samarbeid med Telemarksforskning er det arrangert en egen fagdag om temaet med deltakere fra kommunenes barnehageadministrasjon og økonomiavdeling. Den aktive veiledningen har gitt kommunene en god forståelse av både rundskrivet og regnearket. Den forebyggende innsatsen har bidratt til å redusere antall klagesaker hos Fylkesmannen.

d) Andre forhold i fylket

Fylkesmannen har invitert kommunene til samlinger i løpet av 2009 for å kunne gi nødvendig informasjon og veiledning. Dette har vært et ledd i embetets arbeid med kompetanseheving av barnehagemyndigheten, jf. resultatområde 39.2.

Deltakelsen har vært noe variabel fra enkelte kommuner. Fylkesmannen har registrert at det har vært en viss utskifting av saksbehandlere på barnehageområdet i kommunene. Dette kan være en av forklaringene på manglende frammøte til fylkesmannens møter/samlinger. En annen forklaring kan være at flere av saksbehandlerne på barnehageområdet i kommunene også har også andre oppgaver og derfor har måttet prioritere disse på det aktuelle tidspunktet.

38.4 Tilsyn

Det er gjennomført to tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet. Et planlagt tredje tilsyn ble ikke gjennomført pga kapasitetshensyn som skyldtes et lengre sykefravær hos en av medarbeiderne på tilsynsteamet. Resultatmålet om tilsyn med minst tre kommuner er derfor ikke nådd. Det planlagte tilsynet utføres i 2010.

a) Embetets ressurser

Tilsynsteamet har bestått av tre personer. Det er brukt 21 ukeverk til tilsynsarbeid etter barnehageloven.

b) Kompetanse

Tilsynsteamet har forvaltningskunnskap innenfor fagområdene pedagogisk/barnehagefaglig, juridisk og økonomisk kompetanse.

c) Metodikk og strategier

Utvalgskriterier

De prioriterte tilsynskommunene i 2009 ble valgt på grunnlag av at de har organisert og forankret sitt tilsynsarbeid gjennom et interkommunalt faglig samarbeid med to andre kommuner i Sør-Østerdal-regionen. Dette samarbeidet er etablert på bakgrunn av en erkjennelse om at disse kommunene har begrensede administrative ressurser i barnehageadministrasjon til å sikre tilstrekkelig kvalitet i det tilsynsfaglige arbeidet på barnehageområdet.

d) Andre forhold i fylket

Hedmark har mange små kommuner og bemanningen i kommuneadministrasjonen er redusert. For å sikre habilitet i kommuneforvaltningen er samarbeid med andre kommuner helt nødvendig for å få løst de barnehagefaglige tilsynsoppgavene.

Tilsynsoversikt barnehageområdet

	Tilsynsobjekt	Tema/Myndighetskrav	Avvik/Funn	Frist for lukking av avvik	Pålegg	Merknad	Ressursbruk	Komm
FMHE	Rendalen kommune som barnehagemyndighet	Kommunens tilsyn med barnehagene jf barnehageloven § 16. Kommunen som godkjenningmyndighet jf barnehagelovens § 10, jf §§ 1 og 2. Kommunens håndtering av regelverket som	Fylkesmanne avdekket ingen avvik under tilsynet.		■			

		styrer og pedagogisk bemanning jf barnehagelovens §§ 17 og 18.					
FMHE	Åmot kommune som barnehagemyndighet	Kommunens tilsyn med barnehagen jf barnehagelovens § 16. Kommunen som godkjenningsmyndighet jf barnehageloven § 10, jf §§ 1 og 2. Kommunens håndtering av regelverket som styrer og pedagogisk bemanning jf barnehageloven §§ 17 og 18.	Fylkesmannen avdekket ett avvik under tilsynet. Åmot kommune har i sitt tilsyn med Ottershagan gardsbarnehagen den 18. juni 2008 ikke gitt avvik vedrørende kompetansekrav til barnehagens styrer, jf barnehagelovens § 17.	01.01.2010	■		

Resultatområde 39 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen

Det er disponert ca 27 % av ressursene på barnehageområdet til oppgaver for økt kvalitet i barnehagen og for å nå målene om at kommunene i Hedmark skal ha et utbyggingsmønster og en driftsform som er tilpasset lokale forhold og behov, jf. barnehageloven § 8.

39.1 Tilgjengelig barnehage tilbud

Fylkesmannen har fulgt opp kommunene i deres arbeid med å kunne innfri den lovfestede retten til barnehageplass. Målet om full barnehagedekning er nådd.

Andre forhold i fylket

Tilgjengelig barnehagestatistikk fra Kostraskjema 16 per 15. desember 2009 og Asplan Viak rapporten fra 20. september 2009 viser at det er en økning av antall barn med heltidsplass i barnehagene i Hedmark. Mens det tidligere år har vært ca 50/50 % som har hatt heltids- eller deltidsplass, er antall heltidsplasser ved årsskiftet økt til 70 %.

Alle barn med RETT til barnehageplass per august 2009 fikk innfridd dette i permanente eller i midlertidige barnehagelokaler. I løpet av høsten er flere midlertidige barnehager ferdigstilt. Ventelistene over barna som ønsket en barnehageplass i høsthalvåret er dermed redusert betydelig.

Flere kommuner har i løpet av året også hatt kapasitet til å tilby småbarn uten rett til barnehageplass et barnehage tilbud.

Videre har en del barnehageeiere gjennomført rehabiliteringsarbeid på eldre barnehagebygg for å tilpasse dem til dagens bygningstekniske standard og til for at de skal kunne ta imot flere barn under tre år.

39.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Fylkesmannen mener måloppnåelsen på området er god.

- a) Embetets ressurser: Det er brukt 19 ukeverk på resultatområdet.
- b) Kompetanse: Fagavdelingen er godt oppdatert og har hatt gode forutsetninger for å utføre oppdraget.
- c) Metodikk og strategier

A. KOMPETANSEUTVIKLING

Embetet har valgt ulike metoder og strategier for sitt arbeid med kompetanseutvikling:

1. Deltakelse på nasjonale konferanser

Fylkesmannen har gitt økonomisk støtte til de kommunene fra Hedmark som deltok på den nasjonale konferansen om St.meld. nr. 41 (2008.2009) "Kvalitet i barnehagen" og har holdt kommunene løpende orientert om meldingen.

2. Erfaringsformidling

Strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren 2007-2010 er presentert gjennom erfaringsformidling på flere konferanser med kommunene i perioden. Det er også gjennomført kunnskaps- og erfaringsspredning av kompetanseprosjekter som har fått statlig tilskudd.

3. Fylkesmannens konferanser/samlinger

Kommunens ansvar som barnehagemyndighet og tilsynsmyndighet har vært løftet frem som et eget satsingsområde i 2008 og 2009. Kompetansetiltakene har vært målrettet med fokus på læringsøkter på de prioriterte tilsynsparagrafene jf barnehagelovens §§ 17 og 18 og øvrige tilsynstemaer.

Det er gjennomført to overnattingssamlinger over to dager dette året. Det ene konferansen hadde blant annet faglig fokus på tilsynserfaringer fra en bydel i Oslo samt forelesninger fra en tilsynsleges praksis i forhold til utfordringer for barnehagen som arbeidsplass. Den andre konferansen hadde faglig fokus på forskningsformidling med temaet "Tilsyn med barnehagens omsorgsoppgaver" og "Barn med særskilte behov"

4. Kompetansemidler til lokale tiltak

Det er gitt økonomisk støtte til del-finansiering av kompetansetiltak i regi av kommunen som barnehagemyndighet og noen enkelte barnehageprosjekter i til sammen 19 av 22 kommuner.

Kompetanseutviklingsmidlene er tildelt etter forutsetningene gitt i oppdragsbrevet i samsvar med intensjonene og prioriteringer i "Strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren 2007-2010". Det er fokusert på at barnehagene skal være lærende organisasjoner i samsvar med føringer gitt i embetsoppdraget.

Det er tildelt en økonomisk ressurs til to større kompetanseprogram. De fire kommunene i Hamar-regionen har fått tildelt midler til å implementere fagområdene i barnehagens rammeplan for alle personalgrupper i barnehagene. De fem kommunene i Sør-Østerdal har fått støtte til å gjennomføre kompetansetiltak for de barnehageansatte på temaene: Barnehagens formål, verdigrunnlag, barns medvirkning og manifest mot mobbing.

Tre kommuner har fått støtte til barnehageprosjekter knyttet til Handlingsplan om mat og måltidet i barnehagen. Flere kommuner har prioritert et kompetanseløft på rammeplanens fagområder.

En kommune har fått økonomisk støtte til å styrke sin kompetanse som barnehagefaglig myndighet. To kommuner har fått støtte til prosjektene: Bedre samarbeid barnehage, barnevern helse og skole og "De urolige årene", et forebyggingstiltak.

Det er også gitt økonomisk støtte til fire barnehager for å styrke kvaliteten i arbeidet med barns flerspråklig kompetanse. Disse prosjektene veiledes av Høgskolen i Hedmark i samsvar med NAFOs satsningsområde på fagfeltet. Fylkesmannen har fulgt opp de tildelte midlene ved å arrangere egne erfarings- og formidlingskonferanser for deltakere fra kommuner og prosjektbarnehager som har fått kompetansemidler.

5. Skriftlig dokumentasjon av prosjekter

Det er igangsatt et arbeid en egen eksempelsamling, en dokumentasjon med presentasjon av samtlige

prosjekter fra kommunene fra perioden 2007 - 2010. Den vil bli publisert i løpet av 2010.

B. REKRUTTERING

Det er god tilgang på kvalifisert arbeidskraft til barnehagesektoren i fylket. Barnehagene har et stabilt personale med styrere og pedagogiske ledere som fyller utdanningskravet jf barnehagelovens §§ 17 og 18. Det er også en tilfredsstillende økning av assistenter som har utdanning på videregående nivå som barne- og ungdomsfagarbeidere. Det har derfor ikke vært grunnlag for å sette i verk egne rekrutteringstiltak fra embetets side.

39.3 Andre satsingsområder

Nasjonale strategiplaner – samarbeid

1. Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæringen (2008-2010)

Det er etablert et samarbeid mellom Likestillingscenteret og Fylkesmannen om et felles opplegg for å nå målene i handlingsplanen. Som en oppfølging av dette arrangerte Likestillingscenteret, Høgskolen i Hedmark, Utdanningsforbundet, Stange kommune og Fylkesmannen en fagdag for 90 barnehageansatte våren 2009.

Videre har tre kommuner med tilsammen fire barnehager fått økonomisk støtte til prosjekter "Lokalt arbeid med likestilling i barnehagen", jf delmål 3.7 i Handlingsplanen. Likestillingscenteret er gitt ansvar for prosessveiledning og sluttrapportering på tiltakene.

1. Likeverdig opplæring i praksis! Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2007-2009

Fylkesmannen har hatt et samarbeid med NAFO - Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring. Prosjektet i Hedmark er videreført som et samarbeid mellom Høgskolene i Oslo og Hedmark. Det er gitt egne kompetanseutviklingsmidler fra kap. 231.21 til fire nye deltakerbarnehager fra Hamar i inneværende periode. Høgskolen i Hedmark ivaretar NAFO-oppgaven som veiledere.

Studietur

I samarbeid med Stange kommune er det gjennomført en studietur for barnehageadministrasjonen i Hedmark til Botkyrkja - Stange kommunes vennskapsby i Sverige. Der var det lagt opp et program om kommunens arbeid med integrering av flerkulturelle barn i barnehagene med befaring i ulike barnehager. I Arvika kommune ble det gitt en orientering om kvalitetsutviklingen på barnehageområdet. Karlstad Universitet orienterte om og etterutdanningstilbudene for barnehageansatte.

Deltakerne besøkte også Reggio Emilia Instituttet i Stockholm der vi ble orientert om Instituttets kompetanseprogram: Pedagogisk dokumentasjon i barnehagene, et satsningsområde som flere kommuner i Hedmark arbeider med jf implementering av rammeplandokumentet.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMHE		Sum	
	1510 Fagdep. 1510 Fagdep.			
Resultatområde 31	217	63	217	63
31.1 Tilsyn og opp	110	35	0	0
31.5 Eksamen og na	31	15	0	0
Resultatområde 32	47	21	47	21
32.2 Kompetanseutv	32	2	0	0
32.3 Skoleporten	2	0	0	0

Resultatområde 38	71	0	71	0
38.1 Tilskuddsforv	32	0	0	0
38.2 Klagesaksbeha	5		0	0
38.4 Tilsyn	21	0	0	0
Resultatområde 39	26	0	26	0
Landsdekkende oppgaver			0	0
Sum:	361	84	361	84

Barne- og likestillingsdepartementet

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

I 2009 ga Fylkesmannen 490 separasjonsbevillinger og 407 bevillinger til skilsmisse mot henholdsvis 475 og 451 i 2008.

42.3 Barneloven

Det er ikke gjort vedtak i noen saker etter barneloven i 2009. Fylkesmannen har mottatt en del henvendelser hvor det er gitt råd og veiledning, i det vesentlige om samværsrett og fordeling av reiseutgifter ved samvær.

42.5 Veiledning og informasjon

Fylkesmannen foretar daglig råd og veiledning overfor publikum innenfor familierettens område.

42.2 Anerkjennelsesloven

Vi har i 2009 avgjort 20 saker når det gjelder godkjenning av utenlandske separasjoner og skilsmisser og fritak for å legitimere skifte ved inngåelse av nytt ekteskap. Tilsvarende saker i 2008 var 25.

Resultatområde 44 Familievern

Embetsoppdraget fastslår at det minimum skal avlegges ett tilsyn ved hvert familiekontor hvert tredje år. Fylkesmannen førte sist tilsyn med fylkets tre familievernkontorer i 2007. For å etterkomme anmodningen om felles start etter de nye retningslinjene, gjennomførte vi et systemlignende tilsyn ved Kongsvinger, Hamar og Tynset familievernkontor også i 2009.

Det ble ført tilsyn med lovpålagte oppgaver, jf fvkl. § 1, ressursituasjonen, taushetsplikt, opplysningsplikt, mekling og journalføring.

Fylkesmannen fant at samtlige tre familievernkontorer utførte lovpålagte oppgaver, men hadde følgende merknader / anbefalinger til to av kontorene:

Hamar familiekontor

- Lang ventetid for familierådgivning (6-8 uker)
- Det bør utarbeides skjema for skriftlig samtykke om fritak fra taushetsplikt
- Det bør utarbeides en årlig oversikt over meldte saker til barnevern- og sosialtjenesten
- Kontoret bør vurdere om det er områder hvor det bør utarbeides interne rutiner for å sikre overholdelse av regelverk og/eller ensartet praksis.

Kongsvinger familievernkontor:

- Meklingsfristen overholdes ikke i alle saker, jf departementets føring om akseptabel ventetid på inntil tre uker fra begjæring om mekling til tilbud om første meklingstime. På Kongsvinger familiekontor overholdes fristen i 70 -80 % av sakene. Ved overskridelse tilbys klienten ekstern mekling.

Klagesaker

Fylkesmannen har mottatt *en* klage på familievernkontorene i 2009 som gjaldt innsyn i journal.

Resultatområde 45 Barnevern

45.1 Tilsyn med barneverninstitusjoner og oppfølging av og tilsyn med den kommunale barneverntjenesten

Tilsyn med barneverninstitusjoner

Fylkesmannen i Hedmark utførte i 2009 til sammen 53 individtilsyn på 18 barneverninstitusjoner og omsorgsentre for enslige mindreårige asylsøkere. Dette utgjør 100 % av de lovpålagte tilsynene. Tilsynet har hatt særlig fokus på beboernes rettsikkerhet, integritet og trivsel under tilsynsbesøkene. Enkelte institusjoner har vært særlig fulgt opp i forhold til at beboere har klaget og fremsatt påstander om unødige tvangsbruk, rigide regler og kontroll fra institusjonens side. Det har også vært kontrollert at det foreligger gyldige vedtak, samtykker, tiltaks- og handlingsplaner for beboerne, samt at protokoller er ført og vedtak fattet i henhold til loven.

I 2009 mottok fylkesmannen 18 klager på bruk av tvang i barneverninstitusjoner, og det ble åpnet 3 tilsynssaker i forhold til 2 institusjoner. Dette utgjør nesten en dobling fra i fjor. I 7 av klagesakene ble klagerne gitt medhold, og i samtlige av tilsynssakene ble det avdekket lovbrudd og mangler.

Ut fra dette ser fylkesmannen en tendens til økende problemomfang hos barn i barneverninstitusjoner, og at institusjonene ser ut til å forsterke sin tvangsbruk og kontroll for å håndtere barna. Dette skaper bekymring for ivaretagelse av barnas integritet under plasseringene.

Fylkesmannen i Hedmark hadde i 2009 kun kapasitet til å få utført en systemrevisjon. Revisjonen ble utført i forhold til en avdeling for enslige mindreårige asylsøkere ved Aleris Ungplan i Trysil. Temaet for revisjonen var "vern om personlig integritet, med vekt på medbestemmelse og selvbestemmelse". Det ble ikke avdekket avvik under revisjonen. Ut fra en prioritering hadde vi ikke kapasitet til å gjennomføre flere systemrevisjoner, men ut fra individtilsynene og den øvrige kontakt med institusjonene mener vi å ha en god oversikt over situasjonen i barnevernsinstitusjonene.

Tilsyn med kommunene

Fylkesmannen har i 2009 fulgt opp kommunene gjennom kvartalsmessig kontroll av at de overholder barnevernlovens frister, gjennom kontroll av deres halvårsrapportering til departementet, samt gjennom henvendelser, tilsynssaker og systemrevisjoner.

Oppsummering av kvartalsrapportene fra 2009 viser en økning i barnevernsaker fra i fjor på ca. 11% . Antall fristoverskridelser har økt med hele 14,5% til å gjelde hele 32% av sakene, mens antall henlagte saker har sunket med 4,5%. Særlig ser det ut til å være de største kommunene som har stor saksmengde og overskridelse av frister. Alle kommuner med særlig store fristoversittelser har måttet redegjøre skriftlig for disse til fylkesmannen. En kommune har fått varsel om mulkt i 2009.

Halvårsrapporteringen til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet viser at flere kommuner i Hedmark sliter med å oppfylle lovkravene i forhold til tiltaksplaner, tilsynsførere og fosterhjembesøk.

Fylkesmannen mottok i 2009 til sammen 22 klagesaker på kommunene, herav 4 klager på vedtak. Av tilsynssakene ble det avdekket lovbrudd i 3 saker, 8 saker ble henlagt og i 7 saker ble det anmodet om lokal avklaring. Av vedtakene ble et stadfestet, ett omgjort og to opphevet.

Fylkesmannen og Helsetilsynet i Hedmark samarbeidet i 2009 om systemrevisjoner i tre kommuner med temaene: "Samarbeid mellom helsestasjonen og barneverntjenesten om utsatte førskolebarn" og "Samarbeid mellom

barneverntjenesten og sosialtjenesten om ettervern for 18-23-åringer". Resultatet fra revisjonene var at en kommune fikk tre avvik, en kommune fikk ett avvik og en kommune fikk ingen avvik, men to merknader.

Fylkesmannen ser med bekymring på kommunens økende saksmengde, og på at sakene er svært komplekse og krevende. Det ser ut til at antall stillinger i liten grad øker i takt med saksmengden.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen har i 2009 behandlet 15 anmodninger om fritak fra taushetsplikt. Av disse er det fattet 10 vedtak etter sosialtjeneste-, barnevern-, barnehage og opplæringsloven. Sakene behandles umiddelbart og innen 1 uke, og det var ingen restanser ved utgangen av året.

Det er i tillegg en rekke telefonhenvendelser om forståelse av regelverket og fremgangsmåten ved anmodning om fritak fra taushetsplikt.

45.3 Kompetansetiltak/Informasjonsvirksomhet

Kompetansetiltak/informasjonsvirksomhet

Fylkesmannen i Hedmark arrangerte vinteren 2009 en to-dagers barnevernsamling for kommunene, i samarbeid med Bufetat fagteam Hamar. På samlingen ble det gjennomgått sentrale temaer som; arbeid med tiltaksplaner, samtaler med barn, gjennomgang av lovverk og rundskriv og informasjon fra fylkesnemnda. Det ble videre arrangert en samling for barnevernlederne høsten 2009, hvor styring og internkontroll blant annet var et sentralt tema.

Fylkesmannen har i år deltatt på Tilsynforum og Høstmøtet i regi av departementet, samt samlinger i forbindelse med Helsetilsynets overtakelse av ansvar for barneverntilsynet. Det har videre vært utstrakt samarbeid mellom fylkesmennene i region øst, samt mellom fylkesmennene som har ansvar for tilsyn med omsorgssentre for enslig mindreårige asylsøkere. Det har også vært regelmessige møter med Bufetat region øst, og samarbeid og møter med Bufetat fagteam Hamar.

45.4 Biologisk opphav

Fylkesmannen behandlet 7 saker i 2009 om ettersøking av biologisk opphav. Tilsvarende saker i 2008 var også 7. Det er i tillegg noen telefonhenvendelser med spørsmål om adopsjon i forbindelse med arveoppgjør.

45.6 Handlingsplan mot kjønnslemlesting

Resultatområde 46 Universell utforming

Hedmark og Oppland er prosjektfylker på universell utforming. Vi ble valgt ut av Miljøvedepartementet juni 2009. Det er nedsatt en arbeidsgruppe bestående av representanter fra begge fylkesmenn og fylkeskommuner. Det ble valgt en styringsgruppe i november 2009 og det er utarbeidet en arbeidsplan som skal settes i verk i 2010. De områdene som skal vektlegges i vårt område er Folkehelse, reiseliv, transport og stedsutvikling. Stilling som koordinator for arbeidet er ansatt og hun starter sitt arbeide 1. mars 2010. Det har vært diverse arbeidsgruppemøte i 2009 for å utarbeide handlingsplanen og arbeidsgruppen har deltatt på to samlinger arrangert av Miljøverndepartementet. Vi har også samlet fagfolt på de aktuelle satsingsområder til en større idedugnad med 40 deltagere fra de to fylkene i oktober. Dette skal danne et grunnlag for det videre arbeidet.

Resultatområde 48 Likestilling

Gjennom enkelthenvendelser fra kommunene påser Fylkesmannen at lovens krav om kjønnsmessig representasjon i politiske organer overholdes. Antall slike saker er størst det første året etter et kommunevalg.

For embetets interne aktivitet på likestillingsområdet vises det til rapportens kapittel 1.3.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMHE	Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	
Resultatområde 42	74	74	0
Resultatområde 44	2	2	0
Resultatområde 45	97	97	0
45.1 Tilsyn med ba	72	0	0
Resultatområde 46 og 48	2	2	0
Sum:	175	0	175

Justis- og politidepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMHE	18	1
Sum	18	1

51.3 Forliksrådene

51.4 Tilsynsråd for fengslene

51.5 Tomtefestelov

51.7 Kommunale politivedtekter

51.8 Hundeloven

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Det er en økning i antall søknader om fri rettshjelp på ca. 34% sammenliknet med 2008. Antall utlendingssaker har økt med ca. 100% og utgjør over halvparten av sakene.

Den totale utbetalingen har økt med ca. 33%. Ca. 46% av all utbetaling gjelder utlendingssaker.

52.3 Navneloven

Ingen saker.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnssikkerhet

53.1 Oversikt over regionale samfunnssikkerhetsutfordringer

Aktuelle saksbehandlere har deltatt på konferanser og kurs for å bli kjent med ny Plan- og bygningslov.

Pålegg om ROS-analyser og ivaretagelse av samfunnssikkerhet etter Plan- og bygningsloven skal ivaretas i all planlegging blir rutinemessig fulgt opp i forbindelse med embetets planbehandling og ved informasjon og veiledning til kommunen, bl.a. i møter i Planforum.

Fire bedrifter i tre kommuner i Hedmark er underlagt storulykkesforskriften. Dette blir hensyntatt i forhold til kommunenes arealplanleggingen.

Særskilte risikoområder, risikovirksomheter, klimaforhold og samfunnskritiske funksjoner, herunder kritisk infrastruktur følges opp gjennom ROS-analysearbeidet.

KDS og fylkesmannen har fokus på, og følger opp dameiere i forhold til dambruddsbølgeberegning. I denne sammenheng er det også samarbeid med dameiere på svensk side og svenske redningsmyndigheter i forhold til dammer som truer norsk område. Gjennom et samarbeidsprosjekt med svenske og norske myndigheter er det gjort dambruddsbølgeberegninger i forhold til Bograngsdammen i sjøen Lätten i Värmlands län og Flisa-vassdraget i Åsnes kommune. Åsnes kommune har utarbeidet egne varslings- og evakueringsplaner for områder som trues av et brudd i Bograngsdammen.

NVEs flomsone- og skredfarekartlegging og Statens Stråleverns radonkartlegging blir lagt til grunn i arealplanarbeidet.

Oversikt over aktuelle samarbeidspartnere og hva de kan bidra med i samfunnssikkerhetsarbeidet ivaretas i fylkesmannens kriseplan og i fylkesberedskapsrådet.

Fylkesmannen får oversikt over kommunenes arbeid med klimatilpasning ved at klimaplanene rutinemessig blir sendt fylkesmannen til høring og ved at klimaendringene og klimahensyn blir ivaretatt ved tilsyn og annen kontakt med kommunene.

53.2 Risiko- og sårbarhetsanalyser

Fylkes-ROS Hedmark som er basert på kommunenes- og andre virksomheters oppdaterte ROS-analyser og faglige innspill. Fylkes-ROS gjennomgås årlig og revideres i 2009 - 2010.

Fylkesmannen påser rutinemessig at ROS-analyser blir brukt aktivt i beredkapsplanleggingen. Ansvarsprinsippet legges til grunn for forebyggende tiltak og skjerpet beredskap i forhold til funn i Fylkes-ROS.

Fylkesmannens strategiplan for samfunnsikkerhet og beredskap er revidert i 2009.

Nasjonale risikoanalyser/-vurderinger videreformidles til aktuelle kommuner ved behov.

53.3 Arealplanlegging

Fylkesmannen deltar rutinemessig i fylkets Planforum og andre relevante fora for å fremme nasjonale mål og interesser i forhold til samfunnsikkerhet og beredskap og informere om krav og forventninger til samfunnsikkerhet i forbindelse med konsekventutredninger og utarbeidelse/rullering av fylkes- og kommuneplaner, areal- og reguleringsplaner.

Kommunene følges opp i forhold til sammenhengen mellom *arealrelaterte* ROS-analyser og *hendelsesrelaterte* ROS-analyser og kommunenes totale ROS-oversikt i forbindelse med arbeidet med samfunnsikkerhet og beredskap.

Fylkesmannen følger opp at hensynet til klimaendringer vurderes og blir fulgt opp i kommunenes arealplaner.

Fylkesmannen er tidlig inne i planprosesser med informasjon om krav og forventninger til samfunnsikkerhet i forbindelse med konsekventutredninger i fylkes- og kommuneplanleggingen og i areal- og reguleringsplanleggingen i h.t. Plan- og bygningsloven.

Det varsles innsigelse til planene dersom ROS-analyser/-vurderinger ikke blir lagt til grunn i areal- og beredkapsplanleggingen.

Fylkesmannen samarbeider godt med NVE i forhold til vedlikehold og videreutvikling av oversikter over skred- og flomutsatte områder og oppfølging arealplanleggingen i forhold flom og skred.

Fylkesmannens beredkapsavdeling har p.t. ikke vært inne som høringsinstans over for NVE i kosejonssaker om ette energi- og vassdragslovgivningen. Miljømessige virkninger i denne forbindelse ivaretas av miljøvernavdelingen.

53.4 Veiledning og systematisk gjennomgang og vurdering av kommunene

Informasjon, veiledning overfor kommunen om hvordan krav til samfunnsikkerhet og beredskap om kan følges opp i areal-, regulerings- og bebyggelsesplaner er tema ved tilsyn og øvelser og ivaretas gjennom møter i planforum, planoppstartsmøter etc.

I fylkesplansammenheng ivaretas ovennevnte i planforum og annen kontakt.

Fylkesmannen har fokus på bruk av ROS-metodikk i kommunene og samfunnet for øvrig.

Fylkesmannen har fokus på at klimaendringenes ulike trusler og klimatilpassing blir vurdert og ivaretatt egne klimaplaner, beredkapsplaner og arealplaner. Beredkapsavdelingen er representert i "*Fylkesmannens klimaprojekt*"

Kommunenes ansvar i forhold til håndtering, informasjon og oppfølging ved industriulykker ivaretas i kommunens beredkapsplanlegging.

Når kriser oppstår har fylkesmannen, som ellers, god kontakt med kommunene og tilbyr bistand og kompetanse i nødvendig grad.

Fylkesmannen gjennomfører beredkapsstilsyn i kommunene hvert fjerde år (5 kommuner i 2009) og beredkapsøvelse hvert fjerde år (6 øvelser i 2009) På denne måten får kommunene et besøk hvert andre år der det gjennomføres veiledning, systematisk gjennomgang og vurdering av samfunnsikkerhets- og beredkapsarbeidet.

Oversikt over planlagte tilsyn er sendt DSB med tanke på DSBs samordning av våre tilsyn med branntilsyn i kommunen.

Fylkesmannen bidrar til at kommunene samordner og utnytter kompetansen og informasjonen som foreligger om kommunens risiko- og sårbarhetsforhold i aktuelle sektorer i kommuneplanmiljøet gjennom tilsyn og i planforum.

Vi er representert i arbeidsgruppe " Norlandsprosjektet".

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

54.1 Beredskapsplaner innen samfunnssikkerhet

Rollen som pådriver- og veileder overfor kommunene i arbeidet med videreutvikling og revisjon av helhetlige og samordnede kise- og beredskapsplanverk ivaretas rutinemessig i alle kontakter med kommunen.

Samarbeidet med regionale statlige etater for å etablere et helhetlig og samordnet planverk, og gjøre dette kjent av aktørene følges opp og ivaretas i Fylkesberedskapsrådet og andre samarbeidsfora.

Sivilt beredskapssystem for Hedmark (SSB-Hedmark) er lagt inn på egen, bærbar PC med backup på egen løs harddisk. Disse benyttes kun til dette formålet. Fylkesmannens kriseplan oppdateres rutinemessig og er til en hver tid oppdatert og egnet til gjennomføring av SSB-tiltak.

Gjennom nært samarbeid med kraftforsyningens distriktssjef (KDS) om aktuell beredskapsforberedelser ivaretas hensynet til prioritering av samfunnsviktige virksomheter. Kraftforsyning er tilbakevendene tema i møter i fylkesberedskapsrådet. Kommunene utarbeider på anmodning lister over samfunnskritiske virksomheter/prioriterte strømforbrukere. Disse blir lagt til grunn i kraftforsyningens beredskapsplanlegging.

Kraftselskapene er representert i kommunale beredskapsråd og KDS representerer kraftforsyningen i fylkesberedskapsrådet. Fylkesmannen, regionale etater og kommuner blir gjennom møter i beredskapsrådene orientert om aktuelle beredskapstiltak.

Dameiernes arbeid med å utarbeide dambruddbølgeberegninger blir fulgt opp i Fylkesberedskapsrådet og i kollektive redningsledelse (LRS). NVE Region Øst har oversikt over dambruddbølgekartleggingen i fylket. Aktuelle kommuner blir anmodet om å samarbeide med NVE, dameierne og redningsetatene, og følge opp dambruddbølgeberegningene i sine beredskapsplaner.

Det er gjennomført et møte med Atomberedskapsutvalget (ABU-Hedmark) i 2009 med fokus på nettsiden *atomberedskap.no*, beredskapsplan for ABU og kommunal atomberedskap.

Fylkesmannen i Hedmark søkte ikke om ekstraordinære 702-midler i 2009.

Medvirkning til at landets kommuner (vannverk) utvikler sine beredskapplaner og samhandlingsplaner har blitt ivaretatt gjennom kriseøvelser i kommunen med hovedfokus på vannforsyning. Fylkesmannen har i 2008 og 2009 gjennomført øvelser med fokus på vannforsyningsproblemer i halvparten av fylkets kommuner.

Fokuset på vannforsyning og helse i våre øvelser, og de siste måneders fokus på pandemiberedskap har også resultert i at planene innen helsemessig og sosial beredskap har fått en grundig gjennomgang og blitt mere robuste.

54.2 Kommuneøvelser

Beredskapsavdelingen i samarbeid med kommunikasjonsrådgiver og Sosial- og helseavdelingen har i 2009 gjennomført øvelser i strategisk krisehåndtering i seks kommuner (Grue, Løten, Tolga, Alvdal, Rendalen, Hamar). Øvelsen ble lagt opp som en spilløvelse i samarbeid med Mattilsynet og Norsk Vann, og temaet var forstyrrelser (forurensing og brudd) i vannforsyningen.

På anmodning fra Trysil kommune har fylkesmannen i samarbeid med Hedmark politidistrikt og de øvrige nødetatene planlagt og gjennomført en fullskala redningsøvelse (kollisjon buss - personbil). Øvelsen hadde hovedfokus på kommunens kriseledelse, pårørendehåndtering, mediahåndtering, kapasitet på legesentret og ikke minst skadestedshåndtering og samhandling.

Elverum kommune har bedt om å få en tilsvarende øvelse som er under planlegging og vil bli gjennomført i juni 2010.

Det ble gjennomført to varslingsøvelser fra fylkesmannen til kommunene med bruk av UMS (voice mail).

Fylkesmannen har gjennomført sitt årlige beredskapsseminaret for beredskapskontakter i kommunene.

54.3 Regional samordning – øvelse

På grunn av at embetet gjennom store deler av andre halvår har håndtert beredskapen i forbindelse med svineinfluensaen og den "øvelsen" dette har vært for embetets krisestab og ledergruppe, er det ikke gjennomført noen annen form for øvelse.

Fylkesmannens beredskapskompetanse er behørlig testet og apparatet for å ivareta embetets rolle ved kriser innenfor helse- og sosialberedskap er behørlig øvet gjennom håndteringen av svineinfluensasituasjonen.

54.4 Havneberedskap – øvelse

Ikke relevant i Hedmark

54.5 Samarbeid med Forsvaret – øvelse

HV-05 deltar som observatører / deltakere i våre øvelser på fylkes- og kommunenivå og er fast representant i Fylkesberedskapsrådet og Atomberedskapsutvalget.

Embetet følger opp Forsvarets øvelsesvirksomhet og bistår Forsvaret rutinemessig med kunngjøring av rekvisisjon av øvingsområder og varsling av skjønnsnemnder.

54.6 Regional samordning

Fylkesberedskapsrådet har hatt et møte i mai. Temaer på møtet var svineinfluensaen, kraftforsyningsberedskap, fylkes-ROS, PSTs trusselvurdering og øvelsesstatus i Hedmark.

Et planlagt møte/øvelse for fylkesberedskapsrådet i DSBs regi ble kansellert pga intensiv håndtering av svineinfluensaen. DSBs øvelse ble utsatt til september 2010.

Det er gjennomført et møte med Atomberedskapsutvalget (ABU-Hedmark) i 2009 med fokus på nettsiden *atomberedskap.no*, beredskapsplan for ABU og kommunal atomberedskap.

Fylkesmannen har vært vertskap og arrangør for det årlige samarbeidsmøte for beredskapsaksbehandlere i de sju østlandsfylkene, Telemark, Vestfold, Buskerud, Oppland, Hedmark, Oslo/Akershus og Østfold. (populært kalt G-7). Det er dessuten gjennomført møter i G-7s øvingsgruppe og tilsynsgruppe.

Fylkesmannen har deltatt i to møter i Grenseredningsrådet Dalarna - Värmland - Hedmark. Høsten 2009 var Hedmark (politimesteren og fylkesmannen) vertskap for møtet.

Fylkesmannen har deltatt på møter i Grenseredningsrådets øvingsgruppe og i Elvgruppe Trysilelva/Klarälven.

Fylkesmannen har deltatt i Grenseredningsøvelse i Sälen. Øvelsen var lagt opp og planlagt av Grenseredningsrådets øvingsgruppe og ble gjennomført under ledelse av Länsstyrelsen i Dalarna og Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Ny øvelse i Grenseredningsrådets regi er under planlegging og skal avholdes i mai 2010.

Fylkesmannen har vært vertskap for et tre dagers studiebesøk fra Länsstyrelsen i Uppsala og representanter fra kommuner i Uppsalas län. Hovedfokus samfunnssikkerhet og beredskap.

Representant fra Beredskapsavdelingen deltar som fast medlem/rådgiver i møter i Hedmark politidistrikts kollektive redningsledelse (LRS).

Fritaksordningen for bedrifter har bli fulgt opp rutinemessig.

Frivillige organisasjoner inviteres til møter i Fylkesberedskapsrådet og andre møteplasser ved behov.

Representant fra Beredkapsavdelingen leder Brannsjefsutvalget i Hedmark (tidl. Skogbrannutvalget i Hedmark) og koordinerer gjennom dette ordningen med skogbrannovervåking i Hedmark.

Samarbeidsavtalen mellom fylkesmannen, fylkets brannvesner og Flyklubbenes skogbrannvaksamarbeidsutvalg (FSU) ble fornyet i 2009.

Skogbrannovervåkingen fra småfly ble gjennomført i h.t. avtalen og finansiert ved bruk av skjønnsmidler, rentemidler i skogbruket og tilskudd fra Statsskog. Samarbeidsavtalen med flyklubbene for kommende skogbrannsessong vil bli fornyet våren 2010.

54.8 Felles digitalt nødnett

Ingen tiltak i fylkesmannens regi i 2009. Utbygging av digitalt nødnett i Hedmark skulle etter planen starte i 2010, men forsinkelser er ventet.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Organisering for krisehåndtering

Embets krisepaner holdes rutinemessig a jour og alle som inngår i fylkesmannens kriseorganisasjon er kjent med planene. Embetet er godt forberedt på å ivareta fylkesmannens oppgaver innen krisehåndtering

Retningslinjer for regional samordning i Hedmark er oppdatert og holdes rutinemessig a jour i samarbeid med Hedmark politidistrikt.

Kommunenes beredskapssorganisasjon og evne til å ivareta sine oppgaver innen krisehåndtering blir testet og sjekket ved rutinemessige øvelser, tilsyn og annen kontakt.

Fylkesmannens pålagte instruksjer og planer for kryptoutsyret og sambandstjenesten holdes rutinemessig oppdatert.

Utpekt personell til sambandstjenesten er kjent med utstyret og sin tjeneste og er i stand til å operere det graderte systemet.

55.2 Krisehåndtering

Arbeidet for å bedre regionale myndigheters evne til å samhandle og håndtere ekstraordinære påkjenninger og kriser ivaretas gjennom løpene kontakt og i møter i Fylkesberedskapsrådet.

Arbeidet for å bedre kommunenes evne til å samhandle og håndtere ekstraordinære påkjenninger og kriser ivaretas gjennom løpende kontakt og i øvelser og tilsyn.

Personell som er uttatt til å ivareta informasjonshåndtering under krisesituasjoner er kurset og øvet . Ordninger for mottak og formidling av beredkapsvarsler er oppdaterte og godt innarbeidede.

Rutiner for statusrapportering i fylkets kommuner til sentrale myndigheter har blitt brukt under pandemisituasjonen i 2009.

Arbeidet for å styrke samfunnets beredskap mot krisesituasjoner i fred samt mot terror, sabotasje og sikkerhetspolitiske kriser ivaretas gjennom den løpende beredkapsplanleggingen, øvelser og i møter i beredkapsfaglige fora.

Fylkesmannen er med sin beredkapsstab og fylkesberedkapsråd er forberedt på å bidra til koordinert tilrettelegging og innsats for gjenoppretting drift og reparasjon/gjenoppretning av feil ved samfunnsviktige virksomheter.

55.3 Evaluering

Fylkesmannen er forberedt på å ta initiativ til, og bestå berørte kommuner i evaluering av egen krisehåndtering.

Fylkesmannen er forberedt på å evaluere hendelser som er av regional betydning og bistå DSB i arbeidet med å utarbeide evalueringsrapporter.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMHE		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 51	12		12	0
51.2 Vergemålslove	12		0	0
Resultatområde 52	63		63	0
52.1 Fri rettshjel	63		0	0
Resultatområde 53	76		76	0
Resultatområde 54	45		45	0
Resultatområde 55	15		15	0
Sum:	211	0	211	0

Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 61 Samordning, omstilling og fornying i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

Generelt

Fylkesmannen har en løpende god kontakt og dialog med kommunene i fylket gjennom hele året. En slik kontinuerlig kontakt er avgjørende for å ha tilstrekkelig innsikt i de utfordringene kommunene står overfor. Etter siste kommunevalg foretok fylkesmannen en besøksrunde til alle kommunene i fylket. På disse møtene la kommuneledelsen frem sine utfordringer, og fylkesmannen orienterte om embetets oppgaver, og hva som er nasjonal politikk på ulike områder. Kommunenes økonomi var også en viktig del av samtalene. I 2009 ble det ikke gjennomført en slik besøksrunde, men det avholdes mange enkeltmøter med kommunene i ulike faglige sammenhenger.

Øvrige statsetater

Det er gjennomført møte med de øvrige statsetatene i fylket der samarbeid på tvers av etatsgrensene ble drøftet og statlige signaler på flere viktige politikkområder ble belyst.

Ordførermøte

Fylkesmannen gjennomførte også i 2009 det årlige møte med alle ordførerne på Staur i Stange. Rådmannsutvalget i fylket ble også invitert.

Et slikt fellesmøte er en god arena for å få frem en klargjøring og forståelse for nasjonal politikk, og samtidig kunne skape en viss felles forståelse for de utfordringer kommunene i fylket står overfor fremover.

Regionrådene

Samarbeidet med regionrådene er trappet ned i 2009. Det er likevel deltakelse fra ulike fagavdelinger i forbindelse med ulike prosjekter som fylkesmannen er involvert i.

61.2 Omstilling og fornying i kommunene

Fylkesmannen satte av 7,5 mill kroner av skjønnsmidlene til omstillingsarbeid i kommunene i 2009. Det innkom

søknader fra kommunene på i underkant av 30 mill kroner. Det er relativt stor omstillingsaktivitet i kommunene, og disse tilbakeholdte skjønnsmidlene hjelper kommunene til å komme i gang og gjennomføre nødvendige tiltak. Ved tildelingen av omstillingsmidler, følger fylkesmannen de retningslinjer som er gitt fra departementet. Av større prosjekter ble det satt i gang det vi har kalt "regionprosjekter". Her skal kommunene i hver region utrede regionsenterets betydning for regionen og vise versa. Tre av de fire regionene er i gang med prosjektet.

Den tyngste innsatsen med omstillingsarbeid måtte fylkesmannen legge inn i ROBEK-kommunen Eidskog i 2009. De andre ROBEK-kommunene er i ferd med å få et mer balansert driftsnivå i forhold til inntektene. Noe av problemene ligger i å inndekke akkumulert underskudd. Selv om disse kommunene etter mange års innsats for å komme i økonomisk balanse har gjort store fremskritt, gjenstår det en del uløste problemer. For å få til gode helhetsløsninger skjer det et tverrfaglig samarbeid i embetet, samtidig som en er klar på de ulike rollene fylkesmannen har overfor kommunene. Det er flere kommuner som så vidt unngår å komme i ROBEK-registeret, og fylkesmannen er ofte inne med rådgiving i slike sammenhenger.

Fylkesmannen vil også i 2010 sette av skjønnsmidler i samme omfang som i 2009 til kommunenes omstillingsarbeid. Med større midler til dette arbeidet, ville vi kunne hjulpet flere kommuner til å ta et sterkere tak i omstillinger. På grunn av nedgang i folketallet og endring i alderssammensetningen, kommer en del kommuner dårlig ut av inntektssystemet, selv om den siste endringen av systemet har bedret situasjonen noe for noen av kommunene.

Omstillingsarbeid vil like fullt være helt avgjørende for å makte å opprettholde et forsvarlig tjenestetilbud til befolkningen. En økt innsats fra fylkesmannens side ville forutsette en økning av skjønnsmidlene.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Fylkesmannen etablerte i 2008 et regionalt tilsynsforum sammen med Arbeidstilsynet, Mattilsynet og KS. Samordning av tilsyn generelt og på særskilte områder er blitt drøftet her.

Det er utarbeidet en felles tilsynskalender som viser etatenes planlagte tilsyn overfor kommunene.

Etatene har startet arbeidet med å planlegge for et felles tilsynsseminar med kommunene i 2010.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i kommuneloven

Antall budsjetter behandlet som munnet ut i eget brev fra Fm:	6
Antall budsjetter underkjent pga. formelle feil:	0
Antall budsjetter underkjent pga. økonomisk innhold:	1
Påpekt forhold i andre budsjetter:	2
Behandlede lånesøknader:	5
Av disse ble avslått:	0
Behandlede lånesøknader IKS:	5
Av disse ble avslått:	0
Behandlede garantisøknader:	11
Av disse ble avslått:	3

62.2 Økonomiforvaltning – veiledning

Fylkesmannen går grundig gjennom budsjettene fra alle kommunene og driver i den forbindelse en utstrakt veiledning gjennom den omfattende kontakten med kommunene som denne oppfølgingen gir.

Det er 3 Robekkommuner i fylket. Disse følges spesielt opp og har alle en forpliktende plan for å komme i økonomisk balanse.

Rapportering via og bruk av data fra Kostra er tatt opp på møter med kommunene.

For bruk av skjønnsmidler vises til rapporteringen under pkt. 61.2

I samråd med kommunene har vi sluttet med spesielle informasjonsmøter om statsbudsjettet, men vi gir mye muntlig informasjon rett etter at budsjettet er lagt frem.

Resultatområde 63 Kommunalrett og valg

63.1 Kommunalrett

Fylkesmannen har i 2009 sett på valget av og sammensetningen til kontrollutvalget i alle de 22 kommunene. Det ble oppdaget feil ved sammensetningen i 7 kommuner. Disse er fulgt opp særskilt, men vi har ikke formelt fattet vedtak etter K. § 59.

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMHE	4	3	1	0			1	0
Sum	4	3	1	0	0	0		

63.2 Valg

Resultatområde 64 Forvaltningsloven og offentleglova i forhold til kommunesektoren

Det er behandlet 8 klager på avslag om begjæring om innsyn. 1 er avvist, 4 gitt helt eller delvis medhold.

Resultatområde 65 Kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid

65.1 Kommuneinndeling

Det har ikke vært saker om kommuneinndeling.

65.2 Interkommunalt samarbeid

Kommunene i Hedmark har organisert interkommunalt samarbeid på mange av kommunenes tjenesteområder. En del av samarbeidet har sitt utspring i regionrådene, mens flere samarbeidsforhold er oppstått mellom to eller flere kommuner direkte. Interkommunalt samarbeid organisert etter vertskommunemodellen har vi bare i Nord-Østerdal, hvor Tynset og Alvdal har inngått slikt samarbeid innenfor plan- og økonomi.

Resultatområde 66. Bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Det er rapport for hvert tertial i Sysamregisteret.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Vi har ikke hatt saker om ekspropriasjon eller forhåndstiltredelse.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMHE	0			
Sum	0	0		

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMHE	0			
Sum	0	0		

Ressursrapportering

Resultatområde	FMHE		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 61, 63, 64 og 65	35		35	0
Resultatområde 62	50		50	0
Resultatområde 66.	41		41	0
Sum:	126	0	126	0

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 73 Levekår og sosiale tjenester

Fylkesmannen viser til underpunktene i resultatområde som beskriver det arbeidet som er utført og at området har en høy prioritet i Fylkesmannens embetsoppdrag.

Når det gjelder området barnefattigdom er det bare en kommune i Hedmark som har søkt og fått prosjektmidler. Dette har nå blitt bedre fulgt opp fra fylkesmannen og kommunene har blitt gjort oppmerksom på satsingsområdet og 4 kommuner vil søke prosjektmidler i 2010.

73.1 Lov om sosiale tjenester

Fylkesmannen har fulgt opp arbeidet med å informere kommunene om de statlige veiledende retningslinjer for utmåling av stønad til livsopphold. Det er blitt gitt informasjon om Lov om sosiale tjenester til de nye NAV kontorene også i 2009. Bortsett fra oppfølgingen av kvalifiseringstønad, har i 2009 vært noe vanskeligere for fylkesmannen å bringe inn opplæring og informasjon om sosialtjenesteloven, pga det massive informasjons- og møtepreset som har preget NAV kontorene. Vi sitter igjen med et inntrykk fra vår kontakt med sosialtjenesten og

vår behandling av klagesaker at saksbehandlingen på dette området har blitt noe lavere prioritert. Dette er uheldig for de svakeste gruppene og de som har sosialtjenesten som siste nettverk.

Behandling av klagesaker etter sosialtjenesteloven er omtalt i resultatområde 81.3 og med direkte rapportering til Statens Helsetilsyn.

73.2 Arbeids- og velferdsforvaltningen og sosiale tjenester -formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Fylkesmannen i Hedmark har tidlig (1997) etablert et nært samarbeide med trygdeetaten og A-etat. Dette har vi utvidet og nyetablert gjennom NAV-reformen. Fylkesmannens koordineringsgruppe for NAV Hedmark ble etablert allerede i oppstarten av reformen. Koordineringsgruppen har fortsatt sitt arbeide ut 2009 og det har også dette året vært en nær dialog mellom deltagerne som har bestått av fylkesmannen, NAV-ledelsen i Hedmark, KS og de tillitsvalgte. Det har vært godt samarbeid i forbindelse med NAV-arbeidet og videreføringen av kvalifiseringsstønadene i 2009. Det har vært avholdt et større kurs for alle NAV-ansatte i fylket, og to samlinger av NAV-lederne for informasjon og ivaretagelse av sosialdelen av NAV. Fylkesmannen har deltatt i åpningen av alle resterende NAV-kontorer bortsett fra ett. Alle NAV-kontorene i Hedmark er nå i drift, og det gjenstår bare 1 offisiell åpning. På siste møte i koordineringsgruppa ble gruppa reorganisert og består i 2010 av Fylkesmannen, KS og NAV-direktøren.

Fylkesmannen ønsker å være en pådriver i å ta vare på de sosiale tjenester i NAV og har videreført dette gjennom et aktivt arbeid med kvalifiseringsprogrammet i 2009.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Fylkesprosjektet for kvalifiseringsprogrammet, inkludert 5-6 kommunale veiledere, har gjennomført opplærings/dialogmøter med ansatte og ledere ved alle NAV-kontor i fylket. Det er avholdt to nettverkssamlinger, tilsammen tre dager for medarbeidere som arbeider med kvalifiseringsprogrammet. Tema har bl.a vært erfaringsutveksling, lovtolkning, IP og motivasjonsarbeid. Det er blitt arrangert opplæring for 20 deltagere i systematisk oppfølging i forhold til brukere med sammensatte problemer. Opplæringen har blitt avholdt over to dager, tilsammen 14 opplæringsdager. Det fastsatte måltall på antall deltagere på kvalifiseringsprogrammet, 344, i fylket ble nådd.

73.4 Økonomisk rådgivning

Fylkesmannen har i 2009 fortsatt sin sterke satsning på økonomisk rådgivning ved å følge opp de medarbeiderne på NAV-kontorene som arbeider med dette. Alle NAV-kontorene har tatt med økonomisk rådgivning inn blant sine oppgaver. Fylkesmannen i Hedmark og Oppland har hatt sitt årlige 2 dagers oppfølgingsmøte for de kommunale rådgiverne i mai. Vi har også i samarbeid med fylkesmannen i Oppland i høst arrangert kurs i gjeldsrådgivning for ansatte i sykehus, rusinstitusjoner og fengslene og for ansatte i mottak i NAV-kontorene. Begge dagsmøter hadde 70 deltagere og tilbakemeldingene var svært gode. Fylkesmannen har også deltatt i regionmøtene for økonomisk rådgiverkontakter, direktoratets møte, samt "Penger til besvær" i Trondheim høsten 2009

73.5 Boligosialt arbeid

Boligosialt arbeid er fulgt opp bl.a gjennom årlige erfaringskonferanser i samarbeid med fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag og Oppland. Vi har sammen en konferanse hvor vi inviterer alle kommunene i regionen som har mottatt prosjektmidler fra Husbanken eller AV-dir. Disse utveksler erfaringer og informerer om det arbeidet som gjennomføres i deres kommuner. Konferansene ble avholdt på Røros og vi har fått svært gode tilbakemeldinger. Vi har hatt et godt samarbeide med Husbanken i regionen om utvelgelsen av de kommuner som skal delta i et større boligosialt prosjekt som omfatter 5 kommuner i regionen over 5 år. I vår region er Hamar utvalgt som første deltager i prosjektet og Husbanken går inn i prosjektet med store midler.

Fylkesmannen fordeler også de boligosiale prosjektmidlene fra AV-dir. Disse blir fordelt i et samarbeid mellom Fylkesmannen og AV-dir. 4 kommuner har fått midler i 2009 til oppfølgingstjeneste i bolig. Rådgiverne for psykiisk helse og rusfeltet er involvert i virksomheten knyttet til boligosialt arbeid.

Resultatområde 78 Innvandring og integrering

78.1 Statsborgersaker

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMHE	1	24
Sum	1	

78.2 Bosetting av flyktninger

Se resultat område 73.5.

78.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

I 2009 har Fylkesmannen hatt fire klagesaker på introduksjonsordningen for nyankomne flyktninger. Fylkesmannen har gitt alle klagerne avslag.

Det er samme antall klagesaker som i 2008.

78.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Av årets ramme på kapittel 653 post 60, i alt 47,6 mill kroner, er 47,4 mill kroner utbetalt i tilskudd til kommunene. Avviket på knappe 141 000 skyldes endringer i desember i en kommunes søknad.

I tillegg kommer kr. 100.000 til faglig og pedagogisk utvikling over kapittel 653 post 21.

Hele rammen for Hedmark er anvendt til dekning av kostnader ved etterutdanningskurs for norsklærere i regi av IMDi og Fylkesmannen i samarbeid med VOX.

Det er behandlet søknader og utbetalt tilskudd for overgangsordningen, gjennomgått og godkjent søknadene i NIR og utbetalt tilskudd for de øvrige ordningene. I alt har 1.214 personer utløst 26,7 mill kroner i per capitaltilskudd, 731 personer har utløst 7,5 mill kroner i grunntilskudd og det er avlagt 263 norskrøver med bestått resultat, noe som har utløst 1,4 mill kroner i resultattilskudd. I tillegg har 369 asylsøkere utløst 5,9 mill kroner i tilskudd til norskopplæring for asylsøkere.

Enkelte kommuner har for svake rutiner og uklare ansvarlinjer for søking om tilskudd. Særlig i forbindelse med skifting av personell ser dette ut til å gjøre seg gjeldende. Tilskuddsforvaltningen hos Fylkesmannen blir dermed mer krevende og det har også i 2009 vært nødvendig å ta kontakt med enkelte kommuner for å få de søknader som er foreskrevet.

Det har også i 2009 vært avholdt etterutdanningskurs for lærere og skoleledere i voksenopplæringen i Hedmark i samarbeid med IMDi Indre Øst og VOX.

Opplæring i NIR for kommunene i Hedmark og Oppland har vært avholdt i samarbeid med IMDi Indre Øst og Fylkesmannen i Oppland. Denne gangen var målgruppen for kurset særlig superbrukere i kommunene.

Resultatområde 79 Konsultasjonsprosedyrer mellom statlige myndigheter og Sameting

Ressursrapportering

Resultatområde	FMHE		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 73	88	36	88	36
73.3 Kvalifisering	0	36	0	0
Resultatområde 78	39	0	39	0
Resultatområde 79			0	0
Sum:	127	36	127	36

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 75 Habilitering og rehabilitering

75.1 Habilitering og rehabilitering – nasjonal strategi

Fylkesmannen har på vegne av Helsedirektoratet gjennomført en undersøkelse i alle kommuner om de har opprettet en habiliterings- og rehabiliteringstjeneste som er kjent i kommunen og etablert som en enhet. Alle kommuner bortsett fra 2 (som var i ferd med å etablere tjenesten) hadde etablert tjenesten. Det varierte litt hvor godt den var kjent, og hvor flinke de hadde vært til å bruke informasjonstjenesten gjennom media og internettet, men tjenesten var godt forankret i det kommunale systemet.

75.2 Barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Det har ikke vært spesielle oppgaver rettet mot barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier i 2009, bortsett fra at en oppgående habiliterings- og rehabiliteringstjeneste også gjelder denne gruppe. TAKT-opplæringen har gjort at svarene fra kommunen var preget av at de var opptatt av denne delen av arbeidsoppgavene i denne tjenesten.

75.3 Unge personer med nedsatt funksjonsevne i alders og sykehjem

Fylkesmannen har hatt det som en av sine oppgaver å følge opp unge personer med nedsatt funksjonsevne i Alder- og sykehjem. Siste året var det bare registrert en person under 50 i denne situasjonen. Fylkesmannen har fulgt dette opp overfor kommunen.

Resultatområde 76 Kvalitet og samhandling

76.1 Samarbeid mellom 1. og 2. linjetjenesten

Sykehuset Innlandet HF har alle kommunene i Hedmark (og Oppland, samt Nes i Akershus) som opptaksområde. Sykehuset yter spesialisthelsetjenester innen somatikk (herunder rehabilitering og habilitering), psykisk helsevern og rus. Helseforetaket har inngått en skriftlig overordnet samarbeidsavtale med alle kommunene i opptaksområdet. I tillegg er det etablert en møte- og avtalestruktur på helseforetaksnivå, divisjons-/lokalsykehusnivå og innenfor enkelte fagområder. Disse siste er både mer konkrete og operative enn den overordnede avtalen. Eksempler på dette kan være: Samarbeidsavtale mellom Psykisk helsevern og kommunene, samhandlingsavtale mellom ambuleringsteambetjenter og kommunene i nedslagsfeltet, skriftlige utskrivings- og samarbeidsrutiner mellom indremedisinske avdelinger og helse-/pleie- og omsorgstjenesten i

kommunene i lokalsykehusområde. Innenfor somatikken er det særlig lokalsykehusområdene rundt sykehuset på Tynset og Kongsvinger som har kommet langt i å etablere gode og rasjonelle samhandlingsrutiner med de kommunale helse- og sosialtjenestene. I midt-fylket (Hedmarken og Sør-Østerdal) er det innenfor psykisk helse/psykisk helsevern etablert en samhandlingsarena mellom spesialisthelsetjenesten og 8 kommuner (K8). KS har vært aktiv medspiller og Fylkesmannen har i stor grad bidratt til å få igang dette utviklingsarbeidet. I Nord-Østerdal (Tynset) og Glåmdalen (Kongsvinger) er det godt fungerende samarbeidsfora innen områdene rus/psykiatri. Fylkesmannen besøkte samarbeidsorganet på Tynset i 2009. Det var meningen å gjøre tilsvarende i Kongsvinger høsten 2009, men dette er forskjøvet til primo 2010 på grunn av møtekollisjoner. Fylkesmannen har også involvert Sykehuset Innlandet HF i arbeidet med Omsorgsplan 2015. Dette oppleves som et riktig virkemiddel.

76.2 Individuell plan

Det er foretatt en kartlegging i alle kommuner i Hedmark vedrørende status når det gjelder arbeidet med individuell plan. Resultatet av denne kartleggingen er oversendt Helsedirektoratet i egen rapport.

76.3 Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten

Strategien har vært fulgt opp fortløpende gjennom hele året. Det har skjedd gjennom kontakt med kommunene og på ulike arenaer. Kvalitetssystemer og kvalitetstenkning har vært diskutert og behandlet i de ulike samarbeids- og utviklingsfora som Fylkesmannen har med kommunene. I forbindelse med oppfølging av avvik etter systemrevisjoner både på sosial- og helseområdet har dette temaet vært helt sentralt. Temaet har også vært tatt opp i nettverksmøter med pleie- og omsorgstjenestene i kommunene, samt i særskilte møter med ledelse og fagfolk i kommuner der kvalitetsforbedring og styring/ledelse av tjenestene har vært sentrale oppfølgingsteamer. I forhold til Sykehuset Innlandet HF har temaet vært fokusert i forbindelse med våre møter med sykehusledelsen og i oppfølgingen av avvik etter tidligere systemrevisjoner.

76.5 Felles digitalt nødnett

Ingen kommuner i Hedmark har vært berørt av innføringen av dette systemet i år, grunnet utsettelse i forhold til opprinnelig framdriftsplan.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.1 Helsemessig og sosial beredskap

- Vi har deltatt med planlegging og gjennomføring av 6 kommuneøvelser i kriseledelse og bruk av beredskapsplanverk. Scenarioet var utbrudd av smittsom sykdom med alvorlige helsemessige konsekvenser - forårsaket av kloakkinfisert drikkevann. Vi samarbeidet med Beredskapsavdelingen som hadde hovedansvaret for øvelsen. I kommunens krisehåndtering var det utfordringer knyttet til informasjonsarbeidet, bruken og samordningen av beredskapsplanverket, hygienekompetansen og ansvarsgråsoner mellom kommunen og private/interkommunale vannverk. Det er gitt fylldige tilbakerapporter til den enkelte kommune og de realistiske øvelsene fortsetter i 2010 etter at halvparten av hedmarkskommunene er øvet de to siste årene.
- Den dominerende aktiviteten på helseberedskapsområdet i 2009 har vært håndteringen av svineinfluensapandemien. I perioden ultimo april og ut året har spesielt Beredskapsavdelingen og Sosial- og helseavdelingen lagt ned en betydelig ressursinnsats, men også embetsledelsen og øvrige avdelinger har i perioder vært involvert i arbeidet.
- De viktigste oppgavene har etter "bestilling" fra Helsedirektoratet vært: ukentlig rapportering til og fra kommunene, informasjon og rådgivning spesielt i forhold til kommunene, ukentlige telefonmøter med Helsedirektoratet, møter i ledergruppa i embetet hver 14. dag og mediekontakt.
- I perioder har det totale "trøkket" på organisasjon og medarbeidere vært stort.
- Vi viser for øvrig til resultatområde 54 (Beredskapsforberedelser) og 83.6 (Smittevern) som også omtaler svineinfluensapandemien og kommuneøvelser vann.
- Vi har som vanlig deltatt på den årlige helseberedskapskonferansen i regi av Helsedirektoratet og et RHF -

denne gang i Tromsø. Konferansen som foregikk akkurat da pandemien eskalerte i oktober ble meget nyttig for deltakerne.

Vurdering: Håndteringen av svineinfluensapandemien og kommuneøvelsene innen kriseledelse og vannforsyning har hatt et innhold og krevd en ressursinnsats som langt overgår det embetsoppdraget (71.1) skulle tilsi. Dette selv om de ulike tiltakene hos oss og i relasjon til kommunene og helseforetakene ikke helt samsvarer med ordlyden i oppdrag og resultatkrav.

77.2 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Søknader om fritak fra taushetsplikten er veldig ulike når det gjelder hvor godt og riktig saken er forberedt fra søker før oversendelse til Fylkesmannen. Derfor er estimat for saksbehandlingstid vanskelig å gi.

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMHE	2	
Sum	2	

77.3 Særfradrag

Det har vært behandlet 6 saker i 2009. Det ble gitt avslag i alle saker. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 5 uker.

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMHE	6	5
Sum	6	

77.4 Førerkortsaker

Antall dokumenter i førerkortsaker

2005: 1760

2009: 2925

Dette er en økning på 66%. Enda vet vi at det er betydelig underrapportering fra helsetjenesten vedr. personer som ikke fyller helsekravene. Denne økningen får konsekvenser for hvor mye ressurser som kan brukes på andre direktoratsoppgaver.

Antall saker kommer fram i registreringsprogrammet "Trafikk." Første registreringsår var 2008, men på grunn av innkjøringsperioden har vi pålitelige tall først fra 2009. Ikke alle saker er ferdig registrert på rapporteringstidspunktet, men tallet er korrigert for dette og likevel ganske nøyaktig.

Saksbehandlingstiden er lengre enn det vi oppga for 2008, uten at vi umiddelbart ser annen forklaring enn etterslep etter sommerferien. Median saksbehandlingstid for saker der vi ikke innhenter tilleggsdokumentasjon er 20 dager.

Vi har i 2008 endret brevene til politi og publikum til et mer brukertilpasset språk. Resultatet er færre henvendelser på telefon og færre saker hvor vi må hente inn tilleggsdokumentasjon (dvs. flere søkere sender inn all nødvendig dokumentasjon i første henvendelse.)

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMHE	890	41
Sum	890	

77.5 Pasientjournaler

Ingen pasientjournaler til oppbevaring.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMHE	0
Sum	0

77.6 Rett til trygderefusjon

Vi har i 2009 ikke mottatt anmodning fra NAV vedrørende vurderingen av om privat virksomhet tilfredsstillende de krav som gir rett til trygderefusjon .

77.7 Helse- og omsorgsmelding (tidligere Helse og sosialmelding)

Ferdigstilt og innsendt i mars 2009.

77.8 Rettssikkerhet ved ytelse av helsehjelp med hjemmel i Pasientrettighetsloven kap. 4A

Fylkesmannen i Hedmark gjennomførte høsten 2008 fire regionale samlinger for ansatte i spesialisthelsetjenesten, kommunehelsetjenesten og tannhelsetjenesten. I 2009 har vi ikke arrangert noen egne opplæringskonferanser med unntak av en to dagers konferanse hvor målgruppen var ansatte som arbeider med personer med psykisk utviklingshemning. Hovedinnholdet disse dagene var både pasientrettighetsloven kap 4A og sosialtjenesteloven 4A. jf resultatområde 86.9.

Fylkesmannen har deltatt på en samling for tannhelsetjenesten hvor det deltok representanter for en region i fylket.

Vi har imidlertid hatt mange telefon og e-post henvendesler i enkeltsaker.

Etter ett års erfaring med regelverket har vi erfart at det er stort behov for opplæring. Vi har i løpet av 2009 fått oversendt 29 vedtak. 8 av 22 kommuner har fattet vedtak. Vi har ett vedtak fra spesialisthelsetjenesten, mens det kan synes som om tannhelsetjenesten har organisert opplæring og ansvar på en oversiktlig og ryddig måte.

Vår erfaring er at opplæring bør foregå med mange representanter fra en virksomhet/ kommune. Opplæring bør være to delt, informasjon om regelverket og jobbe fram noen tenkte vedtak med eksempler fra egen virksomhet.

Den største utfordringen er å få med medisinsk personell, både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten.

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

83.1 Folkehelsearbeid generelt

- **Kommunehelseprofiler / andre kunnskapsbaserte kartleggingsverktøy:**

Systematisk opplæring av kommuner, helsepersonell, ressursgrupper, nettverk og internt på embetet (Planforum) om bruk av kommunehelseprofiler og andre tilgjengelige tall på levekårsparametre(KOSTRA, SSB, Norgeshelse etc)

Gitt tilbakemelding på folkehelseperspektivet i følgende kommuner i 2009:

- Ringsaker - delplan/vannverk
- Trysil - kommuneplan og delplan/vannverk
- Åmot - delplan/ flyplass (støy): Rena / Østre Æra
- Hamar - kommuneplan og delplaner
- Stange- delplan/Ottestad
- Engerdal -temaplan/strategisk næringsplan
- Kongsvinger - kommuneplan

Vurdering: folkehelseperspektivet er ikke fokusert i kommuneplanene. Godt fokus på universell utforming, støy,

smittevern og grøntarealer.

Fra 2010 rådgiver i folkehelse gi tilbakemelding og delta i prosessen på kommuneplaners samfunnsdel og eventuelle sektorplaner for folkehelse.

- **Ungdomsundersøkelsen i 10. klasse** : Gjennomført i samarbeid mellom Hedmark fylkeskommune, Folkehelseintituttet og fylkesmannen.

Viktige kommunale data for ungdomsgruppen avdekkes i undersøkelsen. Dataene kan sammenlignes med tilsvarende data/undersøkelse i Østfold.

- **Universell utforming**: Hedmark og Oppland er pilotfylke på Universell utforming. Ledes av Hedmark fylkeskommune.

Tilbakemelding på Universell utforming i samtlige kommuneplaner.

- **Regionalt partnerskap for folkehelse**:

Ressursbruk: Folkehelserådgiver har regulære møter med fylkeskommunen hver uke - hele året. I tillegg kommer diverse møter, planlegging av folkehelsekonferanse, oppfølging av partnerskapsnettverk osv.

Rådgiver for psykisk helse og rusrådgiver deltar i partnerskapsnettverket.

Kommunepartnerskap; godt i gang i Hedmark. 15 av 22 kommuner deltar ved utgangen av 2009; Alvdal, Elverum, Engerdal, Follidal, Grue, Hamar, Løten, Rendalen, Ringsaker, Stange, Sør-Odal, Trysil, Tynset, Åmot og Åsnes.

Fokusområder i partnerskapet:

- tobakk
- kosthold
- fysisk aktivitet
- ungdom og seksualhelse
- helse i plan
- psykisk helse
- rus
- trygge lokalsamfunn/ universell utforming/vold i nære relasjoner
- helsefremmende arbeidsplasser
- skog, kulturminner og folkehelse

Vurdering: Partnerskap med kommunene går sakte og trenger lang og god forankring. Kommunale stillinger som folkehelsekoordinator i 20 % stilling fungerer svært ulikt i kommunene.

Partnerskap med frivillig sektor og andre viktige aktører følges ikke av fylkesmannen.

Prosess med fylkeskommunen

Partnerskapsarbeidet er utfordrende. Rolleavklaring mellom fylkesmannen og fylkeskommunen er gjort på regionalt nivå. Svake føringer fra Helsedirektoratet på dette. Fylkesmannen har ved flere anledninger etterlyst bedre kvalitet i partnerskapsarbeidet til fylkeskommunen.

Folkehelsearbeid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMHE		
Sum	0	

83.2 Miljørettet helsevern

- Vi har mottatt en klagesak på kommunalt vedtak etter kap. 4a i kommunehelsetjenesteloven. Klagen omfattet støy og ble på grunn av mangelfull saksbehandling returnert til kommunen for fornyet behandling. For øvrig er det ikke behandlet klagesaker på miljørettet helsevernområdet i 2009.
- Vi har gitt innspill om miljørettet helsevern og hygieniske og drikkevannsfaglige problemstillinger til eksterne myndigheter og andre avdelinger hos FM knyttet til akutt utslipp til Mjøsa fra kloakksjøledning, kloakk fra Skibladner, ved vannverksklausulering og ulike klagesaker og plansaker.

- Vi har arrangert en dagskonferanse om miljørettet helsevern (og smittevern) primært for kommunene med aktuelle tema som støy fra utesteder/konserter, nye radonanbefalinger og helsemessige konsekvenser av klimaendringer. Konferansen er arrangert i samarbeid med Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet.
- Vi har deltatt på de nasjonale Helse- og miljødagene i Tønsberg og to dagssamlinger i Forum for miljørettet helsevern i Hedmark/Oppland - som er "fotfolkets" arena innen miljørettet helsevern.
- Det har ikke vært noen konkret oppfølging av Kunnskapsdepartementets og HOD's undersøkelse av godkjenningsstatus ved skolene, ei heller samarbeid med Utdanningsavdelingen her om forberedelse av felles tilsyn vedr. barns arbeidsmiljø.

Vi venter med interesse på HOD's bebudede oppfølging av Helsedirektoratets kartlegging og anbefalinger i IS-rapport 1633 om Evaluering av miljørettet helseverntjenesten i kommunene.

83.3 Ernæring, fysisk aktivitet og tobakk

Ressursgrupper:

- **Ressursgruppe Ernæring:** 4 møter avholdt + ressursgruppesamling
- **Ressursgruppe tobakk:** 5 møter avholdt + ressursgruppesamling
- **Ressursgruppe fysisk aktivitet:** Etablert i 2009. Avholdt 2 møter
- **Helsedirektoratets ressursgruppesamling 2009:** Hedmark har deltagere fra alle tre gruppene

Nettverket som ressursgruppene representerer overføres til fylkeskommunen og implementeres i folkehelsepartnerskapet fra 2010.

Vurdering: Ressursgruppene har fungert svært godt. Intern evaluering viser at deltagerne synes dette nettverket er viktig fordi de får oppdatert informasjon om statlige føringer til nytte for sin egen virksomhet. Representerer god kontakt med frivillig sektor, brukerorganisasjoner og viktige aktører innen samfunnsplanlegging og utdanning (eks. fylkeskommune og høyskole) Innenfor ressursgruppene er det dannet ad hoc grupper til markering av dager som Verdens tobakksfrie dag, verdensdagen for psykisk helse osv.

Forvaltning av tiltaksmidler

- Lavterskel fysisk aktivitet i samarbeid med fylkeskommunen
- Finansiering av røykesluttkurs - Nasjonalforeningen for folkehelsen
- Treningskontaktkurs - samarb mellom Høgskolen i Hedmark avd. for idrettsfag + fylkeskommunen
- Kulturnettverk Innlandet: prosjekt -fysisk aktivitet og psykiske lidelser. Prosjektet er evaluert i 2009 og evalueringen er distribuert til alle fylkesmannsembeter + til helsedirektoratet.

Andel kommuner som ikke tilbyr ungdomsskoler og kombinerte barne- og ungdomsskoler gratis frukt og grønt hver dag

Tall fra Opplysningskontoret for frukt og grønt pr. desember 08: 89 av 160 skoler er med i ordningen= 56 % total påmelding, dvs. under landsgjennomsnittet.

Tall fra Opplysningskontoret for frukt og grønt pr. august 09: 91 av 160 skoler er med i ordningen.

Tallene vi har gjelder vårsemester 2009, og gjelder andel skoler som ikke deltar i %. Hvilke skoler/kommuner dette gjelder har vi ikke tall på

Hedmark: 47 % av skolene deltar. 53 % deltar ikke. Landet forøvrig: 56 % av skolene deltar. 44 % deltar ikke

Vurdering: Ordningen er bekjentgjort gjennom nettverk/ressursgrupper hvor også fylkesmannens oppvekst/utdanningsavdeling er representert. Utfordring: Skolen som helsearena uten at det blir synlig i oppdragsbrev også fra Kunnskapsdepartementet.

FRI: 50 % av elevene i Hedmark deltar i FRI

Vurdering: Mye innsats i Hedmark for å øke påmeldingstallene. Tannpleiere og helsesøstre er FRI-ambassadører, tannhelsepersonell har opplæring i oppfølging av FRI i sin kommunikasjon med pasienter/skoler. Folkehelsepartnerskapet har opplæring i FRI. Ingen kommuner i Hedmark har valgt tobakksforebygging som satsingsområde i partnerskapet. Store utfordringer i å få innpass i skolene.

Få ungdom røyker i Hedmark. Av voksne er det flest kvinner som er dagligrøykere. Snusing er økende i alle aldersgrupper. Hedmark er et grensefylke, med spesielle utfordringer i forhold til lett tilgang på billig svensk

snus.

Antall klasser med minst 3 leksjoner per trinn i FRI-programmet Ukjent

Andel tobakksfrie videregående skoler med vedtak i Fylkestinget i Hedmark

Det foreligger ikke noe fylkestingsvedtak om tobakksfrie v.g.skoler i Hedmark. Det er vedtatt forbud mot røyking på fylkeskommunens eiendom. Utenom eiendommen er det lov å røyke/snuse.

Andel videregående skoler i Hedmark som tilrettelegger for daglig fysisk aktivitet

Det foreligger ingen oversikt over tilbud på fysisk aktivitet i v.g.skole. Det er folkehelsegrupper på alle v.g.skoler og disse jobber blant annet med fysisk aktivitet.

Andel videregående skoler i Hedmark som følger Retningslinjer for mattilbud i kantiner

100 % Alle v.g.skoler har fjernet brusautomater.

Andel grunnskoler i Hedmark med 60 minutter fysisk aktivitet pr. dag

Utdanningsdirektoratet har bedt alle fylkesmenn om å kartlegge dette. (sak nr. 9/8149 hos fylkesmannen i Hedmark) tilbakemelding fra Utdanningsdirektoratet etter kartleggingen er at Hedmark er et fylke det må ses nærmere på fordi en kommune ikke gir tilbud om innføring av fysisk aktivitet. Ved gjennomgang av svarene:

Antall skoler som har innført fysisk aktivitet i samsvar med §1-1a i forskrift om opplæringsloven:

Kongsvinger: 6 av 8 skoler

Tynset: 5 av 5 skoler

Engerdal: 1 av 3 skoler

Eidskog: 2 av 2 skoler

Folldal: 0 av 1 skole

Rendal: 2 av 2 skoler

Ringsaker: 17 av 22 skoler

Stor-Elvdal: 0 av 3 skoler

Åmot: 3 av 3 skoler

Grue: 1 av 1 skoler

Løten: 5 av 5 skoler

Tolga: 0 av 2 skoler

Nord-Odal: 2 av 3 skoler

Hamar: 9 av 9 skoler

Stange: 9 av 12 skoler

Elverum: 9 av 9 skoler

Andel kommuner som lagt til rette for lavterskelaktiviteter knyttet til fysisk aktivitet, kostholdsveiledning

og røykeslutt: Ukjent. det er mange private aktører av ymse kvalitet på markedet i Hedmark. Kommunene er gjort kjent med at frisklivssenteretablering er en ønsket statlig føring via informasjon knyttet til bl.a.

"Aktivitetshåndboka" og tilbakemeldinger på kommuneplaner.

Tobakk

Dette er ikke et satsingsområde i folkehelsepartnerskapet. Informasjon og aktivitet i forhold til kommuner er ivare tatt mye gjennom et svært engasjert og aktiv ressursgruppe. Gruppen er svært bekymret for at tobakk-satsing blir salderingsposten i forhold til kommunesatsing videre.

Fylkesmannen har i flere år gitt tiltaksmidler til drift av røykesluttkurs i regi av Nasjonalforeningen. Det har vært viktig å ha et lokalt røykeslutt-tilbud i kommunene. Det er jobbet systematisk med helsepersonellens rolle i tobakksforebyggingen, og de mener at det er en forutsetning for dem å kunne henvise de som ønsker å slutte å røyke, og som ønsker hjelp, til et kurstilbud lokalt. I den nye folkehelseloven kan dette bli en salderingspost. Ressursgruppe tobakk har bidratt sterkt til å holde tobakksfokus. Det vi har størst behov for i Hedmark på denne fronten er å hjelpe voksne til å slutte med røyk/snus + viktigst: hindre ungdom i å rekrutteres til snusing.

Vanskelig å rekruttere deltagelse til FRI i Hedmark til tross for aktiv jobbing med dette over lang tid og med flere aktører.

FRI – er svært tungt og ressurskrevende arbeid. Programmet er ikke lett å ”selge” i skolene, kanskje et problem at det er fullstendig interaktivt program. Dette kan gjøre det vanskelig tilgjengelig for lærere. Kvalitet og frekvens på gjennomføring av programmet er svært variabelt og ukjent. Når vi vet at dette er en forutsetning for effekt, må det helt andre virkemidler til enn det vi kan sette inn av ressurser hos fylkesmannen. Programmet anbefales i alle

relevante kontakter med kommunene og andre eksternt.

Kosthold

Barnehager i Hedmark er svært aktive og fokusert på riktig kosthold, alternative bursdagsfeiringer, mer fisk osv.

Kosthold i barnehager og SFO – fokus på vann, frukt,grønt og grovt

Fiskesprell : Hedmark er med fra høsten 2009

"Grønn kantine" - prosjekt i samtlige videregående skoler

Stor aktivitet på bred front fra ressursgruppe ernæring og via mange prosjekter i fylkeskommunens regi i fohold til at det skal være enkelt å velge sunne alternativer på idrettarenaer, "sukkerkrig"

"Bra mat " - kurset er ikke kommet i gang skikkelig i Hedmark. Tiltaket er nå overført til fylkeskommunen for videreføring i 2010.

Bekymring fra ressursgruppe ernæring om at matkunnskapen er for dårlig i ungdoms- og voksengruppa av befolkningen. Det er ikke bra at heimkunnskapstimene salderes i skolen.

Fysisk aktivitet

Ressursgruppe innenfor feltet er etablert i Hedmark i 2009. Idrett, høgscole, helsesøstre, brukerorganisasjoner (RIO og Mental helse), frivillig sektor, fylkeskommune, kommuner var representert i gruppa. Dette nettverket overføres til fylkeskommunen i 2010 for implementering i folkehelsepartnerskapet.

Det er gjennomført 2 Treningskontaktkurs (Elverum/Tynset)i 2009 i regi av Høgscole /fylkeskommune/fylkesmannen. Svært gode evalueringer. Målgruppe er støttekontakter for personer med særskilte fysiske/psyiske behov.

Mye god individrettet/organisert aktivitet i hedmarkskommunene på fysisk aktivitet. Utfordrende å få aktivitetene til å inkludere lavterskeltilbud og spisse innsatsen mot sosial inkludering av målgrupper for folkehelsearbeidet.

Glomdalsregionen har de største utfordringer i Hedmark på levekårsområdet. Stort prosjekt "Enkelt å velge" i gang der i regi av Fylkeskommunen/Helsedirektoratet via regionrådet. Fokus på frafallselever på videregående skoler / fysisk aktivitet.

83.4 Forebygging av osteoporose og osteoporotiske brudd

Ingen spesielle tiltak i 2009. Har ikke vært mulig å prioritere dette på grunn av manglende personalressurser.

83.5 Forebygging av uønsket svangerskap og abort

• Tilskuddsmidler 2009

To søknader på feltet for 2009. Dette kan forklares ved at Hedmark ligger under landsgjennomsnittet på aborttall fra SSB (2005), og kanskje ikke regnes som et stort problem på lokalt nivå.

Fordelt tilskuddsmidler for 2009:

- **Stor-Elvdal kommune:** kr. 34 000 (16.555,- overført fra prosjekt i 2008) til årsprosjekt overfor ungdom fra 16 – 24 år, også med minoritetsbakgrunn
- **Åsnes kommune:** Kr. 51.000. Prosjekt ”Hva med meg i voksenlivet” – opplæring/kursdag for de med lett/moderat utviklingshemming

Vurdering: Hvis denne satsingen går inn under folkehelseparaplyen/psykisk helse, bør tilskuddsforvaltningen gå til fylkeskommunen i henhold til folkehelseoven.

Hedmark ønsker at en større del av totaløkonomien går til gode pilotprosjekter/nasjonale prosjekter, hvor vi kan få kvalitetssikrede evalueringer. Dette kan brukes som eksempeloverføring/verktøykasse til bruk for kommunene i sin folkehelsesatsing/ styrking av primærhelsetjenestens ansvar for forebygging (samhandlingsreformen)

- **Helsesøstre og Amatheia** er målgruppe for informasjon på området fra Fylkesmannen og deltar i ressursgruppearbeidet

83.6 Smittevern

- Også i 2009 har vi mottatt noen få meldinger (varsler) om utbrudd av smittsomme sykdommer fra sykehjem og sykehus. I hovedsak har dette vært omgangssyke (Norovirus) som er svært smittomt og rammer både pasienter og ansatte - særlig i vinterhalvåret.
- Arbeidet med infeksjonskontroll ved kommunale helseinstitusjoner - spesielt i små og mellomstore kommuner - ser ut til å være avhengig av bistand fra hygienesykepleier ved Sykehuset Innlandet HF.
- Det er gjennomført en dagskonferanse om smittevern (og miljørettet helsevern) i samarbeid med Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet i desember. Holdes annenhvert år og hovedtema denne gang var status for svineinfluensapandemien herunder planlegging og gjennomføring av massevaksinasjon i kommunene.
- Det vises forøvrig til resultatområde 77.1 om helsemessig og sosial beredskap hvor både det omfattende arbeidet med svineinfluensapandemien og beredskapsøvelser i 6 kommuner med utbrudd av smittsom sykdom omtales.

Resultatområde 84 Primærhelsetjeneste

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

Fylkesmannen i Hedmark har kun hatt møte med kommunale leger i samfunnsmedisinske stillinger i en kommune (Stange) i 2009.

Aktiv bruk av retningslinjer for røykeavvenning i primærhelsetjenesten: Bra i Stange, ellers i Hedmark er ukjent

Livsstilsendring i primærhelsetjenesten: Stange: Har livsstilsendring i fokus, variabel kompetanse i endringsfokuserert rådgivning

Bekjentgjøring og bruk av lokale lavterskeltilbud innen kosthold, fysisk aktivitet og tobakk i primærhelsetjenesten: Aktiv bruk i Stange, andre kommuner er ukjent

Bruk av nye retningslinjer for diabetes i primærhelsetjenesten: godt kjent i Stange. Ingen oversikt fra andre kommuner.

Bruk av tilgjengelig elektronisk diabetesjournal i primærhelsetjenesten: Ukjent

Implementering av nye retningslinjer for behandling av overvekt og fedme hos barn og unge: Ukjent

Aktivitetshåndboka: fylkesmannen har bidratt til kjentgjøring av boka. Bruk av Aktivitetshåndboka i primærhelsetjenesten er ukjent

Vurdering av kapasitet og stabilitet i fastlegeordningen: Ukjent.
Ingen kommuner er gitt midlertidig dispensasjon fra fastlegeordningen i 2009.

84.2 Turnustjeneste

- Vi har for første gang på mange år kvalitetssikret (godkjent) turnussted i samtlige 22 kommuner i Hedmark. Vi har tilrettelagt og gjennomført elektronisk trekning av turnussted for turnusleger vår og høst 2009. Etter tildeling og trekning ble det likevel bare 20 turnusleger fordelt til kommunene. Høsten 2009 var det bare kommunene Engerdal og Folldal som ikke hadde turnuslege.
- Vi har godkjent steder og fordelt turnusfysioterapeuter til spesialisthelsetjenesten og kommuner i Hedmark samarbeid med Fylkesmannen i Oslo og Akershus.
- Det er gjennomført turnusseminar for turnusleger, -fysioterapeuter og -kiropraktorer i kommunehelsetjenesten i Hedmark og Oppland. Fylkesmannen i Oppland har hovedansvaret.

- Forenklet tilskuddsordning for kommunene for turnusleger er igangsatt med en utbetaling pr år - i samarbeid med SAFH.
- Våre to gruppeveiledere har hver gjennomført 3 dagssamlinger pr halvår for turnusleger i kommunehelsetjenesten. Vi har rekruttert en ny gruppeveileder til erstatning for en som sluttet.
- Det er gjennomført kurs i legevaksmedisin (akuttmedisin) for turnusleger i regi av Sykehuset Innlandet Elverum vår/høst 2009.
- Det er gjennomført dagskurs for veiledere av turnusleger fra Hedmark og Oppland på Hamar i september. Kursleder var Terje Pettersen fra Legeforeningen /STAMI.
- Det er gjennomført dagskurs for veiledere av turnus-fysioterapeuter fra Hedmark og Oppland. Kurset ble arrangert på Hamar i mai under ledelse av Ellen Velema.
- Vi har deltatt på et møte i Helsedirektoratet hvor administreringen av turnustjenesten var hovedtema. Møtet har vært etterspurt og var nyttig.

Vurdering: Administreringen av turnustjenesten hos fylkesmannen med de ulike tilbudene som gis, krever etterhvert en betydelig ressursinnsats. Tilbudet til turnuskandidatene og spesielt turnuslegene er blitt omfattende den perioden de er i kommunehelsetjenesten. Til tross for stadige nye ønsker fra kandidatene selv, bør tilbudet etter vår oppfatning ikke ytterligere utvides. Kjerneoppgavene - nemlig de almenmedisinske ferdighetene - må stå i fokus det halvåret kandidatene er i kommunehelsetjenesten.

84.3 Lov om helsetjenesten i kommunene/ Pasientrettighetsloven, klagesaksbehandling

Det vises til RegRot rapportering til Statens helsetilsyn.

Lov om helsetjenesten i kommunene med tilhørende forskrifter. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMHE		
Sum	0	

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Det er inngått samarbeidsavtaler mellom spesialisthelsetjenesten og de kommunale tjenestene i de kommuner som er vertskommune for et fengsel. Vi har mottatt og behandlet 4 klager på fengselshelsetjenesten.

84.5 Helsetjenestetilbud til asylsøkere, flyktninger og innvandrere

Ingen spesielle tiltak i 2009. Har ikke vært mulig å prioritere dette på grunn av manglende personalressurser.

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Ingen særskilte tiltak på dette området.

84.7 Helsetjenestetilbud til personer utsatt for seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner

- **Kjønnslemlestelse - sommertiltak . Info på fylkesmannens nettsider**
- **Vold i nære relasjoner:**

Fylkesmannen og fylkeskommunen jobber sammen i Enhetsrådet. "Vold i nære relasjoner" er implementert i prosjekt i Glomdalsregionen. Fylkeskommunen er aktiv samarbeidspartner med aktuelle kommuner. Fylkesmannen deltar via deltagelse i folkehelsepartnerskapet. .

Informasjonsbrev til alle kommuner: Kurs arrangert av arbeidsgruppen for voldtektsmottaket ble avlyst pga. få påmeldte.

84.8 Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Implementering av nye faglig retningslinjer:

- via nettverk/ressursgrupper
- via fylkesmannens nettsider
- via oppfordringer opå aktuelle arenaer
- direkte informasjon til postmottak i hver kommune
- via fagsamlinger for helsesøstre

Oversikt over kapasitet i skolehelsetjenesten:

- Hedmark har ikke foretatt noen egen kartlegging, slik Sør-Trøndelag har gjort. Vi har ikke til hensikt å gjøre dette heller idet en nasjonal kartlegging er igangsatt av Helsedirektoratet.

Antall kommuner som har tatt imot tilbud om gratis vitamin D- dråper til spedbarn med innvandrerbakgrunn:

Antall kommuner er ukjent. Ordningen er svært godt kjent i helsesøstergruppa og ble grundig diskutert på kurs i amming og spedbarnsernæring i september 2008. Svært godt fremmøte på kurset.

Kontakt med helsesøstre:

- Helsesøstre får referat fra ressursgruppemøter i tobakk og kosthold
- Helsesøstre deltar i alle ressursgruppene
- Helsesøstre og tannpleiere er i fellesskap nye FRI-ambassadører i Hedmark
- Helsestasjoner har fått Aktivitetshåndboka, og den er markedsført fra fylkesmannen i samtlige fora der helsesøstre deltar
- Helsesøsterrollen i forhold til kommuneplandeltagelse: Formidlet via partnerskap og FRI-ambassadør satsingen

Gjennomført kurs 2.6.2009: Endring i barnevaksinasjons-programmet.

- Endring i BCG – vaksinasjon
- Nytt om SYSVAK
- Humant papillomavirus/livmorhalskreft og HPV-vaksinasjon

100 deltagere. Flest helsesøstre, 4 kommuneleger

Svært god evaluering.

- **Vann i helsestasjonen** .
- Prosjekt ”**Vannkoppen**” (fra pupp til kopp) - fra tannhelsetjenesten til fødeavdelinger, opplæring og tilgjengelig drikkevann
- **Barn og overvekt** Halvdagskurs i regi av helsesøstre – region Hedemarken(hamar,Stange, Ringsaker,Løten, Elverum)

Vurdering: Helsesøstre har mye ansvar, mange oppgaver og for lite stillingsressurser. Svært variabel kontaktflate mot skoler/ skoleadministrasjon. Jobber mye med overvektspromblematikk blant barn og unge. Holder mødrekurs for fremmedspråklige der det er asylmottak og asylsøkere.Utfordring å få helsesøstergruppen på kurs, forutsetning er full finansiering.

84.9 Svangerskapsomsorgen

Amathea deltar i ressursgruppe for tobakksforebygging. De holder kurs for unge gravide hvor tobakksbruk er et av fokusområdene. Ikke gjennomført spesielle tiltak for å følge opp jordmordekningen i svangerskapsomsorgen.

84.10 Kjønnslernlestelse

- **Fylkesmannens nettsider: Informasjon om sommertiltak mot kjønnslernlestelse**
- **Implementering av veileder IK- 2723 og Q- 1145 B**

Veileder er sendt til alle helsestasjoner, fastleger og alle trossamfunn i Hedmark.

84.11 Tannhelse

- Fylkesmannen har svært godt samarbeid med Tannhelsetjenesten i Hedmark
- Tannhelsetjenesten deltar i alle ressursgrupper
- Tannhelsetjenesten har behandlingstilbud til utsatte grupper på lavterskelnivå
- Tannpleiere er FRI-ambassadører, motivert av fylkestannlegen
- Tannhelsepersonell har solid opplæring i sin rolle i tobakksforebygging
- Tannpleiere har opplæring på mulig påvirkning overfor kommuneplanene sammen med helsesøstre
- Tannhelsepersonell er aktive i opplæring av munnstell til pleie- og omsorgstjenesten
- Tannhelsetjenesten er viktige aktører i folkehelsepartnerskapet

Vurdering: Tannhelsetjenesten i Hedmark er forbilde på landsbasis som folkehelseaktører!

Resultatområde 85 Specialisthelsetjenesten

85.1 Abortloven

To nye medlemmer er oppnevnt i 2009 grunnet tidligere medlemmers permisjoner.

85.2 Sterilisering

Det ble gitt opplæring i steriliseringsloven og saksgangen i Steriliseringsnemnda til Habiliteringstjenesten Hedmark og Oppland. Det ble en nyttig dialog hvor flere problemstillinger og misforståelser ble drøftet og avklart.

85.3 Lov om transplantasjon

Ingen saker eller spørsmål. Usikkert om spesialisthelsetjenesten er klar over at Fylkesmannen skal godkjenne inngrep på personer under 18 år og på personer som mangler samtykkekompetanse, før organer eller annet biologisk materiale kan tas til behandling av sykdom eller legemsskade hos en annen.

85.4 Tillatelse til å rekvirere sentralstimulerende legemidler

Det kom inn 327 saker i løpet av 2009. Sakene behandles fortløpende.

Tillatelser til å rekvirere sentralstimulerende legemidler. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMHE	327	7
Sum	327	

85.5 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Ingen saker eller forespørsler på dette området.

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMHE	0	
Sum	0	

85.6 Godkjenning av private sykehus, privat medisinsk laboratorie- og røntgenvirksomhet*

Ingen saker i 2009.

85.7 Funksjonsprogram for nye offentlige sykehusbygg

Resultatområde 86 Omsorgstjenester

86.1 Omsorgsplan 2015

Når det gjelder det overordnede perspektiv har Fylkesmannen i 2009 hatt hovedfokus på informasjon og opplæring til enkelt virksomheter, til mindre grupper, eller til enkeltkommuner. Hovedbudskapet har vært hovedstrategiene i Omsorgsplan 2015. Det har også vært et aktuelt tema i forbindelse med fylkesmannens møte med ordførere og rådmenn.

Flere kommuner har startet opp arbeidet med helse- og omsorgsplan som i hovedsak blir en delplan til kommuneplanen. Vi er også kjent med at flere kommuner har innsett viktigheten av å utarbeide en kompetanseplan for denne sektoren som er tuftet på en analyse og vurdering av fremtidige behov for kompetanse og personell. Det har vært en lang tradisjon i mange kommuner at kompetanseheving i hovedsak har vært en tiltaksplan for det inneværende år.

Når det gjelder de øvrige satsingsområdene i Omsorgsplan 2015 viser vi til rapporteringen under aktuelle punkter.

86.2 Demensplan 2015

Fylkesmannen har i møte med kommunene, både enkeltvis og samlet, tatt opp og drøftet satsingsområdene i demensplanen 2015. Når det gjelder individuell plan i forhold til personer med demens er det få eller ingen kommuner som benytter verktøyet systematisk. Fylkesmannen tror det er et viktig verktøy for å sikre helhetlige tjenester for personer med demens. Vi mener det bør bli økt satsing på dette området.

Fylkesmannen er videre av den oppfatning at ansatte og fagmiljøer både i kommunene og spesialisthelsetjenesten har stort fokus på og interesse av fagfeltet demens.

Flere av kommunene i Hedmark er involvert i utviklingsprosjekter og eller forskningsprosjekter innenfor demensområdet. Både nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse og alderspsykiatrisk forskningssenter ved Sykehuset Innlandet HF er sterkt involvert i disse prosjektene. I tillegg har Hedmark undervisningssykehjem som består av tre sykehjem i to kommuner forskjellige prosjekter på gang som er knyttet opp mot tiltak overfor personer med demens. Eksempler på dette er blant annet aktivitetsprosjekt ved Stange sykehjem.

Hovedutfordringen blir å spre de gode eksempler til alle kommuner og sikre at god praksis implementeres i den daglige drift. Ett tiltak i den sammenheng er å arrangere erfaringskonferanser. I samarbeid med alderspsykiatrisk forskningssenter ved Sykehuset Innlandet og fylkesmannen i Oppland arrangerte vi en to dagers samling for kommuner, Sykehuset Innlandet, eldreråd og pensjonistforbund hvor hovedtiltakene i Demensplan 2015 var tema. Konferansen ble arrangert i januar 2010. Det var i underkant av 250 deltagere. Målsettingen var å spre gode eksempler og nye forskningsresultater til sentrale personer.

Når det gjelder tiltaket i forbindelse med pårørendeskoler og samtalegrupper er dette godt ivaretatt i deler av fylket. Det er etablert et velfungerende samarbeid mellom Nasjonalforeningen for folkehelse ved fylkeslaget og lokale demensforeninger, Sykehuset Innlandet ved alderspsykiatrisk avdeling og enkeltkommuner hvor det arrangeres pårørendeskoler. Målgruppe er alle pårørende til personer med demens uavhengig av hvor i demensforløpet den syke befinner seg. Den første pårørende skolen ble arrangert i 2007. Det er ca 10 kommuner som har deltatt i dette prosjektet i løpet av 2009. I tillegg er det etablert en aktivitetsgruppe for yngre personer med demens i regi av Nasjonalforeningen og Sykehuset Innlandet. Gruppen møtes en gang i uken.

Når det gjelder tilrettelagte dagtilbud med tilfredsstillende kapasitet har ikke Fylkesmannen noen god oversikt. Nasjonalt kompetansesenter foretok en kartlegging i 2007 hvor det ble konkludert med at 10 kommuner har tilrettelagte dagtilbud, enten i et etablert dagsenter eller i institusjon. Fylkesmannen er kjent med at flere kommuner har drøftet dette i forbindelse med rullering og etablering av nye planer. Vi har imidlertid ikke fulgt

opp den enkelte kommune innenfor hvert enkelt satsingsområde.

Kompetansetiltak: Demensomsorgens ABC - 13 kommuner har i 2009 søkt om støtte via Kompetanseløftet 2015 for tilsammen 239 deltagere.

Høgskolen i Hedmark har igangsatt videreutdanning i eldreomsorg med vekt på psykisk helse og demens, med 60 studiepoeng fra høsten 2009.

I forbindelse med pasientrettighetsloven Kapittel 4 A er det viktig å ha stort fokus på tilrettelagte miljøtiltak for å unngå bruk av tvang. Personer med demens er en viktig målgruppe i den sammenheng. I den forbindelse mener vi det er viktig at kommunene har systematisert opplæring i forbindelse med vedtak knyttet opp mot pasientrettighetsloven kapittel 4 A. Dette er viktig både for å unngå tvang i enkeltsituasjoner, men også for for å legge tilrette faglige forsvarlige behandling og omsorg for de pasientene som ikke faller inn under kriteriene for tvangstiltak.

86.3 Kompetanseløftet 2015

Fylkesmannen fikk bevilget kr 4 675 000 til fordeling i 2009 via Kompetanseløftet. Vi mottok søknader fra 20 kommuner hvorav 5 kommuner hadde vedlagt en kompetanseplan som var basert på behov og tiltak. De øvrige søknadene var basert på tiltaksplaner som i hovedsak igjen var basert på utdanningsløp i inneværende år. De kommunene som ikke søkte om kompetansemidler i 2009 var Åmot og Rendalen kommune.

Mildlene for 2009 ble fordelt med ca kr 1 700 000 til ansatte uten fagkompetanse, kr 430 000 til fagskoleutdanning, kr 2 300 000 til grunn- og videreutdanning for høgskolepersonell og kr 115 000 til demensomsorgens ABC. I tillegg har vi støttet fagplanarbeidet ved Høgskolen i Hedmark vedrørende videreutdanning i eldreomsorg og en dagskonferanse i forbindelse med aksjon helsefagarbeider.

Fylkesmannen ser at det er en stor utfordring for kommunene å utforme kompetanseplaner som er tuftet på analyse av behov for fagkompetanse, hvilken kompetanse de ansatte har og hvordan man kan beholde og eventuelt rekruttere ny kompetanse. I tillegg må disse planene knyttes opp mot budsjettprosessen i kommunen. Mildler via Kompetanseløftet er bare stimuleringsmidler i forhold til den satsingen som bør være innenfor dette området. Fylkesmannen i Hedmark er av den oppfatning at dette er et hovedsatsingsområde i Omsorgsplan 2015.

Når det gjelder utviklingstrekk innenfor de enkelte satsingsområder i Kompetanseløftet 2015 vil Fylkesmannen komme tilbake til dette i egen rapport som skal oversendes Helsedirektoratet innen 1. mars 2010.

86.4 Investeringsstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger

Fylkesmannen foretok som kjent en kartlegging våren 2008 vedrørende nye investeringsbehov i kommunene. Kartleggingen viste at det på daværende tidspunkt var behov for 1073 nye boenheter i Hedmark. Fylkesmannen har pr 1.1.2010 anbefalt tilskudd til 212 enheter, hvorav 125 sykehjemsplasser, 2 barneboliger og 85 omsorgsboliger.

Fylkesmannen har i løpet av 2008 og 2009 hatt egne møter med Hamar, Ringsaker, Stange og Elverum kommune hvor hvert enkelt prosjekt ble drøftet, både i forhold til målgruppe og framdrift i det enkelte prosjekt. De nevnte kommunene står for over halvparten av de planlagte prosjektene som er meldt inn. Fylkesmannens erfaring er at noen prosjekter blir utsatt i tid av forskjellige årsaker. Hovedårsaken er usikkerhet rundt muligheter for å drifte de nye enhetene på en forsvarlig måte.

Fylkesmannen har deltatt på de halvårlige møtene med Husbanken som er en viktig møteplass for å kunne ivareta alle sider ved denne tilskuddsordningen.

86.5 Kvalitet i helse- og omsorgstjenesten

Fylkesmannen har noe samarbeid med KS regionalt. Vi har imidlertid lite kontakt og oversikt over sentrale prosjekter som KS er ansvarlig for. Vi er kjent med at flere kommuner i 2009 har inngått avtale om å delta i etikk prosjektet og noen få kommuner har avtale om kvalitetskommune- prosjektet. Vi er heller ikke involvert i noen effektiviseringsnettverk i forhold til helse og omsorgstjenestene.

Når det gjelder implementeringen av internkontrollforskriften og etablering av kvalitetssystemer har vi i 2009

hatt en dagskonferanse hvor vi presenterte Helsetilsynets erfaringer med revisjoner og tilsynssaker med hovedvekt på internkontrollplikten. Det var i underkant av 100 deltagere tilstede. Helsetilsynet har også hatt kontakt med enkeltkommuner hvor dette har vært hovedtema.

Videre har vi i 2009 hatt mye fokus på pasientdokumentasjon. Vi erfarer at det er en stor utfordring for helse- og omsorgstjenesten å få alle aktuelle ansatte til å dokumentere relevante og korrekte pasientopplysninger slik at pasientjournalene blir det verktøyet det er tenkt å være. Vi arbeider kontinuerlig med disse spørsmålene både via enkeltsaker, i forbindelse med systemrevisjoner og i forbindelse med råd og veiledning overfor kommunene. I mars 2009 arrangerte vi en dagskonferanse hvor tema var pasientdokumentasjon i helse- og omsorgssektoren. Det var over 300 deltagere tilstede og det var i underkant av 100 personer som sto på venteliste.

Når det gjelder legetjenester i sykehjem og realisering av de lokale normene er det mange utfordringer. Kostra tallene for 2008 viser at legetimer pr uke pr beboer i sykehjem er lavere i Hedmark enn for landet forøvrig. Det har heller ikke vært noen økning fra 2007 til 2008. Tre av kommunene ligger over landsgjennomsnittet, mange kommuner ligger langt under fylkesgjennomsnittet. Årsaken til den relativt dårlige legedekningen på sykehjemmene er sammensatt; liten interesse for sykehjemsmedisin, små stillingsbrøker, lavt prioritert satsingsområde internt i kommunene, rekrutteringsproblemer m.v. Dette er en stor utfordring for å få etablert faglig forsvarlig behandlings- og oppfølgingstilbud ved sykehjemmene.

Fylkesmannen i Hedmark har i mange år hatt stort fokus på tjenestetilbudet ved sykehjemmene. Vi ser at det er mange utfordringer for hjemmebaserte tjenester, men mener likevel det er viktig at sykehjemsmedisin og den helhetlige tilbudet som sykehjemmene gir er avgjørende for at eldre med store bistandsbehov får forsvarlige tjenester.

86.6 Undervisningssykehjem/ Undervisningshjemmetjenester

Hedmark Undervisningssykehjem består av tre sykehjem i to kommuner, Stange og Ottestad sykehjem i Stange kommune og Moen sykehjem i Elverum kommune. Sykehjemmene har til sammen ca 230 sykehjemsplasser med ca 245 årsverk, (enda flere ansatte). Prosjektleder for Undervisningssykehjemmet er ansatt ved Høgskolen i Hedmark.

Fylkesmannen har deltatt på alle møtene i styringsrådet.

Vi opplever at det er stor aktivitet i forhold til å delta i og gjennomføre forsknings- og fagutviklingsprosjekter. Mange ansatte er involvert og interessert i å utvikle og bedre tjenestetilbudet. Den store utfordringen er å implementere ny kunnskap og tenkning i den daglige tjenesteutøvelsen. Videre er det viktig at erfaringer blir spredd til de øvrige sykehjemmene i fylket. Hedmark Undervisningssykehjem arrangerte høsten 2009 en to dagers konferanse hvor alle sykehjemmene var invitert med fagansvarlig og ledere. Hovetema disse dagene var kunnskapsbasert praksis og lindrende behandling og omsorg ved livets slutt.

Undervisningssykehjemmet har også i 2009 fått tildelt noen midler over Kompetansløftet 2015 som utlyses som frie midler - hvor de andre sykehjemmene i fylket kan søke om støtte til egne utviklingsprosjekter.

Fylkesmannen i Hedmark har bistått Helsedirektoratet i utvelgelse av kommune som har fått tildelt status som undervisningshjemmetjenester. Hamar kommune har fått den tildelingen i Hedmark. Det er etablert et styringsråd for undervisningshjemmetjenestene, vi erfarer at det tar litt tid før tiltaket har funnet sin rolle og kan være en ressurs for de øvrige kommunene i Hedmark.

I forhold til både Undervisningssykehjem og Undervisningshjemmetjenester er det viktig at det sentrale strategidokumentet blir utarbeidet og vedtatt som planlagt. Fylkesmannen tror det er viktig med et strategidokument som kan være veiledende og førende for en god utvikling av "fyrtårnene" som både Undervisningssykehjemmene og Undervisningshjemmetjenestene skal være for de øvrige kommunene i landet.

86.7 Økt forvaltningskompetanse. Saksbehandling i helse- og omsorgstjenesten

Fylkesmannen har arrangert en 2-dagers konferanse i januar 2009 i saksbehandling etter sosialtjenesteloven kap 4, med hovedvekt på omsorgslønn og BPA.

Fylkesmannen har gitt generell veiledning til kommunene ved konkrete henvendelser og i andre sammenhenger (bl.a. i møter med enkeltkommuner på bakgrunn av mangler ved saksbehandling).

86.9 Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming

Fylkesmannen har overprøvd 49 kommunale vedtak om bruk av tvang/makt overfor mennesker med psykisk utviklingshemming. Alle vedtak ble godkjent. I perioder av året har vi på grunn av personalsituasjonen ikke klart å overholde tidsfrister, men er ajour ved utgangen av året.

I alt ble det søkt om dispensasjon fra utdanningskravet i 46 saker. Dette omfatter 664 tjenesteytere.

Det er innkommet 233 meldinger om skadeavvergende tiltak på i alt 45 tjenestemottakere, jf. sosialtjenestelovens § 4A5, tredje ledd, bokstav a, i løpet av året.

Det er foretatt 4 stedlige tilsynsbesøk knyttet til vedtak etter sosialtjenestelovens kap 4A.

En klagesak avgjort av fylkesnemnda jf. 4A-11 annet ledd.

Det har vært avholdt månedlige samarbeidsmøter med Habiliteringstjenesten i Hedmark.

Det har vært avholdt en konferansedag i samarbeid med Habiliteringstjenesten for kommunene med ulike tema knyttet til kapittel 4A i sotjl.

Det har vært avholdt en konferansedag i samarbeid med NAKU om kapittel 4A i pasientrettighetsloven.

86.10 IPLOS – individbasert pleie- og omsorgsstatistikk

I 2009 arrangerte Helsedirektoratet i samarbeid med fylkesmennene samlinger for alle kommunene. Kommunene i Hedmark deltok på samlinger i Akershus og Oppland, det var med andre ord ingen fellessamling for kommunene i Hedmark.

Fylkesmannen får lite henvendesler om utfordringer knyttet til IPLOS. Vi har imidlertid etterspurt IPLOS kartlegging i forbindelse med aktuelle klage- og tilsynssaker.

Når det gjelder rapportering om IPLOS for 2009 er fristen for kommunene 15. februar 2010. Vi er ikke kjent med om det er noen mangler eller rapporteringsproblemer for kommunene Hedmark for 2009.

Når det gjelder kartlegging av status for informasjonsikkerhet i kommunene vil kartlegging bli foretatt i innen 1. mars 2010.

Resultatområde 87 Psykisk helse

87.1 Tvungen undersøkelse

En sak fra året før ferdigbehandlet i 2009. Klageren fikk medhold

87.2 Behandling uten eget samtykke

Klage på vedtak om behandling uten eget samtykke: 14 saker.

Median saksbehandlingstid 1 dag, gjennomsnitt 4 dager.

87.3 Privat forpleining i det psykiske helsevernet

87.4 Godkjenning av institusjoner som skal ha ansvar for tvungent psykisk helsevern

87.5 Vedtak om overføring

Ingen spørsmål eller saker.

87.6 Forpleining, kontroll og tilsyn med pasienter i det psykiske helsevern

87.7 Videre utvikling av det psykiske helsearbeidet i kommunene

Det er innhentet informasjon om kommunenes budsjetter og bruk av midler til psykisk helsearbeid i 2009. Hensikten er å følge utviklingen av det psykiske helsearbeidet i kommunene, og det er sendt rapport om dette til Helsedirektoratet. Kommunenes rapporter på øremerkete midler og kommunale tiltak er også sammenstilt og kvalitetssikret, og formidlet videre til Helsedirektoratet og SINTEF.

Syv kommuner i Hedmark hadde midler til psykisk helsearbeid på fond i 2009, og fylkesmannen hadde på grunn av dette holdt tilbake kr 12 208 200 av de øremerkete midlene. Det ble innhentet dokumentasjon på tiltak, og disse ble vurdert i forhold til utbetaling av midlene som var holdt tilbake. Alle kommunene fikk i løpet av 2009 utbetalt de resterende midlene.

Det er sendt informasjon til alle kommunene om etablering av ACT team, men dette er ikke iverksatt i Hedmark.

Søknader til de tverrfaglige videreutdanningene i psykisk helsearbeid og psykososialt arbeid med barn og unge er behandlet og prioritert. Fylkesmannen har deltatt i arbeids-, og samarbeidsgrupper på Høgskolen i Hedmark knyttet til de tverrfaglige videreutdanningene, og bidratt til at kommunene har fått informasjon om studiet og finansieringsordningen. Sendt oversikt over bruk av midler og søknad om økonomisk støtte til nye søkere til omfordelingen av ubrukte midler til tverrfaglig videreutdanning i psykisk helsearbeid. Bidratt til informasjon til kommunene om studiet og finansiering.

Det er etablerte nettverk for kommune, brukerorganisasjonene og spesialist helsetjenesten, og vi har kartlagt disse. Har hatt møte med NAPHA vedrørende dette, og bistått med informasjon om dette. Vi har hatt ett møte med NAPHA, Sykehuset Innlandet, KS, ledere DPS og Fylkesmannen i Oppland vedrørende eksisterende samarbeidsfora og arbeid framover. Vi har deltatt på felles samarbeidsmøte i Nord-Østerdal, og deltar i samarbeidet mellom DPS Hamar, kommunene i opptaksområdet og brukerorganisasjonene for å få et bedre samarbeid og bedre tjenestetilbud i midt-fylket (K8 samarbeidet).

Hedmark har et sterkt fokus på alle nivåer av brukermedvirkning, og spesielt på systemnivå. Det er opprettet flere arenaer hvor brukerorganisasjonene, fylkesmannen og andre aktuelle parter møtes. I samarbeid med Mental helse Hedmark fortsetter vi å utvikle "Verktøykassa for brukermedvirkning". Vi har bidratt til gjennomføring av opplæring av nye prosessveiledere fra brukerorganisasjoner fra flere kommuner. Målet er å skolere flere brukermedvirkere og derigjennom styrke lokallagene. Fulgt opp noen kommuner spesielt hvor det har vært utfordringer på dette området. Fylkesmannen fikk i 2009 midler til å ansette tre rådgivere med brukererfaring i 50 % stillinger som et ledd i satsningen på dette. Disse tre er operative fra 2010. Dette er et prosjekt finansiert gjennom Helsedirektoratet og har et tre års perspektiv. Vi har også et tett samarbeid med Sagatun Brukerstyrt Senter.

Vi har samarbeidet med fylkeskontakten for Verdensdagen for psykisk helse, kommuner og lokale brukerorganisasjoner om arrangementer og aktiviteter. Vi har deltatt i vurdering av søknader, fordeling av midler og informasjonsarbeid.

Fylkesmannen har sammen med NAV vurdert behov for og gitt uttalelser til søknader om lavterskelarbeidsrettede brukertiltak i kommunene, jf. Nasjonal strategiplan for arbeid og psykisk helse.

Psykisk helse er satsingsområder i folkehelsepartnerskapet. Bidratt noe i partnerskapets nettverksgruppe på dette området.

I forbindelse med arbeidet med Psykisk helse i skolen så har vi bidratt til praktisk tilrettelegging av kurs i ”Zippys venner” og fordelt midler til ulike aktiviteter. Vi har samarbeid med NAV, Oppfølgingstjenesten, rådgiver rus og rådgiver for kvalifiseringsprogrammet om ungdom som faller ut av videregående opplæring. Alle har gjennom ulike satsningsområder oppgaver knyttet til denne gruppen ungdom. Formålet er å få kjennskap til hverandres ulike tiltak og vurdere om vi på enkelte området kunne samarbeide for og nå felles mål. Det er planlagt konferanser i 2010 i de fire videregående skoleregionene som en del av satsningen på Psykisk helse i skolen.

87.8 Dispensasjon fra forskrift om faglig ansvarlig for vedtak i det psykiske helsevernet

Ingen spørsmål eller saker.

87.9 Godkjenning av psykiatriske poliklinikker

87.10 Gjennomføring av tvungent psykisk helsevern for personer som ikke har bosted i riket

Ingen spørsmål eller saker.

Resultatområde 88 Rusområdet

88.1 Alkoholloven

En klage etter alkoholloven er behandlet. Klagen gjaldt vedtak om inndragning av skjenkebevilling og ble ikke tatt til følge.

Veiledning til kommunene skjer i alt vesentlig gjennom å besvare løpende henvendelser om råd i konkrete saker.

88.2 Rusmiddelarbeid

Sammenstille og kvalitetssikre kommunens rapporter om bruk av tilskuddsmidler: Hedmark hadde en betydeklig vekst i antall kommuner som søkte prosjektmidler i 2009. Kvalitetssikringen er gjennomført etter Helsedirektoratets veiledende krav til rapportering og etter maler som er utarbeidet. Rusrådgiver har iverksatt faglig oppfølging av kommunene som mottar tilskudd gjennom deltagelse i styrings- eller referansegrupper. Det er iverksatt ulike interkommunale nettverksmodeller som har fokus på kompetanse- og metodeutvikling. Dette arbeidet gjøres i tett samarbeid med KoRus-øst og brukerorganisasjonen RIO (Rusmisbrukernes interesseorganisasjon).

Prosjektene "Koordinerende tillitspersoner" har fått særskilt oppfølging gjennom aktiv deltagelse i styringsgruppene for de to prosjektene i Hedmark, i tillegg til aktiv deltagelse i nettverkssamlingene arrangert av Helsedirektoratet. Rusrådgiver deltar aktivt i evalueringsarbeidet som gjennomføres av Rambøll Management gjennom styringsgruppen som er nedsatt til dette formålet.

Gjennomført av opplærings- og informasjonstiltak. Faglige nettverk.

Det er gjennomført en rekke ulike opplærings- og informasjonstiltak i 2009. Dette arbeidet gjøres gjennom egne nettverk som R22 ruskonsulentmøte to ganger pr år, kommunale og regionale rusforum og andre forum som, NAV leder møter, folkehelsenettverk, mfl. Alle kommuner i Hedmark er med i R22 og i regionale rusforum. Det er gjennomført to store konferanser samt en rekke regionale seminarer og kurs. I Hedmark har rusrådgiver hatt fokusområder og spisskompetanse innenfor områdene Individuell plan, tvang etter lov om sosiale tjenester og brukermedvirkning.

Interkommunale modeller passer Hedmark fylkes geografiske utfordringer og pr 2009 har 13 av 22 kommuner interkommunale samarbeidavtaler innenfor rusområdet.

Samarbeid med kompetansesenteret:

Fylkesmannen har tradisjonelt hatt et godt samarbeid med KoRus-øst i mange år. Dette samarbeidet er ytterligere

utviklet og vi har i 2009 gjennomført en rekke ulike opplærings og informasjonstiltak. Fylkesmannen og KoRus-øst samarbeider om drift og utvikling av de kommunale, interkommunale og regionale arenaene som vi samhandler på. Dette gjelder også i utviklingen av samarbeid inn mot spesialisthelsetjenesten på ulike nivåer. Vi har flere samarbeidsprosesser igang når det gjelder bistand til å rullere kommunenes ruspolitiske handlingsplanen. Dette arbeidet fortsetter.

Brukermedvirkning:

Hedmark har kommet langt når det gjelder flere nivåer av brukermedvirkning og pårørendearbeide. I samarbeide med rådgiver for psykisk helse er det opprettet egne arenaer hvor brukerorganisasjonene møtes. I samarbeid med Mental helse Hedmark fortsetter vi å utvikle "verktøykassa for brukermedvirkning". Målet er å bidra til å skolere flere brukermedvirkere og derigjennom styrke lokallagene. Fylkesmannen fikk i 2009 midler til å ansette tre rådgivere med brukererfaring i 50 % stillinger. Disse er operative fom 2010 og er et prosjekt finansiert gjennom Helsedirektoratet og har et tre års perspektiv.

Kompetansemidler

Kompetansemidlene er i 2009 fordelt på ulike tiltak som beskrevet i regelverket for ordningen. Over budsjettet til kompetanseheving er det bla. finansiert oppstart av egen videreutdanning i kognitiv terapi og utarbeidelse av opplæringsprogram i prosjektledelse og prosjektoppfølgning.

73.1 Lov om sosiale tjenester

Ressursrapportering

Resultatområde	FMHE		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 75 og 86	4	87	4	87
Resultatområde 76 og 77	154		154	0
Resultatområde 81	77		77	0
Resultatområde 82	270		270	0
Resultatområde 83	48		48	0
Resultatområde 84 og 85	43		43	0
Resultatområde 87 og 88	6	90	6	90
Sum:	602	177	602	177

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 81 Tilsyn og klagesaksbehandling etter sosialtjenesteloven

81.1 Planlagte tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført 4 tilsyn i avlastnings- og barneboliger, 1 tilsyn med tjenester til utviklingshemmede i bolig, 1 tilsyn med hjemmetjenester til eldre og 3 tilsyn med helse- sosial og barneverntjenester til barn.

Samlet sett ble det gjennomført 9 systemrevisjoner med kommunenes sosialtjeneste.

81.2 Områdeovervåking

Det har ikke vært iverksatt særskilte tiltak i forhold til områdeovervåking.

81.3 Klager etter sosialtjenesteloven

Det har i 2009 kommet inn 180 klagesaker etter sosialtjenesteloven. Vi har behandlet 157 saker, fordelt på 115 saker etter sosialtjenesteloven kap. 5, 35 saker etter kap. 4 og 7 saker etter andre bestemmelser. Totalt sett har det vært en nedgang på 25 saker. Nedgangen har vært på saker etter kap. 5. mens det var en liten oppgang i kap. 4 saker. Det brukes mest tid på kapittel 4 saker. Dette skyldes at saker etter kap. 4 er omfattende og tunge å behandle.

Vi hadde ved årets utgang en restanse på 39 saker. Hovedtyngden av disse kom inn i desember 2009. Restansen er større enn ved utgangen av 2008.

81.4 Spesielle oppgaver etter sosialtjenesteloven kap. 4A

Fylkesmannen har overprøvd 49 kommunale vedtak om bruk av tvang/makt overfor mennesker med psykisk utviklingshemning. Alle vedtak ble godkjent.

I alt ble det søkt om dispensasjon fra utdanningskravet i 46 saker. Dette omfatter 664 tjenesteytere.

Det er innkommet 233 meldinger om skadeavvergende tiltak på i alt 45 tjenestemottakere, jf. sosialtjenestelovens § 4A5, tredje ledd, bokstav a, i løpet av året.

Det er foretatt 4 stedlige tilsynsbesøk knyttet til vedtak etter sosialtjenestelovens kap 4A.

En klagesak avgjort av fylkesnemnda jf. 4A-11 annet ledd.

Det har vært avholdt månedlige samarbeidsmøter med Habiliteringstjenesten i Hedmark.

Det har vært avholdt en konferansedag i samarbeid med Habiliteringstjenesten for kommunene med ulike tema knyttet til kapittel 4A i sotjl.

Det har vært avholdt en konferansedag i samarbeid med NAKU om kapittel 4A i pasientrettighetsloven.

81.5 Andre oppdrag

Satsing på tilsyn med tjenester til eldre 2009 - 2012.

Oppdraget er utført

81.6 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen opprettet 5 tilsynssaker innenfor sosialtjenesten i 2009. Ingen av disse var avsluttet ved utgangen av året.

Resultatområde 82 tilsyn og klagesaksbehandling etter helsetjenestelovgivningen

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Hendelsesbaserte tilsynssaker er rapportert inn via RegRot. Som det framgår av rapporten er ikke tidsfristene for saksbehandling overholdt - selv om det er en bedring fra 2008.

Vi har hatt 4 henvendelser fra politiet med spørsmål om vurdering av om etterforskning skal igangsettes.

82.2 Planlagt tilsyn

Tilsynsplanen for 2009 er fulgt opp og alle planlagte tilsyn er gjennomført etter planen. Dette er rapportert inn på eget skjema til Statens helsetilsyn. Embetsoppdraget satte krav om 15 planlagte tilsyn på helseområdet og vi har gjennomført 12.

82.3 Områdeovervåking

Hedmark mottok 60 meldinger etter § 3-3 i spesialisthelsetjenesteloven i 2009.

82.4 Klager etter helsetjenestelovgivningen

Rettighetsklager er rapportert inn via RegRot.

82.5 Andre oppdrag

Følge opp meldinger om tilbakeholdelse av rusmiddelmisbrukere, inkludert gravide rusmiddelmisbrukere, uten eget samtykke.

5 meldinger i løpet av året: 3 etter sosialtjenesteloven § 6-2 og 2 etter § 6-2a.

Det er opprettet kontakt med saksbehandler som har ansvaret for dette området i Oppland. Hensikten er å sikre ensartet behandling i fht hele Sykehuset Innlandet HF. Vi venter fortsatt på Statens helsetilsyn sine retningslinjer på hvordan vi skal håndtere og følge opp disse meldingene.

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Avkjørselssaker etter vegloven

Resultatområde 92 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

Fylkesmannen har behandlet 7 konesjonssøknader i henhold til gjeldende instruks. Videre er Fylkesmannens database over gjeldende konesjoner ajourført i flere omganger med endringer i opplysninger vedrørende forsikringer, driftstillatelser og driftsansvarlige for ulike taubaner.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMHE	Sum
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 91 og 92	2	2
Sum:	2	2

Utenriksdepartementet

Resultatområde 93 Apostiller

Resultatområde 94 Forberedelse av saker om honorære konsuler

Ressursrapportering

Resultatområde	FMHE		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 93 og 94	2	2	2	0
Sum:	2	0	2	0

Kultur- og kirkedepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

20 samfunn mottok tilskudd.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

32 søknader om askespredning er behandlet, 31 innvilget, 1 avslag.

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

1 søknad er behandlet og innvilget.

Ressursrapportering

Resultatområde	FMHE		Sum	
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 95, 96 og 97	8	8	8	0
Sum:	8	0	8	0

Fornyings- og administrasjonsdepartementet

Resultatområde 98 Oppdrag på det administrative området

98.1 Rekruttere og beholde medarbeidere

Avtalene om inkluderende arbeidsliv og seniorpolitiske tiltak følges opp i henhold til interne avtaler inngått i 2008.

Internkontrollrutinene er gjennomgått og oppdatert, og følges opp i henhold til arbeidsmiljø og sykefravær. Personalpolitikkdokumentet er gjennomgått og oppdatert.

Det ble i 2009 gjennomført både en medarbeiderundersøkelse og en spørreundersøkelse om forekomst av muskelskjelettplager. Undersøkelsene er gjennomgått både i plenumssamlinger og avdelingsvis. Nødvendige tiltak er iverksatt.

Begge undersøkelsene viser at vi har et godt arbeidsmiljø og fornøyde medarbeidere. Fokus er satt på å forebygge muskel- og skjelettplager og på å vedlikeholde det gode arbeidsmiljøet.

Forsøksordningen med trim i arbeidstiden ble endret til en permanent avtale.

Høsten 2008 startet embetet arbeidet med innføring av Webcruiter som rekrutteringsverktøy og fra og med 2009 lyses alle stillinger ut med at det skal søkes elektronisk. Dette er et arbeidsverktøy som både er arbeidssparende og som gir en mer helhetlig profil på utforming av annonser.

Det legges stor vekt på å utvikle kompetanse hos medarbeiderne, og det drives en aktiv lønnspolitikk for å beholde og rekruttere kvalifiserte medarbeidere.

Embetet hadde 8 tilsettingssaker i 2009, hvorav 4 interne, det vil si overgang fra engasjement/vikariat til fast stilling. Det var godt kvalifiserte søkere til alle stillingene. Vi har ingen ubesatte stillinger.

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Embete	Antall 2008	% 2008	Antall 2009	% 2009
FMHE	1	1	1	1
Sum	1	1	1	1

98.2 Kompetanseutvikling

Hovedandelen av kompetansemidler er brukt til fellesskapstiltak. Vi hadde embetssamling med lederutvikling som hovedtema. Embetsledelsen skal gjennomføre lederutviklingsprogram, og det er i den forbindelse viktig å få organisasjonen engasjert i programmet.

I forbindelse med Hovedtariffavtalens pkt 5.6.1. har embetet søkt og fått tildelt midler til intern opplæring for ledere og tillitvalgte.

Avdelingsvis kompetanseheving har hatt fokus på arkiv og beredskap, faglig oppdatering, arbeidsmiljø og arbeid med virksomhetsplaner.

Ledelsen har gjennomført lederkurs i Helse, miljø og sikkerhet

Fordeling menn/kvinner i lederstillinger

Embete	Kunngjorte lederstillinger	% tilsatte kvinner	% tilsatte menn	Antall kvinnelige ledere	Antall mannlige ledere
FMHE	3	33	67	4	7

Fordeling av kompetansemidler

Embete	% kompetanse kvinner	% kompetanse menn	% under 50 år	% over 50 år
FMHE	43	57	51	49

98.3 Medvirkning

Arbeidet med medbestemmelse er i tillegg nedfelt i våre personalpolitiske og lønnspolitiske dokumenter. Medvirkning utøves gjennom Samarbeidsutvalget med fagforeningene, 6 – 7 årlige møter, arbeidsmiljøutvalget, 4 årlige møter, forhandlingsutvalget for lokale forhandlinger, samt avdelingsvise møter med fagforeningene.

I tillegg holdes allmøter.

Partssammensatte utvalg har i 2009 gjennomgått Internkontrollrutinene og Personalpolitikkdokumentet.

Fylkesmannen v/administrasjonsavdelingen har ledet og deltatt aktivt i Nettverk Innlandet i prosjekt "Samarbeidskompetanse og medbestemmelse".

98.4 Likestilling og likeverd

Se kapittel 1.3.

98.5 Føringer på IKT-området

Fellesprosjektet mellom Statens kartverk, fylkesmennene og fylkeskommunene i Hedmark og Oppland, FylkesGIS, ble fra og med 1. januar 2008 overført til fast drift. Hovedmålene med samarbeidet er å bidra til å sette intensjonene i [St.meld. nr. 30 \(2002-2003\)](#) "Norge digitalt" ut i livet. Innlandsls, www.innlandsgis.no, har i 2009 vært i operativ drift. Den tidligere prosjektorganisasjonen ble avløst av et lederforum for GIS i Hedmark og Oppland som sørger for forankring mot ledernivået hos de respektive partene samt å være et forum for strategiske diskusjoner. Lederforumet er utvidet med en representant for Statens vegevesen og to rådmenn. Dette forumet er ikke en del av Norge digitalt organiseringen, men har som ambisjon å kunne ta opp temaer som er av mer strategisk karakter for de to fylkene. Det er også videreført ei operativ gruppe for drift som også fungerer som ett felles fagforum.

GIS var også i 2009 et satsingsområde for enhetsrådet i Hedmark som opprettholder en samordnet satsning på GIS. Dette er koordinert med Statens kartverk og gir stabile rammebetingelser for drift av det interkommunale samarbeidet i fylket.

Alle kommunene i fylket er nå med i operative interkommunale GIS-samarbeid. Disse løsningene baserer seg på fellesprogramvare- og felleskartservere samt bruk av bredbånd. Dette innebærer at alle kommuner har fått tilgjengeliggjort geodata på internett og har tilgang på gode arbeidsverktøy for bruk i planarbeid, landbruksforvaltning, byggesaksbehandling og publikumsbetjening. De første samarbeidene er nå gått over fra prosjekt til fast drift. Status og videreføring er beskrevet i [geodataplan for Hedmark og Oppland](#). De regionale GIS-samarbeidene har stor betydning for at det løpende daglige arbeidet i kommunene fungerer, ikke minst på tvers av kommunens avdelinger. Det gjør også at de som jobber i kommunene har et fungerende nettverk å spille på.

Som en naturlig videreføring av satsningen på interkommunale GIS løsninger, er det i 2009 gjort vedtak av enhetsrådet om gjennomføring av prosjekt "Plansatsing i Hedmark og Oppland" 2009-2012. Prosjektet har per dato en total kostnadsramme på 18,8 millioner kroner, dette inkluderer tilskudd fra DIFI på 600 000 kroner som del av tiltakspakken til fornying av kommunene.

Etter at FAD i 2008 rullerte felles GIS strategi for alle embetene, er det lagt vekt på en mer konkret handlingsplan for vårt embete. Vi er representert i alle utvalg knyttet til geodataarbeidet regionalt. I 2006 ble det en felles organisering for Hedmark og Oppland. Les mer om dette på <http://www.statkart.no/hamar>. Samarbeidet med kartverket fungerer svært godt.

Med full tilgjengelighet til alle kartdata gjennom samordnet partnerskap i Norge digitalt via FAD har vi også fått utvidet vår bruk innenfor de tradisjonelle driftsoppgavene spesielt for landbruk og miljø. Felles referansegruppe GIS hos fylkesmannen i Hedmark sørger for at dette fagområde er forankret i alle avdelinger.

Det ble i løpet av året gitt tilbud om kurs i bruk av www.innlandsgis.no for samtlige ansatte. Det er også avholdt kurs på bruk av programvare i felles lisenspool. 10 personer har deltatt på disse kursene. En person ved embetet har tatt kurs innenfor GIS i forvaltning og samfunnsplanlegging (20 studiepoeng). Det er i tillegg til ordinære driftsoppgaver startet opp og videreført prosjekter med tanke på utvidet bruk og nytte internt, men også med tanke på eksterne brukere. Den samlede kompetansen er derfor stadig økende innenfor GIS-området.

Sekundærklassering av saker i arkivsystemet ble startet 2006, men er fortsatt ikke satt opp som karttjeneste. Dette vil bli iverksatt når det foreligger en operativ løsning fra programvareleverandørene.

På beredskapsområdet har konkret arbeid vært knyttet mot øvelser, ROS-analyser og oppfølging av ICS/EIS prosjektet, [les mer her](#). Vi har deltatt i flere GIS relaterte prosjekter, men arbeidet med "Modell for identifikasjon og prioritering av spesielt sårbare befolkningskonsentrasjoner og miljøressurser ved akutte forurensninger på land (MOB-Land)" har også i 2009 tatt en del ressurser. Dette prosjektet er det mottatt ekstern finansiering til i tillegg til egeninnsats, og prosjektet ble formelt avsluttet i januar 2009.

Etablering av geodata, drift og vedlikehold av etablerte geodata

Dekningen av geodata i fylket er etter mange års målbevisst arbeid i ferd med å bli heldekkende, se "[Geodataplan for Hedmark og Oppland 2010-2013](#)". I tillegg er det etablert avtaler i alle kommuner om forvaltning, drift og vedlikehold av eksisterende geodata. Dette sikrer investeringene som er lagt inn i førstegangsetableringen. Som beskrevet er det økt bruk av dataene både lokalt og regionalt, noe som setter økt krav til oppdatering og nye data. I tillegg er digitale terrengmodeller (DTM) basert på laserteknologi, i ferd med å bli en del av infrastrukturen på samme måte som strekkartet og ortofoto er det. Dette grunnlaget gir alle planmyndigheter / -prosesser større fleksibilitet da det ikke lengre er nødvendig å etablere høydegrunnlaget fra flybilder. I tillegg finnes en rekke andre bruksområder (nye høydekurver, vegprosjektering, skogtakst, høyspenttraseer, rydding av kraftgater...)

Det er stort behov for gjennomgang av hele vegsituasjonen i kartet, fra Europa- til landbruksveger. Dette sees i sammenheng med adressering på veg og gater, og kjøres som et prosjekt med Statens Kartverk og FM: *Vegnett- og adresseringsprosjekt i Hedmark og Oppland*. Alle skogsbil- og traktorveger vil bli gjennomgått og kvalitetssikret, og supplert med manglende innhold, spesielt traktorveger. Dette vil gi fullstendighet og riktig geometri i kartet. Veg- og adresseringsprosjektet går også i 2010 og ferdigstilles i 2011. I Hedmark er dette viktig for å få inn traktorvegene i kartet og kvalitetssikret skogsbilvegene slik at kartene blir fullstendig og korrekt. Dette er en omfattende jobb som må ta tid. Spesielt i Hedmark er dette viktig, fordi traktorveger tidligere ikke har blitt viet stor oppmerksomhet. Grunnlaget for INON-kart vil bli komplett og GPS navigasjon fra bil fungere bedre, herunder for utrykningskjøretøy.

Tildelingen fra Skog og landskap setter Landbruksparten i stand til å delta som fullverdig Geovekstpart i aktuelle prosjekter. Dette er helt avgjørende for den samlede fremdriften og tilgangen til detaljerte data for landbruksformål og skogbruksplanlegging spesielt. Samordningen med skogbruksplanlegginga fungerer og gir effekt for alle parter gjennom riktige data til riktig tid over ønskede arealer og til en lav kostnad. For at dette skal fungere, kreves det mye innsats fra FM side med deltakelse i aktuelle fora og kompetanse for å kunne gi råd til de aktuelle miljøene.

En klar tendens er at nye Geovekstprosjekter går over mer enn en kommune. Årsaken til dette er de tidligere beskrevne interkommunale GIS-løsningene som har behov for en mest mulig identisk infrastruktur og med felles opprinnelsestidspunkt.

Gårdskartprosessen er fortsatt et viktig bidrag til å heve kvaliteten på datasettene AR5 og matrikkel. Mange kommuner er nå på vei over i kontinuerlig vedlikehold. Fylkeskartkontoret og fylkesmannen benytter ulike tiltak for at investeringen fra det periodiske ajourholdet skal ivaretas. Variasjonene kommunene i mellom er imidlertid så store at det er behov for virkemidler som sørger for at det kontinuerlige vedlikeholdet fungerer i praksis. Hvis ikke blir perioden fram til et nytt og dyrt periodisk vedlikehold forholdsvis kort. AR5 er i dag et datasett som i større og større grad også benyttes av andre miljøer enn kun landbruket. Det setter ekstra krav til at innholdet er oppdatert.

Oppdrag for embetene samlet

Fylkesmannen i Hedmark har i 2009 vært representert som leder i FADs fagutvalg for kart/GIS og som medlem i miljøforvaltningens IT/GIS gruppe.

Felles lisenspool for GIS

Fylkesmannen i Hedmark fikk for 2009 i oppgave å drifte felles lisenspool for GIS programvare. Dette har etter de tilbakemeldingene vi har fått fungert godt. Embetet er tildelt denne oppgaven også for 2010

Prosjekt felles administrert kartdatabase for fylkesmannsembetene

Fylkesmannen i Hedmark har vært involvert i dette arbeidet via fagutvalg for Kart og IKT og har hatt to til tre personer engasjert i dette arbeidet med oppsett og uttesting av løsning med tanke på fast drift i løpet av 2010.

98.6 FRI (Fylkesmennes regionale informasjonsnett)

Fylkesmannen i Hedmark har driftsansvaret for FRI. FRI har vært i full drift hele 2009. Det har kun vært mindre avbrudd hos enkelte av tjenesteleverandørene.

Siste året har det blitt foretatt vesentlige endringer i FRI infrastruktur. Disse omfatter delvis løsninger som gir forbedret sikkerhet/redundans, delvis er endringene forårsaket av et betydelig antall prosjekterrelaterte pilotinstallasjoner.

Det er anskaffet ny løsning for nettverkslagring Storage server (SAN) i juli 2009. Løsningen er basert på Internet

Small Computer system Interface (iSCSI), lagring over IP protokollen. I FRI er det anskaffet 2 Equallogic diskhyller, 1 hylle for produksjonsdata basert på 15K SAS disk og 1 diskhylle på annet datarom basert på rimeligere SATA disk. FmHe har anskaffet tilsvarende produksjonshylle som FRI. Data replikeres fra produksjonshyller til replika-hylle.

SATA diskhyllen er klargjort for å kunne nyttes som katastrofeløsning for andre embeter. Dette gir en svært rimelig og enkel backup mulighet med FRI VPN som bæretjeneste for backup lagring. Uten utvidelse vil denne diskhyllen sannsynligvis ha kapasitet som katastrofeløsning for ytterligere 4-5 embeter. Det er enkelt å utvide kapasitet etter behov.

Valgt løsning skalerer godt både på kapasitet og ytelse, samt at FRI/FmHe har kun ett SAN management å forholde seg til. Det siste er en forutsetning vurdert ut fra bemanningssituasjonen.

I forbindelse med ny SAN løsning er det foretatt nødvendig utvidelse på switch-plattformen. Switch-stacken i produksjonsrommet i kjeller er nå sikret med redundant intern strømforsyning. Dette har blitt en forutsetning etter hvert som switchenes rolle har blitt stadig viktigere. Tilsvarende sikret switch strømforsyning for datarom i 1.etg budsjetteres for 2010.

Ulike prosjekter har medført et vesentlig antall serverinstallasjoner i FRI. Dette gjelder både fysiske serverinstallasjoner og virtuelle servere. Til sammen utgjør drift- og prosjekt serverinstallasjoner et antall på ca 25. Prosjektene elektroniske møter og elektroniske tjenester for publikum står for de fleste serverinstallasjonene, felles geodatabase og rapportering har også et mindre antall serverinstallasjoner.

I tillegg har Office Communication Server installasjon blitt gjennomført 2 ganger i forbindelse med oppgradering til R2 versjon, samt at en rekke servere i ressursdomenet har blitt migrert/rekonfigurert/reinstallert.

Det er anskaffet host nr 3 i FRI Vmware løsning, denne er mer eller mindre dedikert publikumsprosjektet. Samtlige Vmware lisenser er oppgradert til vSphere 4. Dette medførte at vi kunne flytte alle FRI data via storage vmotion ved etablering av nytt SAN, alle data ble flyttet i fart uten nedetid.

Med alle dobbeltinstallasjoner og ca 20 gjenstående brannveggsinstallasjoner budsjettert for 2009, vil vi ha gjennomført ca. 60 serverinstallasjoner inneværende periode. Vi har derfor i noe grad måttet bruke eksterne konsulenter til installasjoner. Bruk av eksterne konsulenter er delvis prosjektfinansiert.

Fjernaksessløsningen er utvidet med 1 appliance, slik at produksjonsplattformen nå består av 2 identiske Juniper SA4000 appliance i high-availability (HA) cluster. Det nyttes aktiv/passiv modus. Det er også anskaffet 1 stk Juniper SA2500 appliance med 10-bruker lab-lisens. Denne nyttes til testing, noe som har vist seg tvingende nødvendig ved versjonsoppgraderinger.

Vi har anskaffet ny Virtual Private Network (VPN) node (brannvegg) i SSØ. Dette er en ordinær åpen serverinstallasjon, noe som gir svært god ytelse mot SSØ systemene. Løsningen er også designet slik at vi ved hjelp av enkle grep kan nytte den gamle applianceen som reserveløsning. Vi har med andre ord redundans på maskinvare i SSØ, riktignok ved hjelp av manuelle endringer og med redusert ytelse hvis det er aktuelt å rute trafikken via reserveløsningen.

Prosjektene har finansiert/skal finansiere "sine" serverinstallasjoner med tilhørende lisenser.

Felles lisenspool (kart):

Felles lisens server med ArcGIS programvare ble offisielt satt i drift 2. mars 2007.

Fylkesmannen i hedmark har etter dette forestått drift og vedlikehold av nødvendig programvare og maskinvare satt opp i FRI. Samt support mot embetene på det tekniske grunnlaget for å benytte lisenspoolen.

Den 17. juni ble det avholdt ½ årsmøte om oppfølging av kontrakt med leverandør, Geodata AS. På fagutvalgets sider er det opprettet et eget sted for informasjon knyttet til lisenspoolen. Se her for nærmere informasjon: www.fm-nett.no+hoved.aspx?m=35940

FRI drifter nå ca 120 ulike nett hos embetene og tjenesteleverandørene.

- **Virtual Private Network (VPN)**

FRI VPN er en kryptert bæretjeneste for samtlige embeter mot embetenes eksterne tjenesteleverandører som har krav om kryptering. Dette omfatter i dag tjenesteleverandørene Udanningsdirektoratet, Helsetilsynet, Senter for statlig økonomistyring, Statens landbruksforvaltning, Ergo Integration og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane

(Trippelnett og katalogtjeneste).

- **Domenerregistrering og Domain Name Service (DNS)drifting**

Fylkesmannen i Hedmark ble i oktober 2004 godkjent Norid Registrar (REG699-NORID).

To dns servere er i drift, på to fysiske lokasjoner og i to forskjellige ip-nett. Tjenesten er i så måte RFC kompatibel. FRI driftsorganisasjon hoster pr. 15. februar dns for alle landets Fylkesmenn (fmxx.no domene).

- **Mailvask**

16 fylker er brukere av mailvask systemet. Systemet fungerer som en relay, og videresender vasket e-post til fylkenes lokale e-postmottak. Systemet kan konfigureres med egne policyer pr. fylke. Hvert enkelt fylke kan dermed sette opp sin egen policy, hva gjelder spam/virus sjekking. All administrasjon foregår via et web grensesnitt.

- **Varslingssystem**

Fri driftsorganisasjon utviklet i 2005 et system for å varsle om planlagt og uforutsett nedetid på tjenester i FRI. Systemet kan sende varsler via sms og/eller e-post. Varsel kan også vises på en webside. All administrasjon foregår via web grensesnitt.

- **Fjernaksess**

Vi har valgt en SSL VPN løsning fra Juniper Networks, basert på en Secure Access appliance type SA4000. SA4000 støtter inntil 255 virtuelle systemer og 1000 samtidige brukere. Denne er foreløpig lisensiert for 250 samtidige brukere, foreløpig fordeling 10 samtidige brukere pr embete (20 hos FmOA).

Det største behovet er sikker tilgang til e-post og intranett/ekstranett, i noe mer begrenset omfang eksisterer det et behov for tilgang til andre typer tjenester, så som filtjenester og ulike applikasjonstjenester.

Nettadressen til FRI er: <http://www.fri-nett.no>

Resultatområde 99 Partistøtteordningen

Ressursrapportering

Resultatområde	FMHE	Sum
	1510 Fagdep.	1510 Fagdep.
Resultatområde 99		0 0
Sum:	0 0	0 0